ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ :

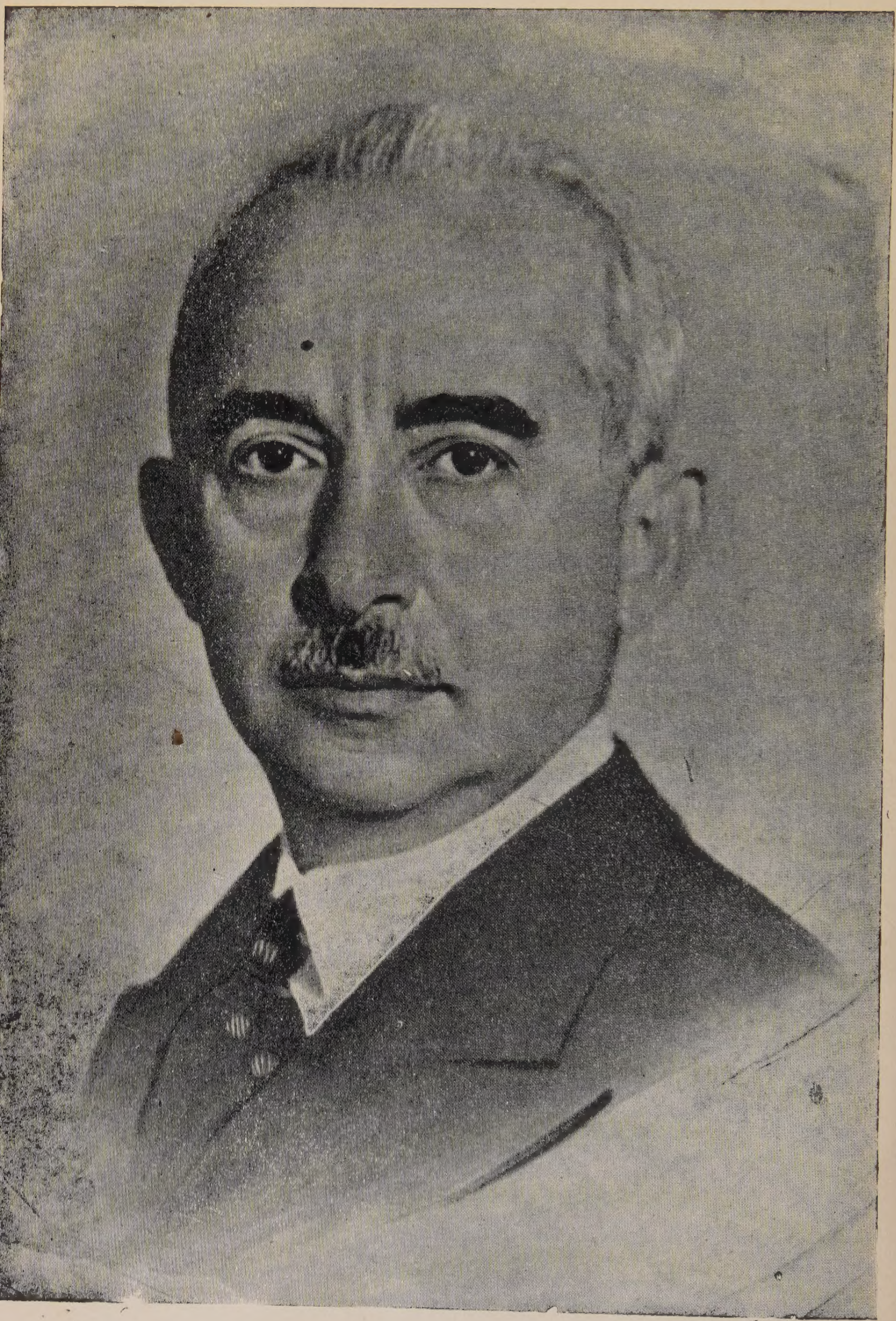
ΕΤΟΣ ΚΑ΄.— ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ ΔΕΚΕΜΒΡ. 1946 — ΤΕΥΧ. 10-11-12

ὈΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚῸΝ ἨΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΌΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤῊΣ Κ. ὙΠΕΎΘΥΝΟΣ

† Ο ΠΡΙΓΚΗΠΟΝΝΗΣΩΝ ΔΩΡΟΘΕΟΣ

Η ΕΟΡΤΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΕΛΕΥΣΙΝ τοῦ χρόνου οἰκειούμεθα μὲ τὸ βαθύτερον νόημα τῆς γενομένης εἰς τὴν ἀγαπητήν μας Χώραν Μεταπολιτεύσεως: τῆς Δημοκρατίας. Καὶ ὅ,τι βλέπομεν, καὶ ὅ,τι αἰσθανόμεθα εἶναι ἄξιον νὰ μελετηθῇ ἀπὸ σοφὸν καὶ νὰ ὑμνηθῇ ἀπὸ ποιητήν, διότι ἕνας νέος κόσμος ἀνεπήδησε, νέα ζωὴ ἐδημιουργήθη καὶ ἡ ὀμορφιὰ τῆς χώρας ὡσὰν ὅραμα ἀνεδιπλώθη ἐνώπιόν μας. Τὸ κάθε τι εἰς αὐτὴν ἔγινεν ἀξία γόνιμη διὰ νὰ μεταμορφωθοῦν οἱ ἄνθρωποι, νὰ καταξιωθοῦν, καὶ νὰ κτισθοῦν οἱ ἀναβαθμοὶ τῆς πατρίδος. Ἔγινεν ἡ ἐκτίμησις νέων ἀξιῶν καὶ ἀφωσιώθη ὁ λαὸς εἰς αὐτάς. Ἔδειξεν αὐτὸς δεκτικότητα διὰ τὴν πρόοδον, προσοχὴν εἰς τὴν εὐθύνην, πειθαρχίαν εἰς τὸ κράτος καὶ τὰ κελεύσματά του, στοχαστικὴν ἀκρόασιν εἰς τὰ νέα μηνύματα τῶν ἐκλεκτῶν του. Λαὸς ὁ ὁποῖος ἔχει ἀπαράμιλλον θάρρος διὰ νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν ἐλευθερίαν του, ἀπέδειξε τὸν ἑαυτόν του ἱκανὸν νὰ ἀνέλθῃ εἰς ὑψηλοτέρας σφαίρας, καὶ ἤρχισε νὰ πραγματοποιῇ ἀνώτερα ἐνδεχόμενα, ἐξόχους δυνατότητας.

* * *

Προχωροῦμεν πάντοτε πρὸς τὰ ἐμπρός, εἰς αὐτοεπέκτασιν, προεπέκτασιν, εἰς κἄτι περισσότερον ἀπὸ τὴν ἀνάγκην τῆς στιγμῆς. Πρὸς τὸ καλλίτερον πάντοτε χωροῦμεν καὶ προσπαθοῦμεν πάντοτε καὶ μοχθοῦμεν δι' αὐτό. Ἡ οὐσία τῆς ψυχῆς μας εὑρίσκεται, ὅταν προσπερνοῦμεν τὸν ἑαυτόν μας. Καὶ θάνατος καὶ αἰωνιότης μαζὺ συναντῶνται μέσα μας. Ὑπάρχουν στιγμαὶ ὑψηλαί, ὅπου γεννῶνται καὶ προαισθήσεις καὶ ἐλπίδες μεγάλαι, ὅπου τὸ ἀληθινό μας ἐγὼ ἀποκαλύπτεται. Ὁ προορισμός μας εἶναι νὰ προχωρήσωμεν πειὸ πέρα ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μας. Εἶναι ἀσύγκριτη ἡ χαρὰ τὴν ὁποίαν αἰσθανόμεθα, ὅταν εὑρισκώμεθα εἰς τὸν δρόμον αὐτόν.

* * *

Ἡ χώρα μας μὲ τὸ νέον πολίτευμά της, εἰς ἀτμόσφαιραν ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης, ἐνισχύει ὁσημέραι τὴν εὐτυχίαν τοῦ συνόλου καὶ τὴν ἐσωτερικὴν ἀσφάλειαν. Προσπαθεῖ νὰ ἐξυψώσῃ τοὺς πολίτας καὶ νὰ ἀναβιβάσῃ τὸ ἠθικὸν φρόνημά των. Ἔχει τονώσῃ τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν παιδείαν. Χωρὶς τὴν συναντίληψιν τῶν πνευματικῶν καὶ τῶν ἠθικῶν δυνάμεων δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ καμμία ἀληθινὴ πρόοδος, τίποτε τὸ μεγάλο.

Ἡ οἰκογένεια εἶναι μία μεγάλη πνευματικὴ πραγματικότης, ἡ ὁποία ἑνώνει τὰς ψυχὰς εἰς τὸ αὐτὸ ἰδεῶδες, τὸ ὁποῖον μεταλαμπαδεύεται ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν. Ἡ δὲ πνευματικὴ ἀξία ἑνὸς λαοῦ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν πραγματικότητα καὶ καθαρότητα τῶν οἰκογενειακῶν του παραδόσεων. Τὸ Κράτος πρέπει νὰ μεριμνᾷ διὰ τὴν πνευματικὴν καλλιέργειαν καὶ ἐπάνθισιν τῶν οἰκογενειῶν. Ὀφείλει ὁλονὲν νὰ δίδῃ προσοχὴν περισσοτέραν εἰς τὰ Σχολεῖα καὶ εἰς τὰ Γράμματα, ὡς καὶ εἰς τὰς Καλὰς Τέχνας. Μεγάλην σημασίαν ἐνέχει ὁ σεβασμὸς τῶν συνειδήσεων καὶ ἡ θρησκευτικὴ διαπαιδαγώγησις τῶν ἀνθρώπων.

* * *

Καὶ αὐτὸ μὲν ἀφορᾷ τὴν ἐσωτερικὴν πολιτικὴν τοῦ Κράτους, διὰ νὰ συμπληρώσῃ δὲ τὸ χρέος του ἔχει νὰ κάμῃ καὶ μὲ τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικήν. Καὶ εἰς αὐτὴν τὸ ἐπιτελεσθὲν εἰς τὸν τόπον μας ἔργον εἶναι πολύτιμον καὶ ζυγίζει πολύ.

Ἡ μεγάλη Μεταπολίτευσις τῆς Χώρας μας, ἡ Δημοκρατία, ηὔρυνε τὸν δρόμον πρὸς τὴν τοιαύτην πρόοδον καὶ ἀνάβασιν. Ἔγινε δὲ ὡς ἀνάγκη ἐσωτερικὴ καὶ ἀληθινή, ὡς ἐξόρμησις πρὸς τὸν πολιτισμὸν καὶ τὸν ρυθμόν, τὴν ἁρμονίαν. Καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἰδική μας μεταπολίτευσις δὲν εἶναι ὁμοία πρὸς τὰς μεταπολιτεύσεις ἄλλων χωρῶν — ἔγιναν καὶ ἀλλαχοῦ μεταπολιτεύσεις —, τὸ ἔργον τὸ ἰδικόν μας εἶναι συνυφασμένον μὲ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐσωτερικοῦ μας, καὶ ὡς χώρας καὶ ὡς ἀνθρώπων, δὲν ἔχει καμμίαν σχέσιν μὲ ἐμπεριαλισμοὺς καὶ πολέμους, μὲ κατακτήσεις καὶ βιαιότητας.

Καὶ δι' αὐτὸ ἡ Εὐλογία τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν Χώραν μας εἶναι μεγάλη. Ἐκρατήθημεν ἔξω τοῦ κατακλυσμοῦ τοῦ πολέμου, δὲν ὑπέστημεν καταστροφάς. Χάρις εἰς τὴν χρηστότητα καὶ τὴν βαθύνοιαν τῶν ἀρχηγῶν τοῦ Κράτους ἐμείναμεν ἀνεπηρέαστοι ἀπὸ τὰ ρεύματα τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ ὀλέθρου, ἐπεράσαμεν τὴν νύκτα καὶ ἀσυνεῖς κατευθυνόμεθα εἰς τὸν λιμένα τῆς εἰρήνης. Δὲν εἶναι τοῦτο δωρεὰ ὑψίστη τοῦ ἁγίου Θεοῦ; Δὲν εἶναι πολιτικὴ ὡριμότης τοῦ τόπου; Δὲν εἶναι ἀπὸ τὰ σπάνια καὶ θαυμάσια γεγονότα τῆς ἱστορίας;

* * *

Τὸ ἔργον τῆς καλῆς πολιτείας καὶ τὸ σχέδιον τοῦ Θεοῦ εἶναι νὰ ὁδηγηθοῦν οἱ ἄνθρωποι διὰ τῶν ἀνθρώπων εἰς τὸ κοινὸν ἀγαθόν. Τὴν μεγαλυτέραν δὲ εὐθύνην εἰς τοῦτο τὴν ἔχουν οἱ ἀρχηγοί, ὡς οἱ κατ' ἐξοχὴν διάκονοι τοῦ κοινοῦ, οἱ ἐργάται του.

Οἱ ἡγέται τῆς Πατρίδος μας εὑρέθησαν εἰς τὸ ὕψος των, εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀποστολῆς των. Ἱκανοὶ νὰ ὀργανώσουν καὶ νὰ προσανατολίσουν τὸν λαὸν εἰς τὸ κοινὸν ἀγαθὸν καὶ εἰς τὸ δέον γενέσθαι. Ἡ σύνεσίς των, ἡ μόρφωσίς των, ἡ πεῖρά των ἀπεδείχθησαν ἐξαιρετικαί, ὄχι μόνον εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ὀργάνωσιν τῆς χώρας καὶ τὴν ἐξύψωσιν τῶν πολιτῶν μὲ νόμους καταλλήλους, θεσμοὺς καὶ ὀργανώσεις, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν εὔστοχον προσανατολισμὸν εἰς τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν μὲ τὴν προσήκουσαν στάσιν ἔναντι τῶν ἄλλων λαῶν εἰς καιροὺς μάλιστα δεινοὺς καὶ κρισίμους.

Δὲν ἔλειψεν ἀπ' αὐτοὺς καμμία ἀπὸ τὰς μεγάλας ἰδιότητας, τὰς ὁποίας ὁ Περικλῆς ὁρίζει ὡς ἀπαραιτήτους διὰ τὴν σταδιοδρομίαν τοῦ καλοῦ ἀρχηγοῦ, οὔτε ἡ φιλοπατρία, οὔτε τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀνωτέρους χρημάτων, οὔτε ἡ ἱκανότης νὰ γνωρίζουν τὰ δέοντα καὶ νὰ ἑρμηνεύουν αὐτά, δηλ. νὰ πείθουν τὸν λαὸν καὶ νὰ μεταβάλλουν τὴν γνῶσιν εἰς πρᾶξιν.

* * *

Κλείοντες τὰς ὡς ἄνω ὀλίγας μας σκέψεις ἐπὶ τῆς γενομένης εἰς τὴν Χώραν μας μεγάλης Μεταπολιτεύσεως, μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς ἑορτασθείσης ἐφέτος 23ης ἐπετείου αὐτῆς, καταλήγομεν εἰς τὴν εὐτυχῆ διαπίστωσιν ὅτι ἐδῶ οἱ καρποὶ ξεπέρασαν τὴν ὑπόσχεσιν τῶν ἀνθέων.

† Ο ΠΡΙΓΚΗΠΟΝΝΗΣΩΝ ΔΩΡΟΘΕΟΣ

ΤΑ ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ.

Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Δημοκρατίας ἡ Α. Θ. Παναγιότης συνεχάρη τηλεγραφικῶς τῷ Ἐξοχωτάτῳ Προέδρῳ τῆς Δημοκρατίας κ. Ἰσμὲτ Ἴνονου, καὶ τοῖς Ἐξοχ. Πρωθυπουργῷ κ. Ρετζὲπ Πέκερ καὶ Ὑπουργῷ τῶν Ἐσωτερικῶν κ. Σουκροῦ Σοκμένσουερ. Ταῖς ἐνταῦθα Κυβερνητικαῖς ἀρχαῖς τὰ Πατριαρχικὰ συγχαρητήρια διεβιβάσθησαν τῷ μὲν Ἐξοχ. Νομάρχῃ καὶ Δημάρχῳ τῆς πόλεως διὰ τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Λαοδικείας κ. Μαξίμου, τῷ δὲ ἐντιμοτάτῳ Ὑποδιοικητῇ Φαναρίου διὰ τοῦ πανοσ. Μ. Ἀρχιδιακόνου κ. Μελετίου.

Κατωτέρω καταχωρίζονται τά τε ἀποσταλέντα τηλεγραφήματα τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ τὰ πρὸς ταῦτα ἀπαντητικά:

Ἐξοχώτατον Πρόεδρον Ἰσμὲτ Ἴνονου,

Ἄγκυραν.

Σήμερον, ὅτε τὸ ἔνδοξον Τουρκικὸν Ἔθνος σύσσωμον καὶ ἐν γενικῷ συναγερμῷ ἑορτάζει τὴν 23ην ἐπέτειον τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ Δημοκρατικοῦ Πολιτεύματος, τὰ βλέμματα πάντων τῶν πολιτῶν μετὰ βαθείας εὐγνωμοσύνης καὶ ἀπολύτου ἐμπιστοσύνης στρέφονται πρὸς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα, τὴν δεξιῶς καὶ σοφῶς καθοδηγοῦσαν τὴν Χώραν πρὸς τὴν γαλήνην καὶ τὴν εὐτυχίαν καὶ τὸν ἀληθῆ πολιτισμόν. Ὁλοψύχως μετέχοντες τῆς κοινῆς μεγάλης χαρᾶς, εὐχόμεθα ἀπὸ μέσης καρδίας ὑπὲρ ὑγιείας καὶ μακροημερεύσεως τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος καὶ τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς δόξης τῆς προσφιλοῦς ἡμῶν Πατρίδος.

29. 10. 1946. Ὁ Ρωμαῖος Πατριάρχης Ἰσταμποὺλ

Μάξιμος.

*

Ἐξοχώτατον Πρωθυπουργὸν Ρετζὲπ Πέκερ,

Ἄγκυραν.

Μετέχοντες ἀπὸ μέσης καρδίας τῆς μεγάλης χαρᾶς, ἣν σύνολος ἡ Χώρα ἡμῶν μυχιαίτατα αἰσθάνεται ἐπὶ τῇ σήμερον 23ῃ ἐπετείῳ τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ Δημοκρατικοῦ Πολιτεύματος, ἀπευθύνομεν τῇ Ὑμετέρᾳ λίαν ἡμῖν ἀγαπητῇ καὶ περισπουδάστῳ Ἐξοχότητι τὰ ἐγκάρδια ἡμῶν συγχαρητήρια, εὐχόμενοι ὁλοψύχως ὑπὲρ ὑγιείας καὶ ἐνισχύσεως Αὐτῆς ἐν ταῖς ὑψηλαῖς Αὐτῆς εὐθύναις καὶ ὑπὲρ τῆς εὐημερίας καὶ τῆς δόξης τῆς προσφιλοῦς ἡμῶν Πατρίδος.

29. 10. 1946. Ὁ Ρωμαῖος Πατριάρχης Ἰσταμποὺλ

Μάξιμος.

*

Ἐξοχώτατον Ὑπουργὸν τῶν Ἐσωτερικῶν Σ. Σοκμένσουερ,

Ἄγκυραν.

Ἐπὶ τῇ μεγάλῃ ἐπετείῳ τῆς ἐνδόξου ἡμῶν Δημοκρατίας ἀπευθύνομεν τῇ Ὑμετέρᾳ Ἐξοχότητι τὰ ἐγκάρδια ἡμῶν συγχαρητήρια, εὐχόμενοι ὑπὲρ ὑγιείας καὶ μακροημερεύσεως Αὐτῆς.

29. 10. 1946. Ὁ Ρωμαῖος Πατριάρχης Ἰσταμποὺλ

Μάξιμος.

Πρὸς τὸν Ρωμαῖον Πατριάρχην Μάξιμον,

Φανάριον-Σταμπούλ.

Ἄγκυρα, 31. 10. 1946.

Διαβιβάζω τὰς εὐχαριστίας τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας ἡμῶν διὰ τὰ συγχαρητήρια Ὑμῶν ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Δημοκρατίας καὶ τὰ ἀμοιβαῖα συγχαρητήρια αὐτοῦ.

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς

Κ. Γκεδελέτς.

*

Πρὸς τὸν Ρωμαῖον Πατριάρχην Μάξιμον,

31. 10. 1946. Σταμπούλ.

Εἰλικρινεῖς εὐχαριστίας καὶ συγχαρητήρια.

Ὁ Πρωθυπουργὸς

Πέκερ.

*

Πρὸς τὸν Ρωμαῖον Πατριάρχην Μάξιμον,

31. 10. 1946. Σταμπούλ.

Εὐχαριστῶν συγχαίρω.

Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν

Σ. Σοκμένσουερ.

Ἡ ἐπὶ τοῖς Χριστουγέννοις Πατριαρχικὴ Ἀπόδειξις :

† ΜΑΞΙΜΟΣ

ΕΛΕΩι ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝ/ΠΟΛΕΩΣ ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

ΠΑΝΤΙ ΤΩι ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΧΑΡΙΝ, ΕΛΕΟΣ, ΕΙΡΗΝΗΝ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΕΝ ΒΗΘΛΕΕΜ
ΤΕΧΘΕΝΤΟΣ ΣΩΤΗΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ

«Ἐτέχθη ἡμῖν σήμερον Σωτήρ, Ὅς ἐστι Χριστὸς Κύριος».

Ὁ Θεὸς γίνεται ἄνθρωπος, ἵνα θεώσῃ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. Τῶν προφητῶν τὸ ἐλπιδοφόρον κήρυγμα καὶ ἡ παλαιὰ προσδοκία τῶν Ἐθνῶν πληροῦται ἤδη ἐν τῇ ὑπερφυεῖ Γεννήσει· Ἡ πρόθεσις τοῦ Θεοῦ «ἡ δοθεῖσα ἡμῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ πρὸ χρόνων αἰωνίων» ἀποκαλύπτεται σήμερον ὡς ὑπερτάτη ἀγαθότης καὶ σοφία· Ὁ Θεὸς ἐπεσκέψατο τὸν λαὸν Αὐτοῦ. Καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου, φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς.

Αὕτη εἶνε ἡ μεγαλειώδης ὑπόθεσις τῆς παρούσης ἑορτῆς τῆς εὐσεβείας ἡμῶν. Αὕτη εἶνε ἡ μεγάλη χαρὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ χαρὰ παντὸς τοῦ λαοῦ· «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία».

Λαὲ τοῦ Κυρίου περιούσιε! Τῆς χαρᾶς ταύτης μέτοχοι καὶ ἡμεῖς, ἐν τῇ μακρᾷ ἀνελίξει τῶν αἰώνων καὶ τῶν γενεῶν, διέλθωμεν δὴ ἕως Βηθλεὲμ καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονός. Πορευθῶμεν πρὸς τὸ μυστήριον τοῦ σπηλαίου καὶ τῆς φάτνης καὶ κατίδωμεν τὴν ἄκραν τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς συγκατάβασιν· ὁ πρὸ αἰώνων παρὰ τῷ Πατρὶ συνεδρεύων Θεὸς Λόγος ἐκ Παρθένου τίκτεται καὶ μετέχει τῆς διεφθαρμένης ἀνθρωπίνης φύσεως, διὰ νὰ ἀναμορφώσῃ αὐτὴν εἰς τὸ ἀρχέτυπον κάλλος. Μὴ φοβεῖσθε φάσματα κινδύνων· ἡ προτεινομένη πορεία δὲν παραβάλλεται πρὸς τὰς σκοτεινὰς ἀποπλανήσεις καὶ τὰς ἀδιεξόδους ζητήσεις

τοῦ αἰῶνος τούτου· εἶνε ἡ μόνη ἀσφαλὴς καὶ βεβαία διότι εἶνε πορεία πρὸς τὸν Θεόν. Ἀστὴρ ἀσυνήθους φέγγους, ὁ ἀνέσπερος ἀστὴρ τῆς πίστεως, προάγει ἡμᾶς δεικνύων τὴν ὁδὸν καὶ κατευθύνων τὰ βήματα πρὸς τὸ παμπόθητον τέρμα, ἔνθα ἡ Ἀλήθεια καὶ ἡ Ζωή

Προσέλθωμεν πρὸς τὸν Γεννώμενον Χριστὸν καὶ προσενέγκωμεν, δῶρον πολύτιμον, τὴν ἐν ταπεινώσει ἀναγνώρισιν τῆς ἀνεπαρκείας, τῆς πτωχείας, τῆς ἀτελείας ἡμῶν, διὰ νὰ λάβωμεν πλούσιον τὸ ἀνταπόδομα ἐκ τοῦ πληρώματος Αὐτοῦ. Εἴμεθα πτωχοί, ἀνεπαρκεῖς, ἀτελεῖς. Ὁσαδήποτε ἀγαθὰ καὶ ἂν συναγάγωμεν, ὁσονδήποτε καὶ ἂν πλουτίσωμεν τὴν γνῶσιν, ὁσονδήποτε καὶ ἂν εὐρύνωμεν τὸν κύκλον τῶν ἀγαπωμένων, δὲν εἴμεθα ἱκανοποιημένοι, πεπληρωμένοι· ὑπὸ τὴν λαμπρὰν ἐκείνην ἐπίφασιν τῆς εὐτυχίας αἰσθανόμεθα ὅτι χαίνει κενὸν φρικῶδες. Ὅσα κατέχομεν δὲν ὁλοκληροῦσι τὰς ἐσωτέρας ἡμῶν ἐφέσεις. Ὅσα γνωρίζομεν δὲν ἀντιμετροῦνται πρὸς τὸ βάθος τῆς ἡμετέρας ἀγνοίας. Ὅσα ἀγαπῶμεν δὲν πληροῦσι τὸ κενὸν τῆς καρδίας. Ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἐντρυφᾷ εἰς τὸ ὅραμα μιᾶς ἰδανικῆς τελειότητος, ἥτις ὅμως ἀποδείκνυται ἀνέφικτος, ἀπρόσιτος εἰς τὴν ζωήν. Μόνος ὁ Γεννώμενος Χριστὸς δύναται νὰ πληρώσῃ τὰ φρικώδη κενά, ἅτινα ὤρυξεν ἐν ἡμῖν καὶ περὶ ἡμᾶς ἡ ἁμαρτία. Διότι ἐν Αὐτῷ ηὐδόκησε πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι· ἐν Αὐτῷ ὑπερπλουτεῖ πᾶσα ἐντέλεια καὶ περίσσεια τῆς ζωῆς· Αὐτὸς εἶνε τὸ Θεῖον Ἰδεῶδες ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, εἶνε τὸ πλήρωμα τῆς ζωῆς καὶ σοφία παρὰ Θεοῦ. Εἶνε ἡ ἀλήθεια, ἡ περὶ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου ἀλήθεια, καὶ ἡ προσωποποίησις τῆς Θείας Ἀγάπης, ἡ μόνη ἀνιδιωφελὴς καὶ ἀνέκπτωτος ἀγάπη, ἡ δυναμένη νὰ πληρώσῃ καὶ τὸ ἐξ ἴσου φρικῶδες κενόν, ὅπερ τὸ μῖσος καὶ ἡ θεοστυγὴς ἐχθρότης διήνοιξαν ἐν τῇ πρὸς ἀλλήλους σχέσει τῶν ἀνθρώπων, καὶ οὗ συνέπεια αἱ διαιρέσεις, οἱ ἀνταγωνισμοί, οἱ τόσοι πανώλεις καὶ βροτολοιγοὶ πόλεμοι καὶ τὸ ἀδύνατον καθόλου τῆς ἑδραιώσεως παραμονίμου εἰρήνης ἐπὶ τῆς γῆς.

Προσέλθωμεν πρὸς Αὐτόν, οὐχὶ ἐν πυρὶ φλογός, ὥσπερ πάλαι τῷ Μωϋσεῖ ἀποκαλυπτόμενον, ἀλλ' ὡς πρὸς βρέφος ἐσπαργανωμένον ἐν φάτνῃ κείμενον, καὶ κλίναντες εὐλαβῶς τὰ γόνατα προσκυνήσωμεν Αὐτῷ ὡς Βασιλεῖ τῶν αἰώνων καὶ Ἀρχηγῷ τῆς σωτηρίας ἡμῶν, προσφέροντες Αὐτῷ αἶνον εὐχαριστίας, εἰρήνην καὶ πίστιν καὶ ἐλπίδα καὶ ἀγάπην. Δεηθῶμεν Αὐτοῦ ἐκ μέσης ψυχῆς ὑπὲρ τῶν δοκιμαζομένων ἔτι καὶ θλιβομένων ἀδελφῶν, ὅπως τύχωσιν ἐλέους καὶ παραμυθίας, ὑπὲρ τῆς εἰρήνης καὶ γαληνιαίας τοῦ κόσμου καταστάσεως καὶ τῆς τῶν λαῶν συναδελφώσεως.

Εἰς μείωσιν δὲ τῆς πολλῆς καὶ παρ' ἡμῖν δυστυχίας καὶ ἀθλιότητος τὸ ἀφ' ἡμῶν συντρέχοντες μεριμνήσωμεν ἰδιαιτέρως ἵνα κατὰ τὰς ἁγίας

ταύτας ἡμέρας, ἐνεργέστερον ἕκαστος, ἀσκήσωμεν τὰ τῆς εὐποιΐας, πεινῶσιν ἄρτον διαθρύπτοντες, γυμνοὺς περιβάλλοντες, ἀσθενεῖς περιποιούμενοι, ὀρφανὰ καὶ χήρας παραμυθούμενοι.

Ταῦτα ἐπὶ τῇ μεγάλῃ ἑορτῇ ἀπευθύνοντες ὑμῖν καὶ προτρεπόμενοι, τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ καὶ ἐπιπόθητα, εὐλογοῦμεν πατρικῶς πάντας ὑμᾶς καὶ εὐχόμεθα ὑμῖν καὶ τοῖς οἴκοις ὑμῶν πλουσίαν τὴν χάριν καὶ τὰς δωρεὰς τοῦ ἐν Βηθλεὲμ Τεχθέντος Σωτῆρος Χριστοῦ, τὸν δὲ ἀνατέλλοντα νέον τῆς χρηστότητος Αὐτοῦ ἐνιαυτὸν αἴσιον καὶ ἐν παντὶ ηὐλογημένον.

Χριστούγεννα ͵απμϛ΄.

† Ὁ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης πάντων ὑμῶν.

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

ΑΣ ΣΚΙΑΓΡΑΦΗΣΩΜΕΝ μὲ ὀλίγας λέξεις τὸ νόημα τὸ βαθύ, τὸν λόγον διὰ τὸν ὁποῖον καταβαίνει ἀπόψε ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ὁ Θεός, γίνεται ἄνθρωπος καὶ κατασκηνώνει πλησίον μας ὁ Δυνατός.

Διὰ νὰ ζήσωμεν ἄξια, πρέπει νὰ ἔχωμεν δύο πράγματα: πρῶτον τὰ μέσα, καὶ δεύτερον ἕνα ὑψηλὸν σκοπόν. Εἰς τὸ πρῶτον ὁ κόσμος ἔχει προοδεύσῃ, ἔμεινεν ὅμως στάσιμος εἰς τὸ δεύτερον. Οἱ ἄνθρωποι εἶναι πάρα πολὺ ἀπερροφημένοι ἀπὸ τὴν φροντίδα νὰ ἀποκτήσουν ἀγαθά, νὰ ἀπολαύσουν, καὶ δὲν ἔκαμαν μεγάλα πράγματα εἰς τὸ νὰ εὕρουν τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ ζήσουν. Δι' αὐτὸ παρ' ὅλα τὰ πλούτη των ἔμειναν πτωχοί, τυφλοὶ παρ' ὅλα τὰ φῶτά των, ἀνικανοποίητοι, ἀνήσυχοι, δυστυχεῖς, ἔρημοι, διότι δὲν ἔχουν ἐκλέξῃ τὴν ἀγαθὴν μερίδα, διότι ἡ ὕπαρξίς των δὲν στρέφεται πρὸς ἕνα ἀνώτερον σκοπόν.

Ἡ ψυχή μας δύναται νὰ ἀναπαυθῇ ὄχι εἰς τὰ ἀνθρώπινα πράγματα, ἀλλ' εἰς τὸν Θεόν, διότι δι' αὐτὸν εἴμεθα πλασμένοι, τὰ πάντα πρὸς αὐτὸν προσδοκῶσι, τὴν προσδοκίαν μας αὐτὸς μονάχα δύναται νὰ γεμίσῃ, δὲν θὰ μᾶς ὠφελήσῃ δὲ τίποτε, ἐὰν κερδίσωμεν τὸν κόσμον ὅλον καὶ ζημιωθῶμεν τὴν ψυχήν μας.

* * *

Διὰ τὴν ἀλήθειαν αὐτήν, διὰ νὰ οἰκειωθῶμεν τὸ ὑψηλὸν περιεχόμενον τῆς ζωῆς, διὰ νὰ προσανατολισθῶμεν πρὸς τὸν ἀνώτερον σκοπόν της, νὰ ἐναρμονίσωμεν πρὸς αὐτὸν τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς, ἦλθεν ὁ Χριστὸς εἰς τὸν κόσμον. Ἦλθε νὰ μᾶς σώσῃ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, νὰ μᾶς δείξῃ τὸν καλὸν δρόμον καὶ νὰ μᾶς βοηθήσῃ νὰ γίνωμεν τέλειοι κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ οὐρανίου Πατρός. Ἦλθε νὰ μᾶς δώσῃ ἀγάπην καὶ εἰρήνην καὶ μὲ τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος νὰ γονιμοποιήσῃ τὴν ἀνθρωπότητα καὶ νὰ τὴν κάμῃ ἱκανὴν διὰ τὴν τελειότητα καὶ αἰωνιότητα.

Ἂς γίνωμεν ἀληθινοὶ μαθηταὶ Του. Θὰ γνωρίσωμεν τὴν ἀληθινὴν γαλήνην καὶ θὰ τὴν μεταδώσωμεν γύρω μας, θὰ γνωρίσωμεν τὴν ἀγάπην καὶ θὰ δυνηθῶμεν ν' ἀγαπήσωμεν τὸν πλησίον μας, θὰ μάθωμεν τὴν δικαιοσύνην, καὶ θὰ ἴδωμεν τὴν τάξιν νὰ ἁπλώνεται ἐκεῖ ὅπου σήμερον βασιλεύει τὸ χάος καὶ ἡ ἀταξία.

* * *

Αἱ ἐπιθυμίαι μας εἶναι ὑφασμέναι ἀπὸ πλάνην καὶ ἀπὸ κενόν· ἀλλ' ὅπως ἡ νύκτα ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ σκοταδιοῦ της ζητεῖ τὸ φῶς, καὶ ἡμεῖς

ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ ὑποσυνειδήτου μας νοσταλγοῦμεν τὸν Θεόν. Ἡ καταιγίδα κατασταλάζει εἰς γαλήνην, αὐτὴν ποθεῖ μὲ ὅλην τὴν δύναμίν της. Μιὰ ἐπίκλησις εἶναι τὸ ἀληθινό μας ἐγώ: νὰ ἔλθῃ νὰ μᾶς σώσῃ ὁ Θεός. Μέσα εἰς τὸν θόρυβον καὶ τὴν τύρβην τοῦ κόσμου ἔρχεται μὲ τὴν σιωπὴν καὶ τὸ ἆσμα τῶν ἀγγέλων, μὲ τὴν γαλήνην καὶ τὴν εἰρήνην του. Ὡσὰν ἕνα σύννεφο ἐπάνω εἰς τὴν ξηρὴν γῆν, ἔρχεται μὲ τὴν βροχήν του. Εἰς ὁποιανδήποτε ἡλικίαν καὶ ἂν εὑρισκώμεθα, Θεέ μου, Σὲ περιμένομεν, καὶ εἰς οἱανδήποτε ἐποχήν. Καὶ τὸν χειμῶνα τώρα, ὅταν καταβαίνῃ τὸ χιόνι ἀπὸ τὸν οὐρανόν, καὶ τὸ καλοκαῖρι, ὅταν τὸ δάσος καὶ ἡ νύκτα ψάλλουν τὴν δόξαν Σου ἀπαράμιλλα.

* * *

Ἀπόψε ἡ νύκτα τῶν Χριστουγέννων χύνει τὴν γλυκύτητά της εἰς τὴν ἀκαταπράϋντη ψυχήν μας, χύνει εἰς αὐτὴν τὸ αἴσθημα τοῦ αἰωνίου. Ἡ καρδιά μας ἀπόψε ἀναβαίνει ὁλονὲν ὑψηλότερα. Ἡ νύκτα ἀπόψε γίνεται ἀγάπη. Ἂς εἶναι εὐλογημένον τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος διὰ τοὺς ἀνθρώπους ἔγινεν ἄνθρωπος.

Χριστούγεννα 1946.

† Ο ΠΡΙΓΚΗΠΟΝΝΗΣΩΝ ΔΩΡΟΘΕΟΣ

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ
ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΤΟΜΟΥΣ ΙΗ (σ. 268-275) καὶ ΙΘ (σ. 17, 38, 70, 120, 143) τῆς «Ὀρθοδοξίας» ἐδημοσίευσα ἀρκετὰς σελίδας περὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἐπαρχίας Χαλκηδόνος καὶ περὶ τοῦ ἐπισκοπικοῦ αὐτῆς καταλόγου. Εὑρὼν ἐν τῷ μεταξὺ νέον ὑλικὸν προβαίνω εἰς συμπλήρωσιν τῶν ἱστορηθέντων.

Ὡς ἕδραν τῆς μητροπόλεως Χαλκηδόνος ἐπὶ μητροπολίτου Κωνσταντίνου (ἀρχὰς τοῦ ΙΗου αἰῶνος) εὗρον τὸ χωρίον Κουσγουντζούκι, λεγόμενον τότε «Ἑρμολιαναί». Καὶ ἐπὶ τοῦ προκατόχου τοῦ εἰρημένου ἀρχιερέως, τοῦ Γαβριήλ, κατόπιν Οἰκ. Πατριάρχου, ἀπαντῶμεν τὰς ἰδίας Ἑρμολιανὰς ὡς ἕδραν τῆς ἱστορικῆς ταύτης μητροπόλεως. «Κατὰ τὸ χωρίον τῶν Ἑρμολιανῶν, ἤτοι τὸ Κουζγουντζοῦκι οὖσαν (ἐκκλησίαν) ὅπου νῦν ἡ τῆς Χαλκηδόνος μητρόπολίς ἐστι» [1].

Ὁ Χαλκηδόνος Παχώμιος, ἐκλεγεὶς κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1637, ὑπογράφει τὸ ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἀπὸ Βιζύης Μεσημβρίας Δαμασκηνοῦ, ὡς καταφαίνεται ἐκ τοῦ κώδικος Β. σελ. 37 τοῦ Οἰκ. Πατριαρχείου.

Ὁ Χαλκηδόνος Διονύσιος ὁ Α΄, ἐκλεγεὶς κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1638, καταχωρίζεται ἐν τῇ Νομικῇ Συναγωγῇ (Ο. Π. δ΄, 128) [2], ὡς ἐκλεγεὶς κατὰ τὸ 1648 μητροπολίτης Τυρνόβου.

Ὁ προμνησθεὶς Παχώμιος, τὸ δεύτερον χρηματίσας (1639) μητροπολίτης Χαλκηδόνος, ὑπογράφει δύο γράμματα, ἓν κατὰ τὸ 1643 καὶ ἕτερον κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1646 [3]. Ὁ Χαλκηδόνος Γαβριὴλ (1647-1670) ὑπογράφει ἔγγραφα τῶν ἐτῶν 1651 καὶ 1652. Τὸ πρῶτον δημοσιεύεται ὑπὸ τοῦ Γερασίμου Μαζαράκη (ἔνθ. ἀν. σ. 376) καὶ τὸ δεύτερον ὑπὸ τοῦ Κεραμέως Παπαδοπούλου (Μαυρογορδ. Βιβλιοθήκη, σ. 241). Ὁ αὐτὸς ὑπογράφει κατὰ Μάϊον τοῦ 1667 γράμμα ἀποσταλὲν πρὸς τὰς Μονὰς τοῦ Ἁγίου Ὄρους (Ἐκκλ. Ἀλήθεια, Γ΄. σ. 56-58).

Ὁ Ἱερεμίας ὁ Α΄ (1672-1685) ὑπογράφει κατὰ Μάϊον τοῦ 1681 συ-

---

1) Κῶδιξ Κριτίου Α (Οἰκ. Πατριαρχείου) σ. 68 Μ. Γεδεών, Βυζαντιναὶ ἐκκλησίαι ἐξακριβούμεναι, σ. 108.

2) Τὰ γράμματα ταῦτα δηλοῦν τὴν ἐν τῷ Οἰκ. Πατριαρχείῳ εὑρισκομένην ἀντιγραφὴν τῆς Νομικῆς Συναγωγῆς τοῦ Δοσιθέου, γενομένην πρὸ ἐτῶν τῇ ἐμῇ φροντίδι καὶ ἐπιστασίᾳ. Τὸ δ΄ σημαίνει τὸν τέταρτον τόμον.

3) Γ. Μαζαράκη, Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας, σ. 328 καὶ 341.

γίλλιον ἀναφερόμενον εἰς Μονὴν τῆς Ρουμανίας (Χουρμουζάκη, Documente..., XIV σ. 238).

Ὁ Χαλκηδόνος Κλήμης (1683), ὁ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως, κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1687 ὑπογράφει πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν ἔγγραφον [4]). Κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ὁ Κλήμης, ὡς Χαλκηδόνος, ὑπογράφει πατριαρχικὸν ἔγγραφον ἀναφερόμενον εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Σινᾶ. Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ ἐπομένου ἔτους ἀπαντῶμεν, ἐν ἐπισήμοις ἐγγράφοις, Χαλκηδόνος Γαβριὴλ ([5]).

Ὁ Κωνστάντιος (1702—1720) ἦτο Μυτιληναῖος, εἰς τὴν Μητρόπολιν Χαλκηδόνος προήχθη ἐκ τῆς Μητροπόλεως Ρόδου, ἧς ποιμενάρχης ἐξελέγη τὴν 9 Μαρτίου 1692, τὸν ὁποῖον διεδέχθη ἐν τῇ μητροπόλει Ρόδου ὁ ἀνεψιός του Ἰγνάτιος ([6]). Ἐν ἐγγράφῳ τοῦ 1713 ἐσφαλμένως ἀνέγνωσεν ὁ μακαρίτης Κεραμεὺς Παπαδόπουλος «Χαλκηδόνος Στέφανος» ἀντὶ Χαλκηδόνος Κωνστάντιος ([7]).

Ὁ Παρθένιος (1720—1726) κατὰ τὸ 1723 ὑπογράφει Πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν ἔγγραφον ([8]).

Ὁ Νικόδημος (1726—1732) ἦτο ὁ μόνος φίλος καὶ βοηθὸς τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου τοῦ Γ', καθὼς ἀναφέρει εἰς τοὺς καταλόγους του Καλλίνικος ὁ ἀπὸ Προϊλάβου Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κατὰ τὸ 1757. «Νικοδήμου δὲ τοῦ Χαλκηδόνος τεθνηκότος, τοῦ μόνου φίλου καὶ βοηθοῦ τοῦ γέροντος (Ἱερεμίου τοῦ Γ'), μετετέθη ὁ Ἀγχιάλου (Καλλίνικος) εἷς ὧν τῶν πάλαι συνεργατῶν τοῦ Παϊσίου εἰς τὴν Μητρόπολιν Χαλκηδόνος, ὁ δὲ Ναθαναὴλ εἰς Ἀγχίαλον» ([9]).

Γαβριὴλ ὁ Ε' (1746—1747) ὑπογράφει τὸν Αὔγουστον τοῦ 1746, τὸ ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ Ἀλεξανδρείας Ματθαίου ([10]).

† Ο ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

---

4) Κῶδιξ Οἰκ Πατριαρχείου, Α'. σ. 472 καὶ Κ. Δελικάνη, Ἐπίσημα Ἔγγραφα τοῦ Οἰκ. Πατριαρχείου, Β'. 405, 410, 475, ἔνθα φέρεται καὶ ἄλλα ὑπογράφων ἔγγραφα.

5) Νεοκλέας, Κανον. Δίκαιον, σ. 67, 72 καὶ 78.

6) Π. Ζερλένη, «Ἱστορικαὶ ἔρευναι περὶ τὰς ἐκκλησίας τῶν Νήσων» σ. 252 καὶ 259.

7) Μαυρογορδάτειος Βιβλιοθήκη σ. 28. Καὶ κατὰ τὸ 1718 ὑπογράφει πατριαρχικὸν ἔγγραφον. Γ. Μαζαράκη, ἔνθ. ἀν. σ. 580.

8) Γ. Μαζαράκη, ἔνθ. ἀνωτ. σ. 589.

9) Κ. Δυοβουνιώτου, «Καλλίνικος ὁ Γ'» σ. 18 κ. ἀλλ.

10) Α. Μαζαράκη, ἔνθ. ἀν. σ. 607.

Η ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΙΣ ΚΑΙ Η ΜΕΤΑΝΟΙΑ

Εἶναι παρατηρημένον ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἰς μὲν τὰ σωματικὰ αὐτοῦ ἔργα κλίνει περισσότερον εἰς τὸν φόβον παρὰ εἰς τὴν ἐλπίδα, εἰς δὲ τὰ ἔργα τῆς ψυχῆς τοὐναντίον ἐλπίζει μᾶλλον ἢ φοβεῖται, τοῦτο δὲ δὲν ἐξηγεῖται ἄλλως, εἰμὴ ὅτι ὀλίγον οὗτος ἀγαπᾷ καὶ φροντίζει διὰ τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν.

Ὑπάρχουσι δυστυχῶς πολλοί, μᾶλλον δὲ πλεῖστοι ἢ ἀναρίθμητοι, οἱ ὁποῖοι πίνουσι τὴν πονηρίαν «ὡσεὶ ὕδωρ εἰσερχόμενον εἰς τὰ ἔγκατα αὐτῶν» (πρβλ. Ψαλ. ρη', 18), διότι ἕκαστος τούτων λέγει ἐν ἑαυτῷ «θέλω ἐξομολογηθῇ», «θελω μετανοήσῃ» καὶ μετὰ τὴν πόσιν τῆς πονηρίας διόλου δὲν φροντίζει δι' αὐτήν, διότι λέγει πάλιν «ἐξωμολογήθην· μετενόησα». Ὦ πονηρὸν ἐνθύμημα, πόθεν ἐνεκυλίσθης καλῦψαι τὴν ξηρὰν ἐν δολιότητι;» (Σειρ. λξ', 3) Ὦ παράνομος πλάνη καὶ πρόληψις, ἡ ὁποία καλύπτεις τὴν γῆν διὰ τῆς ἀνομίας καὶ ἁμαρτίας· ἐκ ποίου ἐξῆλθες βυθοῦ;

Εἶναι μεγίστη ἡ ζημία ἐκείνων, ὅσοι ἁμαρτάνουσιν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι θὰ ἐξομολογηθῶσι καὶ θὰ μετανοήσωσι. Καὶ πρώτη τούτων ζημία εἶναι ἡ ποσότης τῆς ἁμαρτίας· διότι θεωροῦντες οὗτοι εὐκολώτατον τὸ νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸν πνευματικὸν καὶ ἐξομολογηθῶσι μετά τινος κατανύξεως τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, φρονοῦντες δ' ἅμα ὅτι εἰς τοῦτο καὶ μόνον ἔγκειται ἡ μετάνοια, διὰ τὸ εὐχερὲς τοῦ πράγματος καὶ τὴν ματαίαν ἐλπίδα, πίπτουσιν, οἱ ταλαίπωροι, ἀχαλίνωτοι εἰς τὰ πάθη καὶ τὴν ἁμαρτίαν (1), μὴ γνωρίζοντες ὅτι τὸ πλῆθος τοῦτο καὶ ἡ ποσότης τῶν ἁμαρτιῶν καταβυθίζει αὐτοὺς εἰς τὸν ᾅδην, καὶ καθιστᾷ ἀξίους παιδείας σκληρᾶς ἀπὸ μέρους τοῦ Θεοῦ, ἄνευ ἐλέους καὶ εὐσπλαγχνίας.

Δευτέρα τούτων ζημία εἶναι ἡ ποιότης καὶ ἡ ὑπερβολὴ τῶν ἁμαρτιῶν, διότι διὰ τοῦ ματαίου καὶ ψευδοῦς ὑπολογισμοῦ: θέλω ἐξομολογηθῇ, ἁμαρτάνουσιν οὗτοι ἄνευ αἰσχύνης καὶ συστολῆς. Διαπράττουσι δηλονότι αὐθαδῶς καὶ ἀφόβως καὶ καθ' ὑπερβολὴν ἐκείνας τὰς βδελυρὰς καὶ ἀνοσίους πράξεις, ἐκεῖνα γενικῶς τὰ κακά, τὰ ὁποῖα δὲν διαπράττουσιν οὐδ' αὐτοὶ οἱ ἀσεβεῖς καὶ ἄπιστοι, δυνατὸν δ' εἰπεῖν, οὐδ' αὐτὰ τὰ ἄλογα ζῶα. Ἀλλὰ καὶ ὁ δίκαιος Θεὸς δὲν λησμονεῖ τὴν πονηρίαν αὐτῶν ταύτην, ἀλλὰ τιμωρεῖ καὶ παιδεύει, ὅταν ἐπιστῇ ὁ καιρός, καὶ ἐκδικεῖται τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν (πρβλ. Ὠσ. θ', 9).

---

1) Ἕτερον ἁμαρτία, καὶ ἕτερον πάθος τῆς ἁμαρτίας· ἁμαρτία εἶναι ἡ ἐνέργεια αὐτῆς καὶ πρᾶξις· πάθος δὲ αὐτὴ ἡ ῥίζα ἡ ἐσωτερικῶς, ἐν τῇ καρδίᾳ ἐρριζωμένη, ἥτις βλαστάνει τὴν κατὰ πρᾶξιν ἁμαρτίαν.

Τρίτη μεγίστη ζημία εἶναι ἡ ἐν γνώσει ἀπὸ μέρους τῶν τοιούτων καταφρόνητις τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας καὶ ἡ παράβασις τοῦ θείου νόμου, πασῶν τῶν ἐντολῶν καὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ Θεοῦ, «ὃν ἀπέρριψαν ὀπίσω τῶν σωμάτων αὐτῶν» (πρβλ. Ἰεζ. κγ΄, 35), καὶ τὸν ὁποῖον νόμον παραβαίνουσιν ἁμαρτάνοντες, διότι καὶ ὅταν ἔλθῃ ἀσεβὴς εἰς βάθος κακῶν καταφρονεῖ, κατὰ τὸν σοφὸν Σολομῶντα. Οὗτοι, ὅταν φθάνωσιν εἰς τὰ ἔσχατα τῆς πονηρίας, ὁ μὲν νοῦς αὐτῶν σκοτίζεται, ἡ δὲ καρδία σκληρύνεται καὶ εἰς οὐδὲν πλέον λογίζονται τὴν ἁμαρτίαν· τινὲς μάλιστα προχωροῦσι καὶ παραιτέρω, ἀρεσκόμενοι εἰς τὰ πλημμελήματα αὐτῶν καὶ τὰς κακὰς πράξεις, καὶ εὐφραινόμενοι δι᾽ αὐτάς, οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι ὡσεὶ εἰς κατορθώματα μεγάλα καὶ θαυμαστὰ (πρβλ. Ἠσ. γ΄, 9 καὶ Παροιμ. β΄, 14). Ἐν τῷ σταδίῳ τούτῳ τῆς πορώσεως εὑρισκόμενος ὁ ἄνθρωπος, πολὺ δυσκόλως, μᾶλλον δὲ οὐδαμῶς, καταφεύγει εἰς τὴν ἐξομολόγησιν καὶ μετάνοιαν, καθόσον ἡ συνήθεια τῆς ἁμαρτίας ἐγένετο ἕξις, ἡ ὁποία κατέστησε τὴν καρδίαν αὐτοῦ λιθίνην καὶ ἀναίσθητον καὶ ἀνεπίδεκτον ὡς ἐκ τούτου μετανοίας καὶ διορθώσεως.

Τοσαύτας ζημίας καὶ τηλικαύτην τιμωρίαν καὶ ἀπώλειαν προξενοῦσιν εἰς ἑαυτούς, ὅσοι ἁμαρτάνουσιν ἐπαναπαυόμενοι ἐπὶ τῆς κενῆς ἐλπίδος ὅτι «θὰ ἐξομολογηθῶσι καὶ θὰ μετανοήσωσιν». Οὗτοι «ἔθηκαν ψεῦδος τὴν ἐλπίδα αὐτῶν» (πρβλ. Ἠσ. κη΄, 15) καὶ ἐπ᾽ αὐτῆς στηριζόμενοι πονηρίαν μετέρχονται πρὸς τὸν Θεόν· διὸ καὶ καθ᾽ ἣν ὥραν δὲν προσδοκῶσι θὰ ἀποθάνωσιν οὗτοι, χωρὶς ν᾽ ἀξιωθῶσιν, ὡς ἤλπιζον, συγχωρήσεως παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπιστροφῆς καὶ μετανοίας [2]). Πονηρεύονται δ᾽ οὗτοι καὶ ἀτιμάζουσι τὸν Θεόν, διότι μεταχειρίζονται τὴν ἄπειρον αὐτοῦ ἀγαθότητα καὶ τὸ πέλαγος τοῦ ἐλέου αὐτοῦ, ὡς ὄργανον πρὸς διάπραξιν τοῦ κακοῦ καὶ τῆς ἁμαρτίας.

Οἱ οὕτω φρονοῦντες φανερὸν ὅτι δὲν γνωρίζουσι ποία εἶναι ἡ ἀληθὴς ἐξομολόγησις καὶ μετάνοια, καὶ ποῖοι οἱ καρποὶ καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς. Νομίζουσιν ἀναμφιβόλως οἱ θαρροῦντες ἐπὶ τῆς ἐξομολογήσεως καὶ ἀφόβως ὡς ἐκ τούτου καθ᾽ ἑκάστην ἁμαρτάνοντες, ὅτι ἡ ἐξομολόγησις συνίσταται εἰς τὴν ἁπλῆν ἐξαγόρευσιν τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν καὶ οὐδὲν πλέον· καὶ ὅτι διὰ τῆς τοιαύτης ἐξαγορεύσεως συνεχωρήθησαν τὰ ἀνομήματα αὐτῶν καὶ αἱ ἁμαρτίαι. Ἀλλ᾽ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἡ ὁδὸς ἡ

[2]) Βλ. ἱερ. Ἰσαὰκ Λόγ. ξ΄ σελ. 361 ἔνθα λέγει τὰ ἑξῆς· «ὁ ἐλπίδι μετανοίας ὀλισθαίνων ἐκ δευτέρου, οὗτος μετὰ πανουργίας πορεύεται μετὰ τοῦ Θεοῦ· τούτῳ ἀγνώστως ἐπιπίπτει ὁ θάνατος, καὶ οὐ φθάνει τὸν καιρὸν τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς πληρῶσαι». Πρβλ. καὶ Μ. Βασ. Λόγ. περὶ μετανοίας, ἔνθα τὰ αὐτὰ περίπου λέγει ὁ ἱ. Πατήρ.—Εἰς τὰ ὡς ἄνω ἁρμόζει καὶ τὸ τοῦ ἱ. Ἀμβροσίου: «ἡ τῆς συγχωρήσεως εὐχέρεια, ἐνδόσιμον παρέχει τοῦ ἁμαρτάνειν».

ἄγουσα πρὸς τὴν γῆν καὶ τὴν οὐράνιον τοῦ Θεοῦ βασιλείαν δὲν θὰ ἦτο στενὴ καὶ τεθλιμμένη, ἀλλὰ λίαν πλατεῖα καὶ εὐρύχωρος. Πλὴν ἡ ἀληθινὴ ἐξομολόγησις συνίσταται εἰς τὴν παντελῆ ἀποστροφὴν τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, καὶ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ καὶ αὖθις πρὸς τὸν Θεόν. Καίτοι δὲ εἶνε ἀναγκαία καὶ ἡ ἐξωτερικὴ τῆς ἁμαρτίας φανέρωσις διὰ τοῦ στόματος τοῦ ἁμαρτωλοῦ πρὸς ἰατρείαν αὐτοῦ καὶ συγχώρησιν, ὅμως αὕτη καὶ μόνον δὲν εἶνε ἀρκετή, ἀλλ' ἀπαιτεῖται καὶ ***πόνος ἐσωτερικὸς τῆς καρδίας*** διὰ τὰ πλημμελήματα αὐτοῦ καὶ τὰς ἁμαρτίας, ὁ ὁποῖος δέον νὰ ἔχῃ τὰ τρία ταῦτα γνωρίσματα· ἤτοι νὰ εἶνε ***δραστικός, τέλειος καὶ ὑπερφυσικός***, ἄλλως ἡ μετάνοια αὐτοῦ θὰ ὁμοιάζῃ ἐκείνην τοῦ Σαοὺλ ἢ τοῦ Ἀντιόχου ἢ τοῦ Ἰούδα [3]), οἱ ὁποῖοι ἴσως «διεσχίσθησαν» ἀλλ' «οὐ κατενύγησαν» (ψαλ. λδ', 15).

Α'. Ὁ πόνος τῆς καρδίας τοῦ μετανοοῦντος δέον νὰ εἶνε δραστικός· οὐχὶ δηλονότι ἀδύνατος καὶ ἀσθενής, ἀλλὰ τοσοῦτον ἰσχυρός, ὥστε νὰ κατακυριεύῃ τὴν καρδίαν, ἡ ὁποία νὰ μὴ νικᾶται ἐκ τοῦ θελήματος τῆς σαρκὸς καὶ τῆς ἁμαρτίας· πρὸς δὲ καὶ τοσοῦτον ἀποφασιστικός, σταθερὸς καὶ ἀμετάθετος, ὥστε νὰ μὴ δύναται πλέον ὁ μετανοῶν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ἁμαρτίαν ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει, οὔτε δι' ἀγάπην ματαίου καὶ κτιστοῦ τινος πράγματος, οὔτε ἐκ φόβου κακοῦ τινος καὶ ἀνιαροῦ καὶ θανασίμου.

Β'. Ὁ πόνος οὗτος δέον νὰ εἶνε ἄκρος καὶ τέλειος· οὐχὶ δηλονότι ἐπίπλαστος καὶ ἀτελής· ἄλλαις λέξεσιν, ὁ πόνος ἐκεῖνος ὁ εἰλικρινής, ὁ ὁποῖος παρακινεῖ τὸν ὅλον ἄνθρωπον νὰ μισῇ πράγματι καὶ ν' ἀποστρέφηται τὸ κακὸν καὶ τὴν ἁμαρτίαν διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, τὸν ὁποῖον ἐλύπησε καὶ ἐξύβρισε μὲ τὰς ἑαυτοῦ ἁμαρτίας· διὸ καὶ καλεῖται ὁ πόνος οὗτος συντριβή [4]). Ἐν αὐτῇ ἡ ψυχὴ τοῦ μετανοοῦντος, συναισθανομένη τὴν προξενηθεῖσαν ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας ὕβριν πρὸς τὸν παντέλειον Θεόν, ἐκβάλλει διὰ τοῦτο ἀδιαλείπτως βαθυτάτους στεναγμοὺς καὶ δακρυρρόους θρήνους, καὶ προτιμᾷ νὰ κακοπαθῇ, νὰ ταλαιπωρῆται καὶ νὰ πάσχῃ, παρὰ νὰ ἐμπέσῃ καὶ πάλιν εἰς τὰ τῆς ἁμαρτίας δίκτυα (πρβλ. Ἡσ. ξε', 14).

Γ'. Ὁ πόνος οὗτος τῆς καρδίας δέον νὰ εἶνε ὑπερφυσικός, τόσον κατὰ τὴν ἀρχὴν ἐξ ἧς προέρχεται, ὅσον καὶ κατὰ τὸ τέλος διὰ τὸ ὁποῖον γί-

---

3) Καὶ ὁ Σαοὺλ εἶπε πρὸς τὸν Σαμουὴλ: «ἡμάρτηκα ὅτι παρέβην τὸν λόγον Κυρίου καὶ τὸ ῥῆμά σου» (Α' Βασ. ιε', 24). Καὶ ὁ Ἀντίοχος ἐκ τῆς θεηλάτου ἐκείνης πληγῆς, τῶν σκωλήκων καὶ τῆς σήψεως τοῦ σώματος αὐτοῦ βασανιζόμενος, ἔλεγε μετανοῶν· «δίκαιον ὑποτάσσεσθαι τῷ Θεῷ, καὶ μὴ θνητὸν ὄντα ἰσόθεα φρονεῖν ὑπερηφάνως· ηὔχετο δὲ ὁ μιαρὸς πρὸς τὸν οὐκέτι αὐτὸν ἐλεήσοντα δεσπότην...» (Β' Μακκαβ. θ', 12. 13). Καὶ ὁ Ἰούδας δὲ εἶπεν· «ἥμαρτον παραδοὺς αἷμα ἀθῷον» (Ματθ. κζ', 4).

4) Περὶ συντριβῆς καὶ ἐπιτριβῆς. Βλ. καὶ Ἐξομολογητάριον ἐν ἀρχῇ.

νεται, καθόσον ἡ ἀρχὴ καὶ αἰτία τοῦ πόνου τούτου δέον νὰ εἶνε οὐχὶ ἡ φύσις ἢ ἄλλο τι φυσικὸν αἴτιον, ἀλλ' ἡ ὑπερφυσικὴ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία διὰ τοῦ τοιούτου πόνου τῆς μετανοίας συντρίβει καὶ κατανύγει τὴν καρδίαν. Ὁμοίως καὶ τὸ τέλος τοῦ πόνου τούτου δὲν πρέπει νὰ εἶνε φυσικόν· δὲν πρέπει δηλονότι νὰ λυπῆται ὁ μετανοῶν καὶ πονῇ διὰ φυσικὰ καὶ φθαρτὰ ἀγαθά, τὰ ὁποῖα ἀπώλεσεν [5]), ἀλλὰ δι' ἀγαθὰ ὑπερφυσικά, τῶν ὁποίων ἐστερήθη, ὡς καὶ διὰ τὰ ὑπερφυσικὰ κακά, τὰ ὁποῖα διὰ τῆς ἁμαρτίας ἀπέλαβεν. Ἡ αἰτία δὲ διὰ τὴν ὁποίαν δέον ὁ πόνος οὗτος νὰ εἶνε ὑπερφυσικὸς εἶνε διότι δι' αὐτοῦ ἐπιτυγχάνομεν καὶ ἀποκτῶμεν τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ καταλλαγὴν καὶ τὴν μετὰ ταῦτα ὑπὲρ νοῦν μετ' Αὐτοῦ ἕνωσιν καὶ τὴν οὐράνιον μακαριότητα, τὰ ὁποῖα ὑπερβαίνουσιν, ὡς εἰκός, τοὺς ὅρους τῆς φύσεως.

Κατὰ ταῦτα καλὴ μὲν καὶ ὠφέλιμος εἶνε ἡ ἔρευνα τῆς συνειδήσεως πρὸς ἐξεύρεσιν ὅλων τῶν ἁμαρτιῶν, τὰς ὁποίας ὁ μετανοῶν διέπραξε, καίτοι, κατὰ τὸν Ἐκκλησιαστήν, «καὶ ὑστέρημα οὐ δυνήσεται ἀριθμηθῆναι» (α', 15. πρβλ. καὶ Ψαλ. ιη', 13), καὶ ἡ ἐξαγόρευσις αὐτῶν, ὡς προείπομεν, εἰς τὸν πνευματικὸν αὐτοῦ πατέρα, ὅμως δέον μετὰ τῆς ἐρεύνης ταύτης νὰ εἶνε ἀρρήκτως συνδεδεμένη καὶ ἡ συντριβὴ τῆς ψυχῆς καὶ ὁ ἐσωτερικὸς πόνος τῆς καρδίας, ἡ ὁποία εἶνε πρώτη καὶ κυρία αἰτία, ἡ ρίζα ὅλων τῶν κακῶν καὶ τῶν ἁμαρτημάτων, διότι ἐξ αὐτῆς ἐξέρχονται «διαλογισμοὶ πονηροί, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι, ἔχθραι, ἔρεις, ζῆλοι, θυμοί, μέθαι, κῶμοι καὶ τὰ ὅμοια τούτοις» (πρβλ. Ματθ. ιε', 18. Γαλ. ε', 19. Ἐφ. δ', 21).

Ἓν ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα καὶ οὐσιώδη συστατικὰ τοῦ μυστηρίου τῆς ἐξομολογήσεως καὶ μετανοίας εἶνε ἡ ἐσωτερικὴ λύπη τῆς καρδίας [6]). Ὅθεν ἂν ἡ λύπη αὕτη ἐκλείψῃ ἐκ τῆς καρδίας τοῦ μετανοοῦντος, πρόδηλον ὅτι διαμένει ἀμετανόητος, καὶ ἂν ἀκόμη μετανοήσῃ οὗτος καὶ ἐξομολογηθῇ. Διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Κύριος ὅτι «ἐὰν μὴ μετανοῆτε, πάντες ὁμοίως ἀπολεῖσθε» (Λουκ. ιγ', 5) τ. ἔ. ἐὰν μὴ μετανοήσητε διὰ τοιούτου δραστικοῦ, ἄκρου καὶ ὑπερφυσικοῦ πόνου τῆς καρδίας ὑμῶν, πάντες θέλετε κολασθῇ Διὰ τὸν λόγον ἀκριβῶς τοῦτον καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ τοῦ προφ. Ἰωὴλ ζητεῖ πρῶτον τὸν πόνον τοῦτον ἀπὸ τοὺς μετανοοῦντας λέγον· «διαρρήξατε τὰς καρδίας ὑμῶν, καὶ μὴ τὰ ἱμάτια ὑμῶν» (β', 13), καὶ εἶτα ζητεῖ τὴν μετάνοιαν αὐτῶν ἐπιφέρον, «καὶ ἐπιστράφητε πρὸς Κύ-

---

[5]) «Τὸ γὰρ ὑπὲρ βιωτικοῦ πράγματος πενθεῖν ἄθλιον καὶ κεκαλυμμένον» (Εὐθ. Ζυγ.)

[6]) Βλ. Γεώργ. Κορέσσιον ἐν τῷ «περὶ Μυστηρίων».

ριον τὸν Θεὸν ὑμῶν» (αὐτόθι) 7). Ἰδοὺ ἡ πραγματικὴ καὶ νόμιμος, ἡ ἀληθὴς καὶ τελεία ἐξομολόγησις καὶ μετάνοια.

Ὁ πόνος τῆς καρδίας καὶ ἡ μετάνοια δέον νὰ παραμένῃ πάντοτε ἐν τῷ ἀνθρώπῳ· δέον δηλονότι νὰ εἶνε διαρκὴς καὶ ἀδιάλειπτος, καθόσον ὁ διαπράξας ἁμάρτημά τι, καὶ δὴ θανάσιμον, διατελεῖ ἐν τῇ ζωῇ παρὰ τοῦ πολυελέου καὶ φιλανθρώπου Θεοῦ, ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ μετανοῇ καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον διὰ τὴν διαπραχθεῖσαν ἁμαρτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν εἶνε ἄξιος ἀμέσου θανάτου 8). Ὀφείλει λοιπὸν ὁ τοιοῦτος νὰ λυπῆται ἐν παντὶ καιρῷ καὶ πάσῃ ὥρᾳ, καὶ νὰ στενάζῃ καὶ νὰ μεριμνᾷ διὰ τὴν ἁμαρτίαν αὐτοῦ, ἔστω καὶ ἂν ἔλαβε τὴν ἄφεσιν καὶ συγχώρησιν παρὰ τοῦ πνευματικοῦ πατρός (πρβλ. Ψαλ. λξ', 19. στ', 7) 9).

Δέον νὰ λυπῆται διαπαντὸς ὁ ἁμαρτωλὸς καὶ διὰ τοῦτο, διότι καὶ μετὰ τὴν ἴασιν τῆς πληγῆς, ἤτοι τῆς ἁμαρτίας, «ἧς μᾶλλον λυσιτελὴς ὁ ᾅδης» (πρβλ. Σειρ. κη', 21), παραμένει εἰς τὴν ψυχὴν ἡ οὐλή, ὁ τύπος καὶ τὸ σημεῖον τῆς πληγῆς ταύτης, ἡ ὁποία εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐξαλειφθῇ τελείως ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ, ὡς λέγει ὁ Μ. Βασίλειος 10).

Ὁ τοιοῦτος πόνος τῆς καρδίας ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀποφυγὴν ἀπὸ μέρους τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἐκ τῶν ἐμπαθῶν ἐνθυμημάτων, τὴν ἐξάλειψιν ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτοῦ τῶν βλαβερῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῶν κακῶν κλίσεων καὶ νοημάτων καὶ διαθέσεων, καὶ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ παρὰ τοῦ καρδιογνώστου καὶ οἰκτίρμονος Θεοῦ (πρβλ. Ψαλ. κδ', 18-ν', 16). Ὁ

---

7) Μᾶρκος ὁ ἀσκητὴς λέγει ὅτι· «ἄνευ συντριμμοῦ καρδίας ἀδύνατον ἀπαλλαγῆναι κακίας».

8) Ὁ θεῖος Ἰσαὰκ λέγει σχετικῶς τὰ ἑξῆς· «οὐδεμία τῶν ἀρετῶν ὑψηλοτέρα τῆς μετανοίας, ὅτι οὐδὲ τελειωθῆναι δύναται τὸ ἔργον αὐτῆς πώποτε» (Λόγ. νε' σ. 325). Καὶ Μᾶρκος ὁ ἀσκητὴς λέγει τάδε· «εἰ οὖν ἕως θανάτου ὥρισε τὴν μετάνοιαν (τ. ἔ. ὁ Κύριος), ὁ πρὸ θανάτου λέγων αὐτὴν τετελεκέναι, λύει τὴν ἐντολὴν ὑφαιρῶν τὸν θάνατον· ὅθεν μικροῖς τε καὶ μεγάλοις ἕως θανάτου ἀτέλεστος ἡ μετάνοια» (Λόγ. περὶ μετανοίας.).

9) Ὁ ἱ. Χρυσόστομος λέγει τὰ ἑξῆς· «στέναξον ὅταν ἁμάρτῃς... καὶ τοῦτο ποίει διηνεκῶς· τοῦτο γὰρ ἐξομολόγησις... μένε οὖν διαπαντὸς ἐν τῷ παθεῖν καὶ συντρίβειν σεαυτόν...» (Λόγ. Ε'. εἰς Β' Κορ).

10) Βλ. Λόγ. περὶ παρθενίας. Καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος λέγει· «οὐκ ἔστιν εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκατάστασις, κἂν ἔτι ἐπιζητῶμεν αὐτὴν ἐν πολλοῖς στεναγμοῖς.....» ἐξ ὧν συνούλωσις ἔρχεται μόλις...» (Λόγ. εἰς τὸ Βάπτ.). Ὁ δὲ ἱ. Χρυσόστ. εἰ καὶ λέγει ὅτι ὁ Θεὸς ὅταν ἐξαλείφῃ τὰ ἁμαρτήματα, οὐδὲ ἴχνος συγχωρεῖ μεῖναι. (Λόγ. περὶ Μεταν.), τοῦτο λέγει διὰ τὴν ἄπειρον τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν καὶ οὐχὶ διὰ τὴν μετάνοιαν, ἥτις ὡς παρακατιὼν προσθέτει, «καθ' ἑαυτὴν οὐκ ἰσχύει τὴν ἁμαρτίαν ἀποσμήξασθαι, ἀλλ' ἐπειδὴ τῇ μετανοίᾳ κεράννυται ἡ ἄφατος τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία, καὶ ἡ ἄπειρος αὐτοῦ ἀγαθότης» (πρβλ. καὶ Ἀμώς, ε', 2 καὶ Γρηγορίου Θεσσαλονίκης, Λόγον εἰς τὴν παραμονὴν Φώτων).

πόνος οὗτος καὶ ἡ λύπη φέρουσι τὸν μετανοοῦντα ἐν τῇ διαθέσει τοῦ εἰπόντος «ἀδικίαν ἐμίσησα καὶ ἐβδελυξάμην» (Ψαλ. ριη', 163), τοῦθ' ὅπερ εἶνε γνώρισμα ὅτι ἀφῆκεν ὁ Θεὸς τὰ ἁμαρτήματα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ [11]).

Μηδὲ πλανήσῃ τινὰ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον οἱ θεῖοι πατέρες λέγουσι, τ. ἔ. τὸ «πίπτ' ἔγειρε», καθόσον ἡ ἀληθὴς μετάνοια δὲν συνίσταται εἰς τὸ νὰ πίπτῃ τις καὶ πάλιν νὰ ἐγείρηται· τοῦτο ὁμοιάζει τὸ τοῦ 'Απ. Πέτρου «κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα, καὶ ὗς λουσαμένη εἰς κύλισμα βορβόρου» (β' Πέτρ. β', 22). Τὸ ἀληθὲς τούτου νόημα εἶνε ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει δι' ὅλων αὐτοῦ τῶν δυνάμεων ν' ἀπέχῃ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, προφυλαττόμενος καὶ προσέχων μὴ πέσῃ. 'Εὰν δ' ὅμως, ἐξ ἀνθρωπίνης ἀσθενείας, ἤθελε τυχὸν πέσῃ, νὰ μὴ ἀπελπίζηται, ἀλλὰ νὰ ἐγείρηται παρευθὺς καὶ νὰ ἐξομολογῆται καὶ νὰ μετανοῇ. Ὅθεν οὐχὶ διὰ νὰ ἁμαρτάνῃ τις τὸ ρητὸν τοῦτο ἐλέχθη ὑπὸ τῶν Πατέρων, ἐπ' ἐλπίδι ἐξομολογήσεως καὶ μετανοίας, ἄπαγε· ἀλλὰ διὰ νὰ διαφυλάξωσι τὸν ἁμαρτήσαντα ἀπὸ τοῦ φόβου τῆς ἀπογνώσεως [12]) οὗτοι εἶπον τοῦτο.

Ὡς ἐν κεφαλαίῳ λέγομεν ὅτι ὁ μετανοῶν δέον α') ν' ἀπέχῃ ἀποφασιστικῶς ἐκ τῆς πράξεως τῆς ἁμαρτίας· β') νὰ ἐκριζώσῃ ἐκ τῆς καρδίας αὐτοῦ διὰ τοῦ δραστικοῦ καὶ διηνεκοῦς πόνου τῆς ψυχῆς τὰς ρίζας τῆς ἁμαρτίας· γ') νὰ ἐμφυτεύσῃ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἀντὶ τῶν προτέρων ἀγρίων δένδρων, δένδρα ἥμερα καὶ καρποφόρα, τ. ἔ. ἀντὶ τῶν κακιῶν τὰς ἀρετάς, καὶ ἀντὶ τῆς παραβάσεως τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ τὴν ἐπιτέλεσιν αὐτῶν καὶ ἐργασίαν (πρβλ. Ψαλ. λγ', 15)· καὶ δ') τὴν ἄγρυπνον φυλακὴν καὶ ἐπιμέλειαν πασῶν τῶν ἀρετῶν, μέχρις οὗ καταστῶσιν αὗται συνήθεια ἐν αὐτῷ καὶ ἕξις, ἵνα μὴ ἐξ ἀμελείας καὶ ραθυμίας ὁ σπορεὺς τῶν ζιζανίων διάβολος, ἐλθὼν ἐκριζώσῃ ταύτας καὶ φυτεύσῃ πάλιν ἀνὰ μέσον αὐτῶν ζιζάνια, ἤτοι τὰς κακίας αὐτοῦ καὶ τὰς πονηρίας καὶ γίνωσιν οὕτω τὰ ἔσχατα τοῦ μετανοοῦντος χείρονα τῶν πρώτων (πρβλ. Ματθ. ιγ', 24 Λουκ. ια', 26).

Ἡ τοιαύτη ἀληθὴς ἐξομολόγησις καὶ μετάνοια ἐξαλείφει καὶ συγχωρεῖ τοῦ μετανοοῦντος τὰ ἁμαρτήματα καὶ τὰς ἀνομίας καὶ καθιστᾷ αὐτὸν φίλον τοῦ Θεοῦ καὶ κοινωνὸν τῆς ἀγάπης αὐτοῦ.

† Ο ΠΡΟΙΚΟΝΝΗΣΟΥ ΦΙΛΟΘΕΟΣ

---

11) Βλ. καὶ σχόλιον Νικήτα Ἡρακλείας τοῦ Σερραίου εἰς τὸ τοῦ Πάσχα ρητόν. Γρηγορ. Θεολ. καὶ Μ. Βασ. Ὅρ. κατ' ἐπιτομήν, ιβ'.

12) Ὁ θεῖος Ἰσαὰκ λέγει σχετικῶς τὰ ἑξῆς· «τὴν ἀνδρίαν, ἣν οἱ Πατέρες ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς αὐτῶν τεθείκασι.... περὶ τῆς μετανοίας, οὐ χρὴ ἡμᾶς ἐκλαμβάνειν πρὸς βοήθειαν τοῦ ἁμαρτάνειν.... ἵνα γὰρ ἐλπίδα μετανοίας σχῶμεν, εμηχανήσαντο ὑποκλέπτειν ἐκ τῆς αἰσθήσεως τὸν φόβον τῆς ἀπογνώσεως» (πρβλ. Λόγ. Ο'. σελ. 405).

Ο ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΕΩΣ ΝΕΟΦΥΤΟΣ

ΚΑΙ Η ΔΡΑΣΙΣ ΑΥΤΟΥ (1689-1711)

(Ἡ στάσις ἐνίων κληρικῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἔναντι τῶν Προτεσταντῶν, κατὰ τὸν ιζ΄ αἰῶνα).

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου καὶ τέλος)

ΔΥΟ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ τοῦ Γερμανοῦ Ἐρρίκου Γουλιέλμου Ludolf πρὸς τὸν Νεόφυτον (α΄ ἀπὸ Ἀγγλίαν, 19 Μαρτίου 1703, β΄ ἀπὸ Βερολῖνον, 17 Σεπτεμβρίου 1703), δημοσιευθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Κ. Σάθα ἐν τῷ παραρτήματι τῆς Νεοελληνικῆς Φιλολογίας (σ. 100, 101, 103—105) μᾶς παρουσιάζουν τὸν Νεόφυτον φίλον τοῦ παπᾶ Σεραφεὶμ μυτιληναίου, ὁ ὁποῖος μετὰ τοῦ Μαξίμου Καλλιπολίτου μετέφρασαν τὴν Καινὴν Διαθήκην εἰς τὴν χυδαϊκὴν γλῶσσαν καὶ τὸν ὁποῖον καυτηριάζει ὡς μισθάριον ὁ καλὸς καὶ εὐρυτάτης μορφώσεως Θεσσαλὸς Ἀλέξανδρος ὁ Ἑλλάδιος. Ὁ Ludolf εἰς τὴν πρώτην πληροφορεῖ τὸν Νεόφυτον περὶ τοῦ παπᾶ Σεραφείμ· «ἔχει καλὴν ὑγία (sic) καὶ εἶναι κόντα εἰς τὸ τέλος μὲ τὴν καινὴν διαθήκην»· εἰς τὴν δευτέραν κάμνει λόγον διὰ καλάθους, σεπέτια τοῦ Νεοφύτου,, φορτωμένα ἀπὸ διάφορα ἀντικείμενα «τὰ ἐστείλασι μὲ τὰ καράβια, ὁποῦ ἐμισέψασι ἀπὸ τὴν Ἰγγιλτέρρα ἐτοῦτο τὸ καλλοκαίρι».

Φρονῶ ὅτι ὁ Νεόφυτος ὄχι βέβαια ἐκ πεποιθήσεως, ἀλλὰ ἐξ ἄλλων ἐλατηρίων εὐτελῶν δὲν ἔδωκε προσοχὴν οὔτε εἰς τὴν διαλογὴν τῶν φίλων του οὔτε εἰς τὰ λόγια του. Πλέων μέσα εἰς τὴν δυστυχίαν μόνον διὰ μιᾶς ὑγιοῦς χριστιανικῆς μορφώσεως καὶ σταθερότητος χαρακτῆρος θὰ ἠμποροῦσε νὰ ὑπερπηδήσῃ ὅλα τὰ ἐμπόδια τῆς πονηρᾶς ἐποχῆς. Δυστυχῶς τοῦ ἔλειπον καὶ τὰ δύο.

Ἀξιομνημόνευτος εἶναι καὶ ἡ περὶ Νεοφύτου κρίσις τοῦ κλεινοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου τοῦ ἐξ Ἀπορρήτων. Ὁ δυστυχὴς Νεόφυτος ἐζήτησε δάνεια καὶ παρὰ τοῦ Μαυροκορδάτου, μετὰ τοῦ ὁποίου συνεδέετο διὰ φιλίας, ὡς φαίνεται ἔκ τινος ἐπιστολῆς τοῦ εἰρημένου Μαυροκορδάτου πρὸς τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος μητροπολίτην Φιλιππουπόλεως. Ἠρνήθη νὰ τὸν δανείσῃ· ὁ Νεόφυτος ὠργίσθη διὰ τὴν ἄρνησιν ταύτην. «Ὑμεῖς δέ, γράφει ὁ Μαυροκορδάτος, λυπεῖσθε καὶ διαγανακτεῖτε καὶ ἐποργίζεσθε ὡς ἀδικοῦσι τοῖς μηδὲν ἠδικηκόσι, καὶ ἀντὶ τῶν πρὶν εὐφημοτάτων καὶ εὐσημοτάτων ὀνομάτων ἐπ' αὐτούς ἡμᾶς ἀντλεῖτε τὰ χαλεπώτατα, καὶ

πολλάκις ὕβρεσιν ἀποπλύνετε οὓς εὐεργέτας ἔναγχος ἀπεκαλεῖτε καὶ βοηθούς, ἣν βραχύ τι θλίψεσιν ἐγκείμενοι». Καὶ ὀλίγον περαιτέρω ἐπαναλαμβάνει ὁ πράγματι λόγιος καὶ πολὺ ἀνώτερος κατὰ τὴν μόρφωσιν ἀπὸ τὸν Νεόφυτον Μαυροκορδάτος τὸ τοῦ Σαιξπήρου (συμβουλὴν τοῦ Πολωνίου πρὸς τὸν Ἀμλέτον) «καὶ πολλάκις συνέβη διὰ ταῦτα φίλων μὲν μὴ δανείσαντας ἀποβολὴν πεπονθέναι, δεδανεικότας δὲ καὶ φίλους καὶ χρήματα ζημιωθῆναι». Ὅποιος δλδ. δανείζει χάνει καὶ τὸν φίλον καὶ τὰ δανεικά του. Καὶ κατακλείει τὴν ἐπιστολὴν ἐκείνην ὡς ἑξῆς: «ἧστινος ἄρα βοηθείας ἄλλης ἐπιδεόμενος, οὐ διαμαρτήσῃ· οὐ γὰρ ἐπισφαλὴς ἡ ἐμὴ φιλία, χρημάτων δὲ συναλλαγὴν εὐλαβοῦμαι, τὴν σὴν διαφυλάττων ἀγάπην ἀκραιφνῆ καὶ ἀκέραιον. Ἔρρωσο [17]).

Τὰ πολλὰ χρέη τῆς ἐπαρχίας Φιλιππουπόλεως ἠνάγκασαν τὴν Μ. Ἐκκλησίαν νὰ ἐκδώσῃ ἐγκύκλιον συνοδικὴν καὶ πατριαρχικὴν πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Μητροπόλεως ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ἐκόμισεν ὁ ἴδιος Νεόφυτος ἴσως πρὸ τοῦ ἀνὰ τὴν Εὐρώπην ταξιδίου του. Τὴν ἐγκύκλιον ταύτην, τῆς ὁποίας ἀντίγραφον καταχωρίζεται ἐν τῷ κώδικι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Φωτίου—Κυρίλλου Α΄. σ. 55 καὶ ἑ. ὑπὸ τὸν τίτλον «ἐλεημοσύνης πέρι», δημοσιεύω ἐνταῦθα μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι δι᾽ αὐτῆς χαρακτηρίζεται ὄχι μόνον ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀλλὰ καὶ ἄλλαι ἐκφάνσεις αὐτῆς. Μετὰ τὸ σχετικῶς μακρὸν προοίμιον προστίθεται.

«...Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ ὁ ἀρχιερεὺς ὑμῶν ἱερώτατος μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως ὑπέρτιμος κὺρ Νεόφυτος, εὑρίσκεται εἰς μεγάλην στενοχωρίαν καὶ ἀνάγκην πολλήν, μὲ τὸ νὰ ἦναι ὑπὸ ζυγὸν βαρυτάτου χρέους τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ ταύτης, τὸ ὁποῖον ἐκορυφώθη τοσοῦτον, ὁποῦ δὲν ἐξαρκεῖ καὶ δὲν φθάνει τῆς ἐπαρχίας τὸ εἰσόδημα νὰ κυβερνήσῃ καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ δικαιώματα, καὶ τὰ ἐπικείμενα αὐτὰ βάρη τῶν χρεῶν καὶ τὰ διάφορα αὐτῶν, καὶ χρειάζεται βοήθειάν τινα καὶ ἀντίληψιν καὶ συνδρομήν, μὲ τὴν ὁποίαν νὰ εὕρῃ περίθαλψιν καὶ νὰ δυνηθῇ νὰ συσταθῇ καὶ νὰ κυβερνήσῃ καὶ τὸν ἑαυτό του καὶ τὴν ἐπαρχίαν, καὶ νὰ μὴν ἀπομείνῃ ἀκυβέρνητος, τὸ ὁποῖον καὶ εἶνε μέγας κίνδυνος τῶν ψυχῶν· διατὶ καθὼς τὸ σῶμα δὲν ἠμπορεῖ νὰ ζήσῃ χωρὶς τὴν ψυχήν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ζωογονεῖται, τοιουτοτρόπως καὶ αὐτὴ ἡ ψυχὴ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἔχῃ τὰς ἁρμοδίους αὐτῇ δυνάμεις εἰς τὸν ἄνθρωπον χωρὶς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ὁποία διαδίδοται εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων διὰ τῆς ἀρχιερατικῆς μυστηριώδους ἐνεργείας καὶ εὐλογίας καὶ προσηκούσης προστασίας τῶν προστατευόντων ἀρχιερέων ἐν

---

[17]) Λιβαδᾶ, «Ἐπιστολαὶ Μαυροκορδάτου, σ. 125—126. Ἐπιστολάριον, 1804, ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ τυπογραφείου, σ. 180—181. Φωτ. Βιβλιοθήκη, Α΄ 172 σημείωσις. «Ἐκκλ. Ἀλήθεια» 1913, σ. 375.

ἑκάστη ἐπαρχίᾳ τοῦ Χριστωνύμου πληρώματος, ἡ ὁποία πάλιν ἀρχιερατικὴ προστασία, ὅταν ὁ ἀρχιερέας δυσκολεύεται καὶ εἶνε βεβαρημένος καὶ συγχυσμένος ἀπὸ καμμίαν περίστασιν, καὶ μάλιστα ἀπὸ βάρος χρέους δὲν γίνεται, καθὼς πρέπει, ἀνελλιπῶς καὶ ἐπωφελῶς. Ὅση δὲ ὠφέλεια καὶ ψυχικὴ σωτηρία εἶνε εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἡ ἀρχιερατικὴ προστασία καὶ εὐλογία καὶ πνευματικὴ ἐπίσκεψις, τόση βλάβη θανατηφόρος κατὰ ἀλήθειαν καὶ ζημία ψυχικὴ εἶνε, ἡ ἐλάττωσις καὶ ἡ ἔλλειψις τῆς ἀρχιερατικῆς προστασίας ἀπὸ τὸ χριστώνυμον πλήρωμα. Ἀνάγκη τὸ λοιπὸν εἶνε αὐτὸς ὁ ἀρχιερεὺς ὑμῶν, κατὰ πάντα λόγον καὶ τρόπον, νὰ εὕρῃ συνδρομὴν καὶ βοήθειαν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, καὶ παρ' ἡμῶν δηλαδὴ καὶ ἀπὸ λόγου σας, τὸ καλὸν καὶ χριστιανικὸν αὐτὸ ποίμνιον, διὰ νὰ ἠμπορέσῃ νὰ συσταθῇ καὶ νὰ τὸ κυβερνήσῃ, ὁποῦ νὰ μὴν καταντήσῃ ἀπὸ τὴν πολλὴν στενοχωρίαν εἰς τὸν κίνδυνον τῆς δυσκολίας, ὁποῦ προείπομεν.

Βοήθειαν λοιπὸν καὶ συνδρομὴν ἐξ ἀνάγκης ἔστοντας καὶ χρειάζεται ὁ διαληφθεὶς ἀρχιερεὺς ὑμῶν Φιλιππουπόλεως, ἡ μετριότης ἡμῶν ὅσον τὸ κατ' αὐτήν, ὁμοῦ μετὰ τῆς ἱερᾶς ὁμηγύρεως τῶν συναδέλφων αὐτῆς ἀρχιερέων, μὲ κοινὴν συγκρότησιν καὶ ἐπιμέλειαν, ὑπερεμαχήσαμεν κατὰ τὸ δυνατόν, ἐμποιήσαντες αὐτῷ ἐνταῦθα τὴν δυνατὴν καὶ πρόσφορον βοήθειαν καὶ κυβέρνησιν, καὶ διὰ πολλῶν νουθεσιῶν καὶ παρακινητικῶν λόγων πρὸς τοὺς χρεοφειλέτας του ἐσηκώσαμεν τὰ διάφορα καὶ τοὺς τόκους τῶν πολλῶν χρεῶν καὶ ἀκολούθως ἔγινε συγκατάβασις νὰ πληρώνεται τὸ κεφάλαιον μὲ συμπεφωνημένας καὶ μετρίας κατ' ἔτος ἀποκοπάς, καὶ ταξίτια, τουρκικώτερον εἰπεῖν, καὶ νὰ μὴν ἔρχονται πλέον χαβαλέδες κατ' ἐπάνω τῆς αὐτοῦ ἱερότητος, μήτε νὰ ζητοῦν μὲ βίαν τὰ χρέη, καὶ νὰ τὸν βαρύνουν καὶ νὰ τὸν συγχίζουν.

Ἔμεινε δὲ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος νὰ γίνῃ ἡ πρέπουσα συνδρομὴ καὶ βοήθεια καὶ παρ' ὑμῶν τῶν φιλευσεβῶν χριστιανῶν, τῶν πνευματικῶν καὶ φιλοστόργων τέκνων τῆς τε αὐτοῦ ἱερότητος, καὶ δὴ τῆς πνευματικῆς σας μητρός, ἱερᾶς ταύτης μητροπόλεως καὶ ἐπαρχίας. Ἐπειδὴ καὶ καλὰ τὸ γνωρίζετε ὅλοι σας πὼς αἱ ἐπαρχίαι δὲν ἔχουσιν εἰς τὸν καιρὸν τοῦτον **τῆς δουλείας καὶ τῆς ταλαιπωρίας** τὰ πρόσοδα ἐκεῖνα καὶ τὰς καρποφορίας καὶ τὰς **βασιλικὰς φιλοτιμίας** ὁποῦ εἶχαν εἰς τοὺς παλαιοὺς καιροὺς **τῆς ἐλευθερίας**, ἀλλὰ **ὅλως διόλου εἰς μίαν καὶ μόνην τὴν ἐλεημοσύνην τῶν χριστιανῶν ἐπακουμβοῦσι καὶ ἐπάνω εἰς αὐτὴν μετὰ Θεὸν θεμελιώνονται** καὶ μὲ τὴν ἐλεημοσύνην αὐτὴν σώζονται, καὶ φαίνονται εἰς τὸν κόσμον ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς καὶ ἐπαρχίαι καὶ δοξάζεται ὁ Θεὸς καὶ ἡ χριστιανωσύνη· ἡ ὁποία βοήθεια καὶ συνδρομὴ αὕτη, ὁποῦ θέλετε κάμει, ὦ φιλευσεβεῖς καὶ φιλόχριστοι, ὄχι μόνον πρὸς τὸν ἀρχιερέα σας τοῦτον καὶ πνευματικὸν ποιμένα καὶ προστάτην ἀποδίδοται, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀ-

γίαν ταύτην μητρόπολιν, τὴν πνευματικὴν ὑμῶν μητέρα, καὶ δι' αὐτῆς καὶ ἐπὶ τὴν ἡμῶν μετριότητα ἀνάγεται, καὶ δι' αὐτῆς εἰς Θεὸν τοῦ ὁποίου τόπον οἱ ἀρχιερεῖς ἐπὶ γῆς ἐπέχουσι· τούτου χάριν καὶ γράφοντες διὰ τοῦ παρόντος ἐντελλόμεθα καὶ συμβουλεύομεν πᾶσιν ὑμῖν συνοδικῶς, κατὰ πατρικὴν καὶ πνευματικὴν φιλοστοργίαν καὶ διάθεσιν μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς Ἀρχιερέων, ἵνα τὸν διαληφθέντα ἀρχιερέα ὑμῶν ἱερ. μητροπολίτην Φιλιππουπόλεως κὺρ Νεόφυτον, τώρα ὁποῦ ἔρχεται, σὺν Θεῷ, εἰς τὰ αὐτόθι νὰ σᾶς ἀπολαύσῃ ὅλους, τὸ λογικὸν αὐτοῦ ποίμνιον, καὶ νὰ σᾶς εὐλογήσῃ, καὶ νὰ σᾶς ἁγιάσῃ ὡς γνήσιος καὶ νόμιμος καὶ κανονικὸς ποιμὴν ὑμῶν, καὶ προστάτης, καὶ νὰ συνευφρανθῇ μὲ λόγου σας πνευματικῶς καὶ θεαρέστως, νὰ τὸν ὑποδεχθῆτε μετὰ πάσης τιμῆς, δεξιώσεως, φιλοφροσύνης καὶ ἀγάπης καὶ τῆς προσηκούσης εὐλαβείας συντρέχοντες καὶ βοηθοῦντες αὐτῷ λόγῳ καὶ ἔργῳ ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας ἐν πάσαις ταῖς ἀναγκαίαις αὐτοῦ χρείαις καὶ ὑποθέσεσι καὶ παρέχοντες αὐτῷ εὐπειθῶς πάντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ δικαιώματα σῶα καὶ ἀναλλοίωτα, οἱ ἱερεῖς δηλαδὴ τὰ κανονικά, οἱ λαϊκοὶ τὰ συνοικέσια, τὰς πανηγύρεις τὴν τοπικὴν ζητίαν καὶ πατριαρχικὰ καὶ εἴτι ἄλλο σύνηθες τῷ τόπῳ. Ἔξω δὲ ἀπὸ αὐτὰ τὰ συνήθη ἐκκλησιαστικὰ δικαιώματα χρεῶν εἶνε καὶ πρέπον νὰ δίδετε πρὸς τὴν αὐτοῦ ἱερότητα καὶ ἄλλην τινὰ συνδρομὴν καὶ ἀρκετὴν βοήθειαν καὶ εὐεργεσίαν μετὰ προθυμίας καὶ καλῆς προαιρέσεως ἐξ ὧν εὐπορεῖτε παρὰ Θεοῦ ἀγαθῶν, κεχωρισμένην, λέγω, τῶν ἄλλων διατεταγμένων αὐτοῦ εἰσοδημάτων, διὰ τὴν ἀνάγκην καὶ στενοχωρίαν τῶν ἐπικειμένων αὐτῷ τε καὶ τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ ταύτῃ πολυαρίθμων χρεῶν, τὰ ὁποῖα καθὼς καλῶς γινώσκετε, πολυάριθμα ὄντα εἶνε δυσβάστακτα καὶ ἀνυπόφορα· καὶ ἐὰν δὲν γενῇ καὶ ἀπὸ λόγου σας συνδρομὴ καὶ βοήθεια ἱκανή, δύσκολα κυβερνῶνται. Διατὶ ἂν καλὰ καὶ νὰ ἐσηκώθησαν τὰ διάφορα καὶ οἱ τόκοι δι' ἡμετέρας συνδρομῆς καὶ ἐπιμελείας, ὡς προείρηται, καὶ νὰ ἔγινε συγκατάβασις, νὰ πληρώνωνται τὰ κεφάλαια μὲ μετρίας ἀποκοπάς, μ' ὅλον τοῦτο ὄντας πολλὰ καὶ διάφορα, συνάγεται ἡ ποσότης τῶν ἀποκοπῶν εἰς πολὺν ἀριθμόν, ὅπου γε κοντὰ εἰς τὰς ἀποκοπάς, καὶ μάλιστα διὰ νὰ γενῇ ἡ τοιαύτη συγκατάβασις τῶν ἀποκοπῶν, ἐδανείσθη ἐξ ἀνάγκης ὁ ἀρχιερεὺς ὑμῶν οὗτος ἄσπρα ποσότητος ἱκανῆς τώρα νεωστὶ μὲ διάφορον τὰ ὁποῖα δανεικὰ ἐδόθησαν μὲν εἰς τὰ χρέη του πάλιν καὶ ἐξέπεσεν ὁπωσοῦν τὸ χρέος, ὅμως ἔχει νὰ πληρώνῃ ἐξ ἀνάγκης τὸν τόκον καὶ τὸ διάφορον τούτων τῶν νεωστὶ δανεισθέντων, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἔχει νὰ πληρώνῃ κατ' ἔτος καὶ τὰς ἀποκοπάς, αἱ ὁποῖαι εἶνε ἀπαραίτητοι πλέον καὶ ἄφευκτοι. Εἶνε δὲ καὶ τὰ κατ' ἔτος ἐκκλησιαστικὰ δικαιώματα, τῶν ὁποίων τούτων ὅλων ἡ ποσότης γίνεται πολυάριθμος, καὶ δὲν ἐξαρκεῖ τὸ διατεταγμένον εἰσόδημα τῆς ἐπαρχίας νὰ ἀπαντήσῃ καὶ νὰ τὰ κυβερνήσῃ. Διὰ τοῦτο ἐξ ἀνάγκης χρειά-

ζεται ξεχωριστὴν συνδρομὴν καὶ βοήθειαν, ἡ ὁποία μετὰ Θεὸν ἔμεινεν εἰς τὴν καλὴν καὶ χριστιανικὴν προαίρεσιν ὑμῶν τῶν φιλευσεβῶν χριστιανῶν. Ὡς τέκνα οὖν εὐπειθῆ καὶ φιλόχριστα τοῦ πνευματικοῦ σας αὐτοῦ πατρὸς καὶ ποιμένος, καὶ τῆς πνευματικῆς μητρός σας, τῆς μητροπόλεως ταύτης, θέλετε δείξει καὶ κάμει τὴν τοιαύτην συνδρομὴν καὶ βοήθειαν ἀπαραιτήτως, ἐπιδεικνύοντες τῷ ἀρχιερεῖ ὑμῶν τούτῳ τὴν πρέπουσαν **πατρικὴν** ἀγάπην, ὁ εἷς τὸν ἕτερον ἀναγκάζων καὶ παρακινῶν εἰς τοῦτο· καὶ ταῦτα ποιοῦντες, ὡς γράφομεν, πρὸς κυβέρνησιν τοῦ ἀρχιερέως σας καὶ πρὸς σύστασιν τῆς ἐπαρχίας καὶ ὑπακούοντες τῇ ἐκκλησιαστικῇ καὶ πνευματικῇ ἡμῶν ταύτῃ παραινέσει καὶ προτροπῇ, ἡ ὁποία ὠφελεῖ πρὸς σωτηρίαν ψυχῆς τε καὶ σώματος τῶν εὐπειθῶς δεχομένων αὐτήν, θέλετε ἔχει τὸν Θεὸν βοηθὸν καὶ μισθαποδότην πλουσιοπάροχον. Διὰ τῆς ὁποίας συνδρομῆς καὶ βοηθείας εὑρίσκοντας ἄνεσιν καὶ ἐλάφρωσιν ὁ αὐτὸς ἀρχιερεύς σας εἰς τὸ πολὺ βάρος τοῦ χρέους θέλει δέεται τοῦ Θεοῦ ἀκαταπαύστως ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ ὑπὲρ ὑγείας καὶ εὐτυχίας εὐοδώσεως καὶ ψυχικῆς ὑμῶν σωτηρίας, τοῦ ὁποίου τὰς δεήσεις καὶ προσευχάς, ἀγρυπνοῦντος καὶ δεομένου ὑπὲρ ὑμῶν, εἰσακούσει ὁ ὑπεράγαθος καὶ πλουσιόδωρος Θεὸς καὶ θέλει καταπέμψει εἰς τοῦ λόγου σας ἐξ ὕψους τοῦ ἁγίου κατοικητηρίου αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιόν του χάριν καὶ εὐλογίαν νὰ σᾶς διασκέπῃ, καὶ σᾶς διαφυλάττῃ ἀπὸ παντὸς κακοῦ καὶ πάσης βλάβης ψυχῆς τε καὶ σώματος, καὶ νὰ σᾶς δυναμώνῃ εἰς ὅλα τὰ καλὰ ἔργα καὶ ἐπιχειρήματα, νὰ σᾶς χαρίζῃ προκοπὴν καὶ ἐπιτυχίαν τῶν καλῶν ἔργων, νὰ εὐλογῇ τὰς εἰσόδους τε καὶ ἐξόδους ὑμῶν, νὰ πληθύνῃ τὰ πλούτη, νὰ αὐξάνῃ τὰ ὑπάρχοντα, νὰ σᾶς εὐφραίνῃ ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ ἄνωθεν καὶ ἀπὸ τῆς πιότητος τῆς γῆς καὶ νὰ σᾶς πλουτίζῃ ἐκ τῶν ἀκενώτων αὐτοῦ θησαυρῶν τοὺς ἀξίους πλουτισμούς, ἐκπέμποντας τὴν εὐλογίαν τοῦ Ἀβραάμ, Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ εἰς ὑμᾶς, καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν καὶ τέλος πάντων νὰ σᾶς χαρίζῃ καὶ τὴν οὐράνιον αὐτοῦ καὶ ἀτελεύτητον βασιλείαν, οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος καὶ ἡ εὐχὴ καὶ εὐλογία τῆς ἡμῶν μετριότητος μετὰ πάντων ὑμῶν» [18]).

Παρ' ὅλας τὰς ἐλλείψεις του, παρ' ὅλην τὴν ἡμιμάθειάν του, παρ' ὅλον τὸ βάρος τῶν χρεῶν του, ὁ Νεόφυτος, μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως ὁ ἀπὸ Διδυμοτείχου, ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ Ἑλλαδίου, Lequien, καὶ ἄλλων ἀναφερόμενον, προὐκάλεσεν ἀρκετὸν θόρυβον κατὰ τὴν ἐποχήν του. Ὡς ὅμως ὁ ἀναγνώστης εὐκόλως ἀντιλαμβάνεται, ὁ θόρυβος αὐτὸς ὀφείλεται πολὺ περισσότερον εἰς τὸ πνεῦμα καὶ τὸ εἶδος τῶν θεολογικῶν ἀ-

[18]) Φωτ. Βιβλιοθήκη, Α' 172, σημ. Μνείαν τῆς ἐγκυκλίου ταύτης ποιεῖται καὶ ὁ Μ. Ι. Γεδεὼν ἐν « Ἐκκλ. Ἀληθείᾳ », 1913 σ. 387.

σχολιῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης παρὰ εἰς τὴν ἀτομικὴν ἀξίαν τοῦ Νεοφύτου. Ἀναμφιβόλως ἡ μικρά του ἀξία (γνῶσις τῆς ἰταλικῆς γλώσσης κ. ἄ.), διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην κατὰ τὴν ὁποίαν ὀλίγοι ἄρτιοι λόγιοι συναντῶνται ἐν τῷ Γένει ἡμῶν εἴτε κληρικοί, εἴτε λαϊκοί, δὲν ἠμποροῦσε νὰ θεωρηθῇ ὅλως περιφρονητέα. Ἡ μικρὰ αὐτὴ ἀξία συνδυαζομένη μὲ τὴν φυσικήν του εὐφυΐαν καὶ πρὸ πάντων μὲ τὰς τότε περιστάσεις τὰς ὁποίας ἐξεμεταλλεύθη—διὰ ποῖον; διὰ τὸν ἑαυτόν του, διὰ τὴν Ἐκκλησίαν; — ἐδημιούργησαν τὸν Νεόφυτον τῶν ἀρχῶν τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος, τὸν ὁποῖον ὁ καλὸς Ἑλλάδιος ἄλλως θὰ ἔκρινε καὶ θὰ ἐχαρακτήριζεν ἐὰν εἶχε πρὸ αὐτοῦ ὅλα τὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα ἡμεῖς σήμερον κατέχομεν.

Ἡ μεγάλη φήμη τοῦ Νεοφύτου συνετέλεσεν ὅπως περισωθῇ καὶ εἰκὼν αὐτοῦ περὶ τῆς ὁποίας ἀλλαχοῦ τῆς παρούσης μελέτης ἀνέφερα καὶ εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς ὁποίας ἤδη προβαίνω.

Ἡ ἐνταῦθα δημοσιευομένη εἰκὼν (πορτραῖτο) παριστάνει τὸν Νεόφυτον μέχρι σχεδὸν τῆς μέσης, ἐν προτομῇ, φέρει καλυμμαύχιον — σχεδὸν ὅμοιον πρὸς τὰ σημερινά—, ἐπανωκαλύμμαυχον — καθὼς καὶ τὰ σύγχρονα—, ἀντερὶ μὲ πυκνὰ κομβία. Τὸ ράσον δὲν εἶνε ὁρατόν, ἄγνωστον δὲ καὶ ἐὰν ἐφόρει τοιοῦτον κατὰ τὴν ἰχνογράφησιν. Καθαρῶς ὁρατὴ εἶνε ἡ ζώνη τοῦ ἀντεριοῦ. Καλύπτεται ὁ Νεόφυτος μὲ τὸν ἀρχιερατικὸν μανδύαν, ὁ ὁποῖος παρουσιάζει τι τὸ ἰδιόρρυθμον ἐν σχέσει πρὸς τὸν σημερινὸν μανδύαν· δεξιὰ φέρει ἓν τεμάχιον πρόσθετον ἐπικεκολλημένον καὶ ποικιλομόρφως κεντημένον. Δὲν ἔχει σχέσιν μὲ τὴν «μανδήλαν», μὲ τὴν ὁποίαν σκεπάζουν σήμερον Σλαῦοι ἱεράρχαι τὸ ἄνω μέρος τῆς πατερίτσας. Διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς ὁ Νεόφυτος κρατεῖ τὴν ποιμαντικὴν ράβδον, θέτων τὴν χεῖρα ἐπάνω εἰς τὸ δεύτερον μῆλον αὐτῆς. Ἡ ποιμαντικὴ ράβδος δὲν φέρει σταυρὸν ἐπὶ τῆς κορυφῆς, καθὼς φέρουσιν αἱ σημεριναὶ ποιμαντορικαὶ ράβδοι. Δεξιὰ τῆς εἰκόνος πρὸς τὰ κάτω σημειώνονται αἱ λέξεις R. White (Robert White, διάσημος ἰχνογράφος καὶ γλύπτης τοῦ τέλους τοῦ ΙΖ′ καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΗ′ αἰῶνος) ad vivum καὶ ἀπέναντι ἀριστερὰ αἱ ἰταλικαὶ λέξεις delir. et sculp. 1704 (σηντετμημέναι: ἰχνογραφήθη καὶ ἐγλύφη). Κάτωθεν τῆς εἰκόνος ἐπὶ λευκοῦ ἀναγνώσκονται αἱ λατινικαὶ λέξεις: Reverendissimus in Christo Pater, (πρώτη σειρά), Neophytus, Philoppopoleos archiepiscopus (δευτέρα σειρά), totius Thraciae et Tergovitiae exarchus (τρίτη σειρά). Ἑλληνιστὶ μετραφράζονται οὕτω: σεβασμιώτατος ἐν Χριστῷ πατὴρ Νεόφυτος, ἀρχιεπίσκοπος Φιλιππουπόλεως, ἔξαρχος πάσης Θράκης καὶ Τεργοβιτίας. Εἰς τὸ ἐν χρήσει Συνταγμάτιον τῶν μητροπολιτῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, καθὼς καὶ τὸ προμνησθὲν ἀπολυτικὸν γράμμα, τὸ ἐκδοθὲν πρὸς μετάβασιν τοῦ Νεοφύτου εἰς τὴν πατρίδα του, ὁ

Φιλιππουπόλεως τιτλοφορεῖται: ἔξαρχος Θράκης Δρογοβητίας· εἰς τὸ τοῦ Χρυσάνθου: Δρογοβιτίας.

Ὡς ἐλέχθη ἤδη ὁ ἰχνογραφήσας τὴν εἰκόνα τοῦ Νεοφύτου—ἐκ τῆς ὁποίας διὰ στάμπας προῆλθεν ἡ ἐνταῦθα δημοσιευομένη εἰκὼν—εἶνε ὁ Ἄγγλος Robert White. Ἡ ἐν τῇ εἰκόνι τοῦ Νεοφύτου σημειουμένη χρονολογία 1704 συμπίπτει μὲ τὸ ἔτος τοῦ θανάτου τοῦ εἰρημένου ἰχνογράφου καὶ γλύπτου (1645-1704). Γνωστῆς οὔσης τῆς χρονολογίας τοῦ εἰς Εὐρώπην ταξιδίου τοῦ Νεοφύτου, γεννᾶται τὸ ἐρώτημα, πότε ἰχνογραφήθη ἡ εἰκών; Μήπως καὶ δεύτερον εἰς Εὐρώπην ταξίδιον ἐπεχείρησεν ὁ Νεόφυτος, ἢ ὁ σχεδιαστὴς ἔκαμε τὸ σχέδιον (διάγραμμα) κατὰ τὸ 1701 καὶ συνεπλήρωσεν αὐτὸ κατὰ τὸ 1704, ἢ ὁ ἴδιος ἐταξίδευσεν εἰς Τουρκίαν καὶ ἐκεῖ ἐφιλοτέχνησε τὴν εἰκόνα; Οὐδὲν θετικὸν περὶ τούτου δύναται ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ λεχθῇ.

Τὰ τοιούτου εἴδους πορτραῖτα ἰχνογράφει ὁ White ἐπὶ μεμβράνης (vellum) καὶ εἰς ταῦτα ἐσημείωνε λατινιστὶ ad vivum καθὼς ἀναγράφεται ἐν τῇ «Encyclopaedia Britannica» τόμ. 28 σ. 601, 11η ἔκδοσις. Κατὰ τὰς πληροφορίας τῆς ἰδίας Ἐγκυκλοπαιδείας, ὁ White ἰχνογράφησε 275 πορτραῖτα, μεταξὺ δὲ αὐτῶν πλεῖστα ἀνήκουν εἰς τὰ μᾶλλον διάσημα πρόσωπα τῆς ἐποχῆς του (of many of the most celebrated personages of his day). Καὶ ἐντεῦθεν καταφαίνεται ἡ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων φημολογουμένη διασημότης τοῦ Νεοφύτου. Ὑποθέτω ὅτι εἰς τὴν σωζομένην συλλογὴν τῶν πορτραίτων τοῦ Χουάϊτ θὰ εὑρίσκεται καὶ τὸ τοῦ Νεοφύτου.

Κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ἄλλοι ζωγράφοι καὶ ἰχνογράφοι ἰχνογράφησαν ἄλλα πρόσωπα ἐξέχοντα τῆς Τουρκίας, τὰ περισσότερα ὁ Picart. Μεταξὺ τῶν προσώπων τούτων ἀναφέρω τὸν Σουλτάνον Ἀχμὲτ τὸν Γ', καὶ τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἴσως τὸν Κυπριανόν. Ἡ εἰκὼν τοῦ πατριάρχου ἐκείνου ἐδημοσιεύθη εἰς τὸν Εον τόμον τοῦ ἔργου τοῦ Mr. C. Gueu τὸ ἐπιγραφόμενον «Atlas Historique» (1719, Amsterdam), No: 17, σελ. 40. Ὁ Πατριάρχης παριστάνεται οὐχὶ ἐν προτομῇ, ἀλλὰ ὁλόκληρος, φέρων ράσον, καλυμαύχιον, ἐπανωκαλύμμαυχον, ζώνην, μανδύαν. Κρατεῖ πατερίτσαν ἄνευ σταυροῦ ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὡς καὶ ἡ τοῦ Νεοφύτου. Ἵσταται πρὸ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ἐν τῷ Μεγάλῳ Συνοδικῷ τοῦ Πατριαρχικοῦ Οἴκου τῶν ἀρχῶν τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος. Κάτωθεν τῆς εἰκόνος τοῦ Πατριάρχου ὁ συγγραφεὺς σημειώνει τὰ ἑξῆς· «il est représenté ici avec son habit de cérémonie, son baton pastoral, et sa chaise cathédrale derrière lui» 19). Ἀλλαχοῦ σημειώνει

19) Προσθέτει καὶ τὰ ἀκόλουθα: «c'est le grand Seigneur qui le nomme et le dépose quand il lui plait». Ὁ Σουλτάνος τὸν διορίζει καὶ τὸν παύει κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ (ὅπως τοῦ ἀρέσει).

τὰς λέξεις: «Portraits du Moufti et autres gens de loi de l'Empire Ottoman avec celui d'un émir et du patriarche des Grecs tirés sur les lieux d'après nature ou d'après les originaux» (Εἰκόνες τοῦ Μουφτῆ καὶ ἄλλων νομομαθῶν τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας μετὰ τῶν τοῦ Ἐμίρου καὶ τοῦ Πατριάρχου τῶν Ἑλλήνων ἀπεικονισμέναι κατὰ φύσιν—ἐκ τοῦ φυσικοῦ—ἢ κατὰ τὰ πρωτότυπα). Ἀναμφιβόλως ἡ τοῦ Πατριάρχου ἰχνογραφήθη ἐπὶ τόπου καὶ ἐκ τοῦ φυσικοῦ. Εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν Πατριαρχῶν τοῦ κατὰ τὸ 1941 πυρποληθέντος Πατριαρχικοῦ Οἴκου τοῦ Φαναρίου ἦτο ἀνηρτημένον ἀντίγραφον τῆς εἰκόνος αὐτῆς, εἰλημμένον ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ εἰρημένου συγγραφέως.

Ὁ Νεόφυτος, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς εἰκόνος ἰχνογραφήθη περὶ τὸ 55ον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ὥστε ἀπέθανε μεταξὺ 62 - 65 ἐτῶν. Ἑπομένως μικρότερος τῶν 30 ἐτῶν προήχθη εἰς τὴν μητρόπολιν Διδυμοτείχου. Τὸ τοιοῦτον ἦτο σύνηθες κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὡς ἔγραψα εἰς τὰς πρώτας σελίδας τοῦ πρώτου τόμου τῆς Φωτιείου Βιβλιοθήκης.

Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἐὰν ἐδημοσιεύοντο καὶ ἄλλαι δι' ἄλλους μητροπολίτας τοῦ Οἰκ. Θρόνου μονογραφίαι, κατόπιν ἐρευνῶν ἰδίᾳ εἰς τὴν ἐν Παρισίοις Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην καὶ εἰς ἄλλας, ἵνα βαθμηδὸν τὸ ἔργον τοῦ Lequien συμπληρωθῇ, ὄχι μόνον ἀπὸ ἀπόψεως ἀριθμοῦ ἱεραρχῶν. ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀπόψεως περιεχομένου τοῦ δημοσίου αὐτῶν βίου.

† Ο ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΚΑΙ ΑΙ ΚΑΤ' ΑΥΤΩΝ ΕΝΣΤΑΣΕΙΣ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου καὶ τέλος)

ΔΙΕΡΡΥΘΜΙΣΑΝ—λέγουσιν—εἰς θαύματα γεγονότα τινὰ ἐξαιρετικὰ καὶ σπάνια! Ἀλλὰ ποῦ τῶν Εὐαγγελίων θὰ ἀνεύρωμεν τὰ ἴχνη τῆς περιφήμου μεταρρυθμίσεως; Ἐὰν ὑπῆρχον, ἔκδηλα θὰ ἦσαν πρώτιστα καὶ μάλιστα ἐν τῇ διηγήσει τῆς Ἀναστάσεως, τοῦ θαύματος τούτου τῶν θαυμάτων. Καὶ ὅμως ἡ βεβαίωσις τοῦ ἐξαισίου Γεγονότος ἐξέρχεται τοῦ στόματος τῶν πρώτων μαρτύρων καὶ κηρύκων φυσική, πηγαία, ἄμεσος, ἐπικυροῦται δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου, ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἐνδιαφερομένου καὶ δυναμένου νὰ ἀνακρίνῃ πρόσωπα καὶ πράγματα. Ἦτο ἀδύνατον εἰς τοὺς μαθητὰς νὰ κατασκευάσωσιν ὁλόκληρον θεολογικὸν σύστημα, ἐὰν δὲν ἐστηρίζοντο — ἢ τοὐλάχιστον, ἐὰν δὲν ἐπίστευον ὅτι στηρίζονται — εἰς ἱστορικὴν καὶ αἰσθητὴν πραγματικότητα. Ἡ δὲ πίστις των αὕτη δὲν ὑπῆρξεν προβολὴ ἢ ἀντικειμενοποίησις μεσσιανικῶν ἐλπίδων καὶ προσωπικῶν βλέψεων. Τὸ γεγονός, ὅτι μετὰ τὰς σκηνὰς τῆς Παρασκευῆς ἔσπευσαν νὰ κρυβῶσιν, ὅτι ἦσαν ἀπέλπιδες καὶ συντετριμμένοι, ὅτι ἐχαρακτήρισαν ὡς λῆρον τὴν πρώτην περὶ Ἀναστάσεως εἴδησιν, τρανῶς μαρτυρεῖ ὅτι ἥκιστα ἦσαν προδιατεθειμένοι εἰς φαντασιοπληξίας. Πάντα τὰ ἀφηγηματικὰ στοιχεῖα τεκμηριοῦσι τὴν βεβαιότητα τῶν Ἀποστόλων περὶ ὧν ἐπίστευον καὶ ἐκήρυττον. Ἐν γένει δὲ ἡ περὶ «διαρρυθμίσεως» ὑπόνοια ὄχι μόνον πρὸς τὴν κοινῶς ὁμολογουμένην εἰλικρίνειάν των ἀντιτίθεται, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα προσκρούει· πεποίθησις κατακτῶσα ἕνα Παῦλον, πεποίθησις κυοφοροῦσα τὸν μεγαλύτερον πνευματικὸν θρίαμβον, κατ' ἀνάγκην πρέπει νὰ στηρίζηται εἰς γεγονότα ἁπτά, ἱστορικά.

* * *

«Ἀλλὰ τῷ καιρῷ ἐκείνῳ — συνεχίζει ἡ Ἄρνησις — καθολικὴ ἦτο ἡ εὐπιστία· οἱ πάντες ἐπίστευον εἰς τὸ θαῦμα· θαύματα δὲ ἀναφέρονται καὶ παρὰ τοῖς ἐθνικοῖς, ἀνάλογα μάλιστα καὶ παραπλήσια πρὸς τὰ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων. Ἐὰν δὲ ἐκεῖνα θεωρῶνται ὡς ἀποκυήματα τῆς δεισιδαίμονος φαντασίας τῶν λαῶν διατὶ νὰ πιστεύωνται ὡς ἀληθῆ τὰ Εὐαγγελικά»;

Συμφωνοῦμεν ὅτι παχυλὴ δεισιδαιμονία ἐπενέμετο τὴν ἑλληνορρω-

μαϊκὴν κοινωνίαν· ὅτι καὶ ἄνθρωποι ἀνωτέρας μορφώσεως καὶ διανοήσεως, οἷοι ὁ Τάκιτος, ὁ Σουετώνιος, ὁ Πλούταρχος, συνεμερίζοντο τὴν κοινὴν πίστιν εἰς χρησμούς, οἰωνούς, μαγείαν, ὁράματα. Ἄγνοια τῶν νόμων τῆς φύσεως, ἀπουσία πάσης κριτικῆς ἐπιστασίας, δὸς δ' εἰπεῖν, καὶ διάφοροι συμπτώσεις ὑπέθαλπον τὴν δεισιδαίμονα ταύτην πίστιν. Διαφωνοῦμεν ὅμως ὡς πρὸς τὴν κατὰ ποιότητα καὶ βαθμὸν ὁμοιότητα τῆς εὐπιστίας ταύτης πρὸς τὴν ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ ὑποτιθεμένην. Ἕτερον τὸ ἐξ ἀγωγῆς καὶ κατὰ παράδοσιν εὐπιστεῖν, τὸ ἀποδέχεσθαι δηλαδὴ θρύλους ἀνεξελέγκτους καὶ διηγήσεις ἀμαρτύρους περὶ θαυμασίων γεγονότων, καὶ ἕτερον τὸ νὰ φαντάζηταί τις ὅτι βλέπει **ἰδίοις ὄμμασι** —, κοινῇ γνωρίμους καὶ μεμαρτυρημένους — τυφλοὺς ἀναβλέποντας, παραλυτικοὺς περιπατοῦντας, λεπροὺς καθαριζομένους, νεκροὺς ἐγειρομένους, τοῦτο δὲ οὐχὶ ἅπαξ ἢ δίς, οὐδὲ ὑπὸ τὸ μυστικοπαθὲς ἡμίφως τοῦ Ναοῦ ἢ ἐν παραβύστῳ ἢ ἐν ὁράμασι νυκτερινοῖς, ἀλλὰ πλειστάκις, ἐν πλήρει ἡμέρᾳ καὶ ἐν κοινῇ μετ' ἄλλων ἀναστροφῇ. Ἐὰν μελετήσωμεν τὴν Εὐαγγελικὴν περίπτωσιν κατὰ τὰ κριτήρια τῆς Ἀρνήσεως, εἴμεθα ἠναγκασμένοι νὰ παραδεχθῶμεν τὸ δυσπαράδεκτον τοῦτο καὶ μοναδικὸν ἐν τῇ Ἱστορίᾳ, ὅτι ὑπῆρξάν ποτε ἄνθρωποι ἐν μακρᾷ καὶ συνεχεῖ ψευδαισθήσει ζῶντες, ἐν ἐξύπνῳ ὀνείρῳ περιπατοῦντες καὶ δραματιζόμενοι πράγματα ἀνυπάρκτα. Λέγομεν τὸ δυσπαράδεκτον καὶ μοναδικόν, διότι τοιαύτη μορφὴ εὐπιστίας, τοιαύτη ἀποκορύφωσις τῆς δεισιδαιμονίας μόνον ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς Εὐαγγελικῆς ἱστορίας παρατηρεῖται [1]), εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἀποδεικνύηται ψευδὴς ἡ διατυμπανιζομένη «καθολικὴ εὐπιστία».

Ἀλλ' ὁποῖα ἦσαν τὰ φημιζόμενα παρὰ τοῖς ἐθνικοῖς «θαύματα»;

α΄) Αἱ τελούμεναι, ὡς ἐπιστεύετο, ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν τοῖς φερωνύμοις ναοῖς τῆς Κῴου, τῆς Ἐπιδαύρου, τῆς Περγάμου, τῆς Ρώμης ἰάσεις.

β΄) Ἡ εἰς διαφόρους ἐπισήμους ἄνδρας, Πύρρον, Βεσπασιανόν, Ἀδριανόν, ἀποδιδομένη ἰαματικὴ δύναμις.

γ΄) Τὰ εἰς Ἀπολλώνιον τὸν Τυανέα, φιλόσοφον τοῦ πρώτου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος, ἀποδιδόμενα ὑπερφυσικὰ ἔργα.

---

[1]) Τοῦτο ἀποδεικνύει καὶ ἡ θρησκευτικὴ κατάστασις τοῦ συγχρόνου ἰουδαϊσμοῦ. Ὁ ἱστορικὸς Ἰώσηπος περιγράφων ἐν τῷ «Ἰουδαϊκῷ πολέμῳ» τὴν καταλαβοῦσαν τοὺς ὁμοεθνεῖς Του ἠθικὴν κρίσιν, ἀναφέρει ὅτι ἡ ἔξαψις τῶν πνευμάτων εἶχεν ἀποκορυφωθῇ, καὶ ὅμως ἐλάχιστα ὁμιλεῖ περὶ ὑπερφυσικῶν σημείων. Εἶνε δὲ ἀξιοσημείωτον, ὅτι ὁ λαὸς τῆς Παλαιστίνης, παρ' ὃν ἔτρεφεν εὐλαβῆ ἐνθουσιασμὸν πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, οὐδέποτε ἀπέδωκεν εἰς αὐτὸν θαύματα. Ὡσαύτως οὔτε ἡ Μισνὰ οὔτε τὸ Ταλμοὺδ ἀπέδωκαν θαύματα, ἐν τῇ κυρίᾳ ἐννοίᾳ τῆς λέξεως, εἰς τοὺς ἁγιωτέρους τῶν Ραββίνων.

Τὰ τῆς πρώτης κατηγορίας, ὡς σαφῶς προκύπτει ἐκ τῆς μελέτης τῶν πηγῶν, ἐξαιρουμένων τῶν δι' ὑποβολῆς ἢ αὐθυποβολῆς ἐπιτυγχανομένων θεραπειῶν, ἦσαν σκόπιμοι διαρρυθμίσεις ἢ διαφημίσεις τῶν ἱερέων, στερούμενα τῆς βεβαιώσεως τοῦ αὐτόπτου καὶ τῶν στοιχείων τῆς ἱστορικῆς ἀξιοπιστίας. Ἐὰν δέ που ἀναφέρωνται καὶ ὁμολογίαι αὐτῶν τῶν ἰαθέντων, αἱ σχετικαὶ περιπτώσεις δὲν ἐμφανίζουσι τοὺς χαρακτῆρας τοῦ ἀληθοῦς θαύματος· παράδειγμα κεῖται ἡ περίπωσις τοῦ ἐπὶ Πομπηΐου ζήσαντος ρήτορος Αἰσχίνους, φρονοῦντος ἐν πεποιθήσει ὅτι ἐθεραπεύθη ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐκ τραύματος τῆς κεφαλῆς ***ἐν διαστήματι τριῶν μηνῶν***!

Τὰ τῆς δευτέρας, ὡς ὑποδηλοῦται ὑπὸ τῶν βιογράφων ἢ τῶν ἱστορικῶν, ἦσαν τεχνάσματα, δι' ὧν ἐπεδιώκετο ἡ δημιουργία ἐντυπώσεως παρὰ τῷ λαῷ καὶ ἡ στερέωσις τῆς θέσεως τῶν ταῦτα μετερχομένων. Αἱ δὲ σχετικαὶ ἀφηγήσεις εἶνε καὶ κατὰ τοῦτο ἀναξιόπιστοι, ὅτι πολλάκις δὲν ἀναφέρουσι τὸ εἶδος τῆς θεραπευθείσης νόσου, ἡ δὲ θεραπεία δὲν παρίσταται ὡς ἀκαριαία.

Περὶ δὲ τῶν «ὑπερφυσικῶν ἔργων» Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως παρατηροῦμεν τὰ ἑξῆς: Ὁ φιλόσοφος οὗτος φοιτήσας κατ' ἀρχὰς παρὰ τοῖς Πυθαγορείοις, ἀπῆλθεν ἀκολούθως πρὸς τοὺς Μάγους τῆς Βαβυλῶνος, εἰς Αἴγυπτον, εἰς Ἀραβίαν, ἔνθα πᾶσαν μαγγανείαν ἐκδιδαχθεὶς διεθρυλήθη παρὰ τοῖς ὀπαδοῖς τῆς αἱρέσεως ὡς κάτοχος δυνάμεως καὶ ἐνεργείας ὑπερφυσικῆς, ὡς ὑπεράνθρωπος. Ἀλλὰ τὰ κατὰ τὴν δρᾶσιν τοῦ φιλοσόφου πληροφορούμεθα παρὰ τοῦ Φιλοστράτου, γράψαντος «Τὰ εἰς Ἀπολλώνιον», δύο ὅλους αἰῶνας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἥρωός του. Ἐπεδίωκε δὲ ὁ συγγραφεὺς νὰ δημιουργήσῃ ἀντιπερισπασμὸν εἰς τὴν πρόοδον τοῦ Χριστιανισμοῦ, μὴ προσέχων ἂν δι' ὅσων ἔγραψε παρίστανε τὸν βιογραφούμενον μᾶλλον ὡς ἐπιτήδειον θαυματοποιόν, ὡς μάγον ἢ ἀγύρτην φημοθήραν παρὰ ὡς ἀληθῆ θαυματουργόν. Μεταξὺ τῶν εἰς Ἀπολλώνιον ἀποδιδομένων φέρεται καὶ ἡ δι' ἁπλῆς προσψαύσεως ἀνάστασις νεκρᾶς νεάνιδος εἰς ἐνταφιασμὸν ἀγομένης· ἀλλ' εἶνε πρόδηλον, ὅτι ἡ ὄψιμος αὕτη διήγησις ἔχει πλασθῆ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τῆς ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Λουκᾶ ἱστορουμένης ἀναστάσεως ἐν Ναΐν. Ἄλλως τε καὶ αὐτὸς ὁ Φιλόστρατος, διὰ νὰ μὴ φανῇ ἀπίθανα διηγούμενος, σπεύδει νὰ προσφύγῃ εἰς τὴν ὑπόνοιαν τῆς νεκροφανείας. Παρόμοια δὲ «θαύματα», εἰς τὸν Ἀσκληπιὸν ἢ τὸν Σέραπιν ἀποδιδόμενα, ἐφέροντο καὶ παρὰ τοῖς Στωϊκοῖς, διὰ νὰ ἐξαρθῇ ἡ «Πρόνοια» ἐναντίον τῶν ἀρνουμένων ταύτην Ἐπικουρείων.

Τοιαῦτα ἐν σκιαγραφίᾳ εἶνε τὰ παρὰ τοῖς ἐθνικοῖς πιστευόμενα θαύματα· ἀβάσιμα ἐξ ἐπόψεως ἱστορικῆς, ἀστήρικτα, ἀνεδαφικά. Διότι τὰ σχετικὰ κείμενα εἶνε ἢ ἐπιγραφαὶ ὑπὸ κερδοσκόπων ἱερέων τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἀναξιοπίστως ἀναστηλούμεναι, ἢ ἔργα ἱστορικὰ καὶ βιογραφικά, πο

λὺν μετὰ τὰ ἱστορούμενα γεγονότα χρόνον συγγραφέντα καὶ εἰς τὴν μαρτυρίαν πρὸ πολλοῦ ἐκλιπόντων προσώπων στηριζόμενα. Ὅλως ἐλλείπει ἐξ αὐτῶν τὸ κῦρος τῆς συγχρόνου μαρτυρίας, ἡ αὐθεντία, ἡ βεβαίωσις τοῦ αὐτόπτου ἀφηγητοῦ. Ἐὰν δὲ μεταξὺ τῶν πιστῶν ἢ τῶν διαφημιστῶν ἀναφαίνωνται καί τινες φιλόσοφοι, οὐδεμίαν ἐντεῦθεν προσκτῶνται ἀξίαν τὰ ἐθνικὰ «θαύματα». Διότι ἡ σεμνὴ φιλοσοφία εἶχε καταντήσῃ θεραπαινὶς τῆς λαϊκῆς θρησκείας, ἤτοι τῆς δεισιδαιμονίας. Ἀλλὰ τὸ μέτρον τῆς ἱστορικῆς ἀξίας τῶν σχετικῶν πηγῶν παρέχει αὐτὸς ὁ Φιλόστρατος, λέγων· διηγοῦμαι (τὸ θαῦμα) τοῦτο, ὄχι ὡς δυνάμενον νὰ συμβῇ σήμερον, ἀλλ᾽ ὡς συμβὰν ἄλλοτε.

Ἀλλ᾽ ὁπωσδήποτε καὶ ἂν κριθῶσιν αἱ ἐν τῷ ἐθνικῷ κόσμῳ ἐνδείξεις πίστεως εἰς τὸ θαυμαστόν, ἓν παραμένει πάντοτε βέβαιον καὶ ἀπαραγνώριστον· ὅτι οὔτε εἰς τὰς ἐπιγραφὰς οὔτε εἰς τὰ ἱστορικὰ καὶ βιογραφικὰ ἔργα διαφαίνεται ἴχνος τῆς συνεχοῦς καὶ μακρᾶς ἐκείνης αὐταπάτης, ἐφ᾽ ᾗ ὀνειδίζονται οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῇ πίστει. Ἡ ἑλληνορρωμαϊκὴ θρησκεία, οὐδέποτε, καθ᾽ ὅλην τὴν διάρκειάν της, ἐνεφάνισε τὴν αὐτήν, ἢ τοὐλάχιστον ἀνάλογον κατάστασιν πρὸς τὴν τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ, ἐπὶ ματαίῳ δὲ θὰ ἀπέβαινε πᾶσα ἔρευνα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τούτου. Ὅσαιδήποτε ὁμοιότητες ἢ ἀναλογίαι καὶ ἂν ἀνασυρθῶσιν ἐκ τῆς ἀρχαιότητος, ὅσοιδήποτε παραλληλισμοὶ καὶ ἂν ἀποτολμηθῶσιν, οὐδαμοῦ θὰ ἀνευρεθῇ ὅμιλος ὅλος αὐτοπτῶν, ἢ σχεδὸν ἀμέσων μαρτύρων, οἵτινες ἔχοντες τὰ ἁπλούστατα μέσα ἐλέγχου καὶ παρατηρήσεως πιστεύουσιν ὅτι ζῶσιν ἐν ἀτμοσφαίρᾳ θαυμάτων συγκεκριμένων, ἐπιγείων, δημοσίων, ἀποδεικτῶν, οἷα παρίστανται τὰ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων· οὐδαμοῦ θὰ ἀνακαλυφθῶσιν ἄνθρωποι τὸ αὐτὸ πρόσωπον ἐπὶ μῆνας, ἐπὶ ἔτη παρακολουθοῦντες καὶ φανταζόμενοι ὅτι βλέπουσι τοῦτο καθ᾽ ἑκάστην νὰ χαρίζῃ τὸ φῶς εἰς τοὺς τυφλούς, τὸν ἦχον εἰς τοὺς κωφούς, τὴν ζωὴν εἰς τοὺς νεκρούς, νὰ κατευνάζῃ τὴν ὁρμὴν τῆς θαλάσσης κυμαινομένης, νὰ πολλαπλασιάζῃ τὴν ὀλίγην ὑπάρχουσαν τροφὴν πρὸς χορτασμὸν χιλιάδων πεινῶντος λαοῦ — ἄνθρωποι, τέλος, καταγράφοντες ἰδιοχείρως ἢ δι᾽ ἐμπίστων μαθητῶν ὅσα ἰδίοις ὄμμασιν εἶδον θαυμαστὰ καὶ ἐξαίσια, καὶ ζῶντες καὶ κινούμενοι καὶ δρῶντες μέχρι τῆς τελευτῆς των μὲ τὴν ἀνάμνησιν καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τούτων. Οἱ ἐθνικοὶ εἶχον τὴν παραλογωτέραν θεολογίαν, τὴν δεισιδαιμονεστέραν λατρείαν· καὶ εὐλόγως θὰ ἀνέμενέ τις νὰ ἐμφανισθῇ παρ᾽ αὐτοῖς ἀνάλογος κατάστασις διαρκοῦς καὶ ἐμμόνου αὐταπάτης· καὶ ὅμως δὲν ἐνεφανίσθη. Πῶς ἐνεφανίσθη παρ᾽ ἐκείνοις οἵτινες εἶχον τὴν ὑψηλοτέραν θεολογίαν, τὴν πνευματικωτέραν θρησκείαν; τοῦτο μόνον ἡ λογικὴ τῆς Ἀρνήσεως δύναται νὰ συμβιβάσῃ.

Καὶ δὲν εἶνε μόνα τὰ στοιχεῖα ταῦτα τὰ προσδίδοντα τὸ κῦρος τῆς

ἀληθείας εἰς τὰς διηγήσεις τῆς Καινῆς Διαθήκης· εἶνε καὶ ἡ ἠθικὴ ἀπόχρωσις τῶν θαυμάτων καὶ ἡ ὅλη ἐξωτερική των παράστασις. Τὰ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ δὲν ἔχουσι τὸν θόρυβον καὶ τὴν ἐπιδεικτίασιν τῶν δημοσίων θεαμάτων, ὡς τὰ ἐθνικά. Εἰς πᾶσαν θαυματουργίαν, ἀπὸ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου μέχρι τῆς μεταποιήσεως τοῦ ὕδατος εἰς οἶνον ἐν Κανᾷ, διαλάμπει ἡ ἀνωτέρα λογική, ἡ σοβαρότης, ἡ διάκρισις, ἡ φιλάνθρωπος διάθεσις πρὸς ἀνακούφισιν μιᾶς καταθλιπτικῆς ὀδύνης, πρὸς διαφώτισιν μιᾶς ὑψηλῆς ἀληθείας, πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ ἀνθρώπου. Πόσον δὲ νηφαλίως καὶ μετριοφρόνως ἐκδηλοῦται ἡ διάθεσις αὕτη! Προσκαλούμενος νὰ θαυματουργήσῃ, πολλάκις φαίνεται διστακτικὸς ὁ Ἰησοῦς. Ὡς κίνητρον τῆς πρὸς τὸ πρόσωπόν του πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως τῶν ἀνθρώπων δὲν θέλει νὰ καθιερώσῃ τὸ θαῦμα, ἀλλὰ τὴν ἀνιδιοτελῆ καὶ ἀνεπιφύλακτον ἀγάπην. Ἐκπίπτει ἡ πίστις ὅταν συνδεθῇ μετὰ τῆς ὑλικῆς ἀποδείξεως. «Μακάριοι - λέγει - οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες». Τὸ κύριον ἔργον Του δὲν εἶνε ἡ ἐπίδειξις θαυμάτων, ἡ θεραπεία ἀρρώστων. Ἡ ἀποστολή του εἶνε νὰ καταβάλῃ τὰ σπέρματα τῆς νέας ζωῆς, νὰ θεραπεύσῃ τὸν πνευματικὸν πόνον, νὰ φέρῃ τὴν μόνιμον καὶ ἀναφαίρετον χαράν. Διὸ καὶ θαυματουργεῖ μόνον διὰ νὰ βραβεύσῃ τὴν πίστιν τῶν ἐπικαλουμένων τὴν βοήθειάν Του· καὶ εἶνε εὐτυχής, ὅταν, εὐκαιρίας διδομένης, χαρίζει εἰς τοὺς ἀδελφούς, μὲ τὴν ἀνακαίνισιν τῆς ψυχῆς, καὶ τὴν ὑγείαν τοῦ σώματος. Μόνον χάριν τούτων διαφυλάττει καὶ διαθέτει τὸ πλούσιον ἀπόθεμα τῆς θαυματουργικῆς δυνάμεώς Του — ὄχι δι' ἑαυτόν. Δὲν χρησιμοποιεῖ ταύτην οὔτε ἐν τῇ ἐρήμῳ, διὰ νὰ ἀπαλλαγῇ τῶν δελεαστικῶν εἰσηγήσεων τοῦ Σατανᾶ· οὔτε ἐν Ναζαρέτ, διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἀπειλὴν τοῦ φόνου· οὔτε ἐν Γεθσημανῇ, ὅτε ἤρχοντο πρὸς σύλληψίν Του· οὔτε ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, ὅτε ὠνειδίζετο ὡς ἀνίσχυρος κατὰ τῶν σταυρωτῶν.

* * *

Παράδοξος ἡ νοοτροπία τῆς Ἀρνήσεως! Διὰ νὰ ἀπαλλαγῇ τοῦ ὑπερφυσικοῦ θαύματος, διὰ νὰ ἀποσείσῃ τὸν χρηστὸν ζυγὸν τῆς πίστεως, παραπληροῖ τὴν γένεσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ διὰ ***θαυμάτων ψυχολογικῶν***· ἐπισωρεύει γεγονότα σπάνια καὶ ἐξαιρετικά, ἀπαραδειγμάτιστα καὶ ἀνεπανάληπτα· καὶ δὲν ἐννοεῖ ὅτι δι' ὅλων τούτων ὄχι μόνον οὐδένα ἱκανοποιεῖ, ἀλλὰ καὶ ἐλέγχεται πιστεύουσα περισσότερον ἡμῶν εἰς τὸ ἔκτακτον καὶ θαυμαστόν. Ὁμιλεῖ περὶ ἀγνώστων καὶ μυστηριωδῶν δυνάμεων τεραστίας ἐντάσεως, ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐγκεκρυμμένων, τὰς ὁποίας ὅμως δὲν θεωρεῖ τόσον ἰσχυρὰς ὥστε νὰ ἐπενεργήσωσι καὶ ἐπὶ τῆς ἀψύχου φύσεως. Πόσον συνεπέστεροι ὡς πρὸς τοῦτο εἶνε οἱ Γιόγκι τῶν Ἰνδιῶν, οἱ πι-

στεύοντες ὅτι διὰ τῆς δυνάμεως τῆς θελήσεώς των εἶνε ἱκανοὶ νὰ προκαλέσωσι καὶ νὰ προαγάγωσι τὴν βλάστησιν τῶν φυτῶν! Ἐπιχειρεῖ νὰ ἄρῃ τὸ θαῦμα, καὶ ἀντὶ τούτου τὸ μετατοπίζει ἀπὸ τοῦ ὑπερφυσικοῦ εἰς τὸ φυσικόν, ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, τῆς φυσικῆς πηγῆς καὶ αἰτίας του, εἰς τὸν ἄνθρωπον, τὸν ἐξαιρετικὸν ἄνθρωπον, τὸν πεπροικισμένον δι' ἐκτάκτου καὶ ἀσυνήθους δυνάμεως καὶ ἐνεργείας.

Κατὰ τὴν ***Βιβλικὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν*** (ἐν ἄρθρῳ «Ἰησοῦς»), μίαν τῶν μᾶλλον φιλελευθέρων καὶ ἀνεξαρτήτων ἐν Ἀγγλίᾳ ἐκδόσεων, «τὸ ὑπούργημα τῆς θεραπείας ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις, κατὰ τὰ κριτήρια τῆς ἱστορικῆς ἐπιστήμης ἐξεταζόμενον, ἑδράζεται ἐπὶ βάσεως τόσον ἰσχυρᾶς ὅσον καὶ τὰ ἱστορικῶς ἀναμφισβήτητα μέρη τῆς διδασκαλίας»· ἄλλαις λέξεσι, πᾶς ὁ περὶ τοὺς νόμους καὶ τοὺς κανόνας τῆς ἱστορικῆς ἐρεύνης μετ' ἐπιστασίας καὶ εὐσυνειδησίας ἐνδιατρίβων δὲν δύναται νὰ ἀμφιβάλλῃ περὶ τῶν θαυμάτων τοῦ Ἰησοῦ, ὡς δὲν ἀμφιβάλλει καὶ περὶ τῆς γνησιότητος τῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλίας. Κατὰ δὲ τὸν Ryle (ἐν Hibbert Journal, 1909), «ἐὰν διά τινα νεωτεριστικὰ πνεύματα ὑπάρχωσι σοβαραὶ φιλοσοφικαὶ δυσκολίαι διὰ τὴν ἀποδοχὴν τῶν θαυμάτων, ἐν ᾗ ταῦτα ἱστοροῦνται μορφῇ, καὶ ἐὰν ἐφ' ἑτέρου ὑπάρχωσι τεράστιαι κριτικαὶ δυσκολίαι ὡς πρὸς τὴν ὁμαδικήν των ἀπόρριψιν, οἱ σοφοὶ διακρίνοντες τὰ θαύματα εἰς δύο κατηγορίας καὶ ἀποδεχόμενοι ὡς ἱστορικὰς μόνον τὰς δι' ὑποβολῆς θεραπείας, οὐδεμίαν μὲν λύσιν προσκομίζουσιν εἰς τὸ ζήτημα, ἐπωμίζονται δὲ τὸ βάρος τῶν δυσχερειῶν ἀμφοτέρων τῶν θέσεων».

Ἐξ ἐπόψεως λοιπὸν ἱστορικῆς καὶ κριτικῆς ὁ συμβιβασμὸς δὲν εἶνε δυνατός, προτίμησις δὲν ἐπιτρέπεται. Προσφυῶς ἐλέχθη περὶ τοῦ Κυρίου· «εἶνε Θεός· ἢ τί εἶνε;». Τὸ αὐτὸ δύναται νὰ λεχθῇ καὶ περὶ τῶν θαυμάτων τῆς Καινῆς Διαθήκης· «εἶνε ἔργα ὑπερφυσικά· ἢ τί εἶνε;». Τὸ ἐρώτημα τοῦτο θὰ ὀρθοῦται πάντοτε πρὸς τῆς Ἀρνήσεως στυγνόν, ἀναπάντητον, διαβρωτικόν, ὡς ἀδιέξοδον δίλημμα· «τὸ βάρος τῶν δυσχερειῶν» θὰ πιέζῃ πάντοτε τοὺς ἀρνητὰς τῆς παραδεδομένης πίστεως.

† Ο ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ

ΔΙΑΚ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

Λ Ο Γ Ο Σ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΟΡΤΗΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΝΔΡΕΟΥ

Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι,

Φιλόχριστον Ἐκκλησίασμα.

Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, καὶ εἰδικώτερον ἡ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἑορτάζει σήμερον μίαν ἱερὰν καὶ ἱστορικὴν ἐπέτειον. Πανηγυρίζει τὴν μνήμην τοῦ Ἁγίου ἐνδόξου Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου, τοῦ Ἱδρυτοῦ καὶ πρώτου Ἱεράρχου αὐτῆς.

Ἡ σημερινὴ ἑορτή, ὁρισθεῖσα ὡς ἑορτὴ Θρονική, ἑορτὴ μὲ ὑψηλὸν καὶ ἱστορικὸν χαρακτῆρα, ἑορτὴ ἡ ὁποία πλαισιώνει τὴν πίστιν καὶ ὀγκώνει τὸν ἐνθουσιασμὸν ἡμῶν· ἡ σημερική, λέγω, ἑορτὴ μᾶς μεταφέρει πρὸς τὸ καλλίκαρπον παρελθόν, ἐκ τῆς μελέτης τοῦ ὁποίου ἀποκομίζομεν πλήρη τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ τὴν ἐγκαύχησιν, δι' ὅσα ἔκτακτα καὶ θαυμαστά, εἰς ἁγιότητα κατὰ Χριστὸν καὶ ἐκκλησιαστικὴν δρᾶσιν, ἐπετέλεσεν ἡ πρώτη τῶν κατὰ Ἀνατολὰς Ἐκκλησιῶν, ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν.

Ἡ ἑορτὴ ὅμως αὕτη, ἀγομένη ὑπὸ οἵας συνθήκας διατελεῖ σήμερον ὁ μεταπολεμικὸς κόσμος, μεταπολεμικὸς δυστυχῶς μόνον κατ' ὄνομα καὶ κατὰ συνθήκην· ἡ ἑορτή, λέγω, αὕτη ἀγομένη σήμερον μᾶς συνδέει καὶ πρὸς τὸ μέλλον καὶ μᾶς καλεῖ νὰ σταματήσωμεν πρὸς στιγμὴν καὶ νὰ μελετήσωμεν τὴν διανοιγομένην πρὸ τῆς Ἐκκλησίας νέαν ἀποστολήν, τὴν κοινωνικὴν αὐτῆς ἀποστολήν.

Τὸ μέλλον! Ὅσον μεγάλοι, εὐσεβεῖς καὶ αἰσιόδοξοι καὶ ἐὰν εἶναι οἱ ὁραματισμοὶ τῶν τέκνων τῆς Ἐκκλησίας ἐπ' αὐτοῦ, δὲν λείπει ὅμως καὶ ἡ ἀπαισιόδοξος προοπτική· δικαίως δὲ διατυποῦνται αἱ ἀγωνιώδεις ἀπορίαι: — Θὰ ἠμπορέσῃ ἄραγε σήμερον ἡ Ἐκκλησία, μέσα εἰς τὴν γενικὴν τοῦ κόσμου ἀναστάτωσιν, νὰ ἐπιτελέσῃ τὴν προωρισμένην εἰς αὐτὴν κοινωνικὴν ἀποστολήν; Θὰ ἠμπορέσῃ νὰ ἀρθῇ ὑπεράνω τῶν συμβατικῶν μικροτήτων καὶ τῶν ἄλλων κοινωνικῶν ἀνωμαλιῶν, ὥστε νὰ ἀναλάβῃ τὸν ρόλον ἑνὸς παγκοσμίου ρυθμιστοῦ; Ἡ ἀνθρωπότης τὴν λύσιν τῶν κοινωνικῶν της προβλημάτων δέον νὰ ἀναμένῃ ἄραγε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ἢ ἀπὸ τὰ ἄλλα τῆς συγχρόνου ζωῆς ρεύματα;

Ἰδοὺ αἱ ἀπορίαι, τὰς ὁποίας γεννᾷ εἰς τὰς ψυχάς μας ἡ σημερινὴ γενέθλιος ἡμέρα τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ἀπορίαι περὶ τὰς ὁποίας θὰ στραφῶσι

καὶ αἱ ἀπαντήσεις, τὰς ὁποίας θὰ προσπαθήσῃ νὰ δώσῃ σήμερον ἡ φωνὴ τοῦ ἄμβωνος.

*

Ὅσοι ἠθέλησαν, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, νὰ περιορίσουν τὸ ἔργον καὶ τὸν προορισμὸν τῆς Ἐκκλησίας εἰς μόνην τὴν μυστηριακήν της ἀποστολήν· ὅσοι ἠθέλησαν, ἐκ πνεύματος ἄγαν θεωρητικοῦ, νὰ ἀγνοήσουν τὸν κοινωνικὸν χαρακτῆρα αὐτῆς, ἰσχυρισθέντες ὅτι ὁ χριστιανὸς μόνον τὸν ἁγιασμὸν καὶ τὴν ἀπολύτρωσιν δέον νὰ ζητῇ καὶ νὰ ἀναμένῃ ἐκ τῆς Ἐκκλησίας, ἠγνόησαν ἀσφαλῶς αὐτὴν ταύτην τὴν οὐσίαν τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου, αὐτὸν τοῦτον τὸν σκοπὸν τῆς ὑπ' Αὐτοῦ ἱδρύσεως τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἑνότης, τὴν ὁποίαν ἐζήτησεν ὁ Κύριος ἡμῶν ἀπὸ τὸν Οὐράνιον Αὐτοῦ Πατέρα κατὰ τὴν τελευταίαν νύκτα τῆς ἐπὶ γῆς ζωῆς Του, ἡ ἑνότης, λέγω, αὐτὴ ἐθέσπιζε καὶ τὸν κοινωνικὸν προορισμὸν τῆς Ἐκκλησίας. «Πάτερ, εἶπε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, ἵνα ἓν ὦσι, καθὼς καὶ ἡμεῖς ἓν ἐσμέν» (Ἰωάν. ιζ'. 11).

Ἀφελῶς μυωπάζει λοιπὸν ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος εἰς τοὺς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐπιδιωκομένους σκοποὺς δὲν διαβλέπει καὶ αὐτὴν τὴν πρακτικὴν καὶ κοινωνικήν της ἀποστολήν.

Ἔχει, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, ἡ Ἐκκλησία, παρὰ τὸ σωτηριῶδες ἔργον της, καὶ τὸν πρακτικόν της προορισμόν, καὶ τὴν κοινωνικήν της ἀποστολήν, ἡ ὁποία καὶ συγκεφαλαιοῦται εἰς ἓν ὡρισμένον κοινωνικὸν καὶ ἐξανθρωπιστικὸν σύστημα, εἰς μίαν διδασκαλίαν κοινωνικὴν καὶ οἰκουμενικήν, τῆς ὁποίας βάσις μὲν εἶνε ***ἡ ἑνότης τῶν πάντων ἐν Χριστῷ***, μέσα δὲ καὶ προϋποθέσεις αὐταὶ αἱ βασικαὶ ἀρχαὶ τῆς ζωῆς: ***ἡ ἀγάπη καὶ ἡ δικαιοσύνη***.

Εἶνε λοιπόν, κατὰ ταῦτα, ἡ Ἐκκλησία θεσμὸς συντελεστικὸς τῆς ἑνότητος, διότι ἐντὸς αὐτῆς, ὡς εἰς κοινὴν χοάνην, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ἀνεξαρτήτως τῆς ἐθνικῆς ἢ φυλετικῆς ἢ γλωσσικῆς αὐτῶν διαφορᾶς καὶ διακρίσεως, συνενοῦνται, συγχωνεύονται, συσπειροῦνται, ἀδελφοποιοῦνται κυριολεκτικῶς, καὶ ἀποτελοῦσι ***μίαν κοινωνίαν***, κοινωνίαν ἀδελφῶν ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ ἀγάπῃ, καὶ ἀπαρτίζουν ***ἓν σῶμα***, τὸ μυστικὸν καὶ ἀμέριστον σῶμα τοῦ Χριστοῦ.

Διὰ τοῦτο καὶ ἡ Ἐκκλησία, ὡς τοιαύτη ἑνιαία κοινωνία, ὡς σῶμα μυστικὸν τοῦ Χριστοῦ, πάντοτε διεδραμάτιζε σημαντικὸν ρόλον εἰς τὴν ζωὴν καὶ οὐδέποτε ἔμεινεν ἀπαθὴς ἢ ἀπὸ μακρόθεν θεωμένη, πρὸς τὰ οὐσιώδη καὶ βασικὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα ἀπησχόλουν ἑκάστοτε τὴν ἀνθρωπίνην ψυχήν. Ἄλλοτε ὑπῆρχεν ἐποχή, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Ἐκκλησία ἀπησχολεῖτο μὲ θεολογικὰς καὶ δογματικὰς συζητήσεις ἢ ἐλογομάχει περὶ τὸ

ὁμοούσιον ἢ περὶ τὴν οὐσίαν τοῦ Θαβωρείου Φωτός. Αἱ ἐποχαὶ ὅμως τῶν θεολογικῶν ἐρίδων καὶ τῶν θεωρητικῶν συζητήσεων παρῆλθον, ὅπως παρῆλθε καὶ ἡ πρόσφατος ἀκόμη περίοδος, καθ' ἣν εὑρίσκετο εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ α' ἢ β' κοινωνικὸν πρόβλημα, τὸ ὁποῖον μεμονωμένως ἐνεφανίζετο παρὰ ταύτῃ ἢ ἐκείνῃ τῇ κοινωνίᾳ.

Σήμερον, ὅτε ἔχει περάσῃ ἐπάνω ἀπὸ τὸν κόσμον ὁ τελευταῖος αὐτὸς ἀπηνὴς πόλεμος· σήμερον, ὅτε ὁ ἀγὼν τῆς ἀνθρωπότητος δὲν εἶνε πλέον ἁπλοῦς ἀγὼν δύο τάξεων εἰς τοὺς κόλπους ἑνὸς λαοῦ, ἢ σύγκρουσις δύο ἐθνῶν, ἀλλὰ πάλη λαῶν καὶ ἰδεολογιῶν, σωστὸς διαπληκτισμὸς παγκοσμίων ρευμάτων· σήμερον ὅλοι θὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἔχει νὰ ἀντιμετωπίσῃ βασικώτατα προβλήματα, προβλήματα τὰ ὁποῖα σχετίζονται μὲ τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ ἰδικόν της μέλλον, μὲ αὐτὴν ταύτην τὴν ἐπιβίωσιν αὐτῆς.

Ναί, σήμερον οἱ ἄνθρωποι ἔχουν ἀλλάξῃ ἀντιλήψεις καὶ ἔχει μεταβληθῆ κυριολεκτικῶς ὁ ψυχικός των κόσμος. Ἡ ἀντιθρησκευτικὴ προπαγάνδα γαργαλίζει τὰς συνειδήσεις των. Οἱ ραδιοφωνικοὶ σταθμοί, οἱ ὁποῖοι ἔχουν πληθύνῃ τὰς ὑπούλους ἀθεϊστικὰς ἐκπομπάς των, εὑρίσκουν πολλοὺς καὶ προθύμους ἀκροατάς. Οἱ κουρασμένοι ἀπὸ τὴν πολεμικὴν ζωὴν ἄνθρωποι εὐχαριστότερον ἀκούουν εἰς τὰς ὑποσχέσεις τῆς ὕλης καὶ εἰς τὰς δελεαστικὰς προκλήσεις τοῦ εὐκόλου πλουτισμοῦ, παρὰ εἰς τὴν φωνὴν τοῦ ἄμβωνος. Αἱ ἐπικρατοῦσαι δὲ εἰς τὰς ἐπὶ μέρους χώρας μερίδες, ὡς ἄλλοι Γεργεσηνοί, «ἤρξαντο παρακαλεῖν τὸν Ἰησοῦν ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν». Καὶ ἀποχριστιανίζεται λοιπὸν ὁ κόσμος, καὶ φυγαδεύεται καὶ πάλιν ὁ Σωτήρ.

Μὲ τὸ πρόσχημα τῆς ἀναζητήσεως καλλιτέρων δῆθεν ὅρων ζωῆς, δὲν διστάζουν οἱ διάφοροι ἀνατροπεῖς τῆς παγκοσμίου τάξεως νὰ ἐπιβάλωσι, μὲ τὴν ἀγριωτέραν της μάλιστα μορφήν, μίαν κατάστασιν μὴ διαφέρουσαν τῆς πρωτογόνου ἀσυντάκτου κοινωνικῆς καταστάσεως, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ φόνος καὶ τὸ αἷμα ἐρρύθμιζε τὰς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων.

Καὶ εἶνε φυσικὸν λοιπὸν οἱ τοιοῦτοι διαφθορεῖς νὰ στρέφωνται καὶ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἀντιπροσωπεύει τὴν ὑγιᾶ καθεστηκυῖαν τάξιν. Διὸ καὶ ἀλλαχοῦ μὲ τὸν φανερὸν διωγμόν, ἀλλαχοῦ μὲ τὴν ὕπουλον προπαγάνδαν, τείνουν νὰ ἐμφανίσωσιν αὐτὴν ἂν μὴ ὡς ὅλως ἄχρηστον, πάντως ὡς ἀσήμαντον δύναμιν δευτερευούσης σημασίας. Ἡ ἐξωτερικὴ ὄψις τῆς Ἐκκλησίας, λέγουν αὐτοί, δὲν ἐμπνέει ἐμπιστοσύνην. Τόσον τὸ παρελθόν της, κατάμεστον αὐτὸ ἀπὸ ἀγῶνας θρησκευτικούς, ὅσον καὶ τὸ παρόν της, οἰκτρὰ καὶ τοῦτο διαμεμελισμένον, δὲν προλέγουν, κατ' αὐτούς, μέλλον δυναμικόν, καρποφόρον, συντελεστικόν. Καὶ συνάγουν λοιπὸν τὸ κακόβουλον συμπέρασμα, ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν ἠμπορεῖ καὶ δὲν πρόκειται

πλέον νὰ ἐπιτελέσῃ τὴν προδιαγεγραμμένην εἰς αὐτὴν κοινωνικὴν ἀποστολήν.

Ἀδελφοί μου. Ἂς μὴ καταληφθῶμεν ἀπὸ θρησκευτικὴν ἀγανάκτησιν διὰ τὰς κακοήθεις αὐτὰς κατηγορίας τῶν ὑπούλων ἐχθρῶν τῆς Ἐκκλησίας. Εἶνε γεγονὸς ἀναντίρρητον ὅτι ἡ Ἐκκλησία σήμερον φέρει τὴν ὀλεθρίαν καὶ ἀναπόφευκτον κληρονομίαν τοῦ διαμελισμοῦ. Σήμερον ἡ Ἐκκλησία δὲν ἔχει τὸ ἑνιαῖον μέτωπόν της, τὴν ἑνιαίαν της μορφήν.

Ἀλλά, ἂς μὴ λησμονῶμεν ὅμως καὶ τοῦτο, ὅτι ὑπεράνω τοῦ συμπτωματικοῦ αὐτοῦ διαμελισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι ὑπάρχει ***ἀδιαίρετον, ἑνιαῖον καὶ ἀμέριστον τὸ πνεῦμα τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας***, τοῦ ἑνὸς σώματος τοῦ Χριστοῦ.

Γνωστὰ ἐξωτερικὰ αἴτια ἐτεμάχισαν τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν τῆς Ἐκκλησίας. Ἀνθρώπινοι ὑπολογισμοί, πεπλανημέναι ἀντιλήψεις, μάταιαι ἐπιδιώξεις, ἐντὸς ἑνὸς γνωστοῦ ἱστορικοῦ πλαισίου, διῄρεσαν τὴν Ἐκκλησίαν. Ποία ὅμως ἀλλοίωσις καὶ ποία μεταβολὴ ἐπῆλθεν εἰς τὰς διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἐπιδιώξεις τῆς Ἐκκλησίας; Αὐτή, μὲ τὴν ὁλοκληρωτικὴν διδασκαλίαν της καὶ τὸν ἀκατάλυτον κοινωνικὸν κώδικά της, τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ μὲ ὄργανα αὐτοὺς τοὺς ἐνθουσιώδεις ἐκπροσώπους καὶ διδασκάλους της, τόσον τοῦ παρελθόντος, ὅσον καὶ τῆς σήμερον, διεκήρυξε καὶ διακηρύττει τὰς πλέον θεμελιώδεις ἀρχὰς τῆς ζωῆς. Ναί, διεκήρυξε καὶ διακηρύττει ἀνεπιφυλάκτως ***ἰσότητα*** εἰς τὰς σχέσεις, ***δικαιοσύνην*** εἰς τὰς συναλλαγάς, ***ὑποχωρητικότητα*** εἰς τὴν βίαν, ***ἀγάπην*** πρὸ τοῦ μίσους. Ποῖος λοιπὸν ἠμπορεῖ νὰ διαμφισβητήσῃ τὴν ἐπικαιρότητα, ἀλλὰ καὶ τὴν σημασίαν τῆς τοιαύτης διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας; Καὶ ποῖος ἠμπορεῖ νὰ ἀποξενώσῃ τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τὸν ἀναγεννώμενον σήμερον κόσμον, τὴν Ἐκκλησίαν διακηρύττουσαν ἰσότητα καὶ δικαιοσύνην, εἰρήνην καὶ ἀγάπην;

Τί καὶ ἂν οἱ ἄνθρωποι διέφθειραν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τὸ κοινωνικὸν αὐτὸ σύστημα τῆς Ἐκκλησίας; Τί καὶ ἂν συμφέροντα ἔπνιξαν τὴν ἰδεολογίαν, καὶ ἂν ὁ θόρυβος τῆς ὕλης ἐξουδετέρωσε τὴν φωνὴν τοῦ πνεύματος; Τί καὶ ἄν, λέγω, ὕπουλα ρεύματα τείνουν νὰ περιορίσωσι τὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὸ περιθώριον τῆς σημερινῆς ἀναδημιουργίας τοῦ κόσμου;

Ἡ περὶ ἀγάπης καὶ δικαιοσύνης κοινωνικὴ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας ζῇ καὶ μένει αἰωνίως. Καὶ τὰ κοινωνικὰ προβλήματα τῆς σήμερον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν θὰ εὕρωσι τὴν ἀρτιωτέραν λύσιν των.

Καὶ τὴν λύσιν αὐτήν, ἂς μὴ νομισθῇ, ὅτι ἡ Ἐκκλησία θὰ τὴν δώσῃ κατὰ ἕνα ταχυδακτυλουργικὸν ἢ καὶ μυστηριώδη τρόπον. Θὰ ἦτο παιδαριῶδες ἀσφαλῶς νὰ φαντασθῇ κανεὶς ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶνε μία βιομηχανία φαρμάκων π. χ., βιομηχανία ἡ ὁποία παρασκευάζει ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν σκευασίαν, κατάλληλον διὰ τὴν α′ ἢ β′ κοινωνικὴν πληγήν. Ὄχι, ἡ

Ἐκκλησία δὲν εἶνε βεβαίως βιομηχανία κοινωνικῶν ἀντιφαρμάκων, ἀλλὰ κατέχει ὅμως, ὡς θεσμὸς κοινωνικός, τὰ ἀναγκαιότερα καὶ πολυτιμότερα στοιχεῖα μιᾶς κοινωνικῆς ἀνορθώσεως, κατέχει δηλ. τὰς μεγάλας ἀρχάς, τὰς κατευθυντηρίους ἰδέας τῆς ζωῆς, αὐτὰς ἀκριβῶς αἱ ὁποῖαι ἐξασφαλίζουν μίαν ὁλοκληρωτικὴν καὶ πρὸ πάντων μίαν χριστιανοπρεπῆ λύσιν τῶν παγκοσμίων κοινωνικῶν δυσκολιῶν.

Κατέχει, ναί, κατέχει πάντοτε ἡ Ἐκκλησία, ὡς θησαυρὸν πολύτιμον, τὰς κατευθυντηρίους ἰδέας τῆς ζωῆς. Καὶ ὁ θησαυρός της αὐτὸς εἶνε, καὶ ἠμπορεῖ νὰ γίνῃ τὸ κοινὸν κτῆμα κάθε ἀνθρώπου καὶ κάθε λαοῦ.

Ἐὰν ἡ περὶ ἰσότητος διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας ἀπέβαινεν ἡ βάσις τῆς κοινωνίας· ἐὰν τὸ περὶ παγκοσμίου δικαιοσύνης χριστιανικὸν σύστημα ἐγίνενο τὸ μοναδικὸν τοῦ κόσμου μέλημα· ἐὰν ἡ καινὴ τῆς ἀγάπης ἐντολὴ καθίστατο ἡ κοινὴ τῶν ἀνθρώπων ἀποστολή, τότε αἱ λέξεις παγκόσμιος ἰσορροπία καὶ εἰρήνη δὲν θὰ ἦσαν ἁπλαῖ τῆς ζωῆς οὐτοπίαι, ἀλλὰ πραγματικότητες, πραγματικότητες αἱ ὁποῖαι θὰ ἐξησφάλιζον τὴν σταθερότητα, τὴν οἰκοδομήν, τὴν εὐτυχίαν.

*

Ἰδοὺ λοιπόν, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, ποίου ὑψηλοῦ ἔργου στοχάζεται ἡ Ἐκκλησία. Ἡ Ἐκκλησία, ταμιοῦχος διδασκαλίας θείας, ὑψηλῆς, ὑπερόχου, προορισμὸν δὲν ἔχει μόνον τὴν ἐξασφάλισιν τῆς αἰωνίας ζωῆς. Ἡ αἰώνιος ζωὴ εἶνε συνέπεια καὶ συνέχεια τῆς παρούσης. Ἡ Ἐκκλησία πρωτίστως καὶ κυρίως σκοπὸν ἔχει νὰ ἁγιάσῃ, νὰ τελειοποιήσῃ τὸν ἐπὶ γῆς βίον, τὴν παροῦσαν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ζωήν, καὶ νὰ καταστήσῃ αὐτὴν πηγὴν εἰρήνης, χαρᾶς καὶ εὐτυχίας.

Ἀρκεῖ μόνον οἱ ἄνθρωποι νὰ θελήσωσι νὰ προσεγγίσωσι, νὰ οἰκειωθῶσι, νὰ κάμωσι κτῆμά των τὰς ἀρχὰς τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ λόγοι τοῦ προφήτου Ἠσαΐου θὰ εὕρισκον πλήρη καὶ τελείαν τὴν ἐφαρμογήν των, ἐὰν ἡ ἀνθρωπότης ἤθελε νὰ ἀκούσῃ τὴν φωνὴν τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία εἶνε αὐτὸς ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν ἤκουε, βεβαίως θὰ ἔτρωγε τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς· δυστυχῶς ὅμως δὲν ἀκούει, διὸ καὶ μάχαιρα αὐτὴν κατατρώγει. «Ἐὰν θέλητε, καὶ εἰσακούσητέ μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε· ἐὰν δὲ μὴ θέλητε, μηδὲ εἰσακούσητέ μου, μάχαιρα ὑμᾶς κατέδεται» (Ἠσ. α', 19—20).

Εὐτυχῶς ὅμως αἱ περίοδοι ἐπιστροφῆς δὲν λείπουν ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Ἄς εὐχηθῶμεν λοιπὸν ταχεῖαν μιὰν τοιαύτην περίοδον ἐπιστροφῆς, πρὸς καλὸν τῆς ταλαιπώρου ἀνθρωπότητος, τοῦ κόσμου ὅλου, ἄρα καὶ ἡμῶν τῶν ἰδίων. ***Γένοιτο***.

ΣΥΜΒΟΛΗ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ
ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΑΣΜΑΤΩΔΙΑΣ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

12. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ μοναχοῦ τῆς παρὰ τὰ Ἱεροσόλυμα μονῆς τοῦ ἁγίου Σάββα, Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ († 750), ἡ ἐκκλησιαστικὴ ᾀσματῳδία κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ὑπήχθη ὑπὸ ὡρισμένους μελῳδιακοὺς τύπους. Τὸ ποιητικὸν αὐτοῦ ἔργον, «ἡ Ὀκτώηχος», ἔθεσε περιορισμὸν εἰς τὴν χρῆσιν τῶν χριστιανικῶν μελῳδιῶν ἐν γένει. Ἡ προσοχὴ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ ἐστράφη κυρίως εἰς τὴν ἐκλογὴν ἐκείνων ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων μελῶν, ἅτινα ἦσαν κατάλληλα διὰ τὰ ποιήματα αὐτοῦ, ὅπως καὶ οἱ ὕμνοι ἦσαν τοιοῦτοι.

13. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Δαμασκηνοῦ Ἰωάννου ἐκυριάρχουν οἱ μελῳδοὶ (ὑμνῳδοί), τ. ἔ. αὐτοὶ οἱ ὑμνογράφοι ἦσαν καὶ οἱ δίδοντες ὡρισμένον μέλος μουσικὸν εἰς τοὺς ὕμνους αὐτῶν· αἱ δὲ μουσικαὶ μελῳδίαι αὐστηρῶς ἠκολούθουν τὸ ἀρχαῖον αὐτῶν μέλος, ἄνευ ἐξαιρέσεως. Καὶ τὸ ἔργον τοῦτο τῶν μελῳδῶν ἔφθασε μέχρι τῆς ἐνάτης ἑκατονταετηρίδος. Ἕτεροι ὑμνῳδοὶ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην, ἐκτὸς Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ὑπῆρξαν Γεώργιος ὁ Πισίδης, διάκονος καὶ σκευοφύλαξ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου καὶ πατριάρχου Σεργίου, ὁ Θεόδωρος Συκεώτης, ὁ Στέφανος Σαββαΐτης († 790), ὁ Ταράσιος ἀρχιεπίσκοπος Βυζαντίου († 784), ὁ Θεόδωρος Στουδίτης καὶ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Ἀνατόλιος Στουδίτης.

14. Τὸ μέχρι τοῦδε ἡνωμένον ἔργον τοῦ συγγραφέως τῶν λέξεων καὶ τοῦ μουσικοῦ (ποιητοῦ τοῦ μέλους) εἰς τὸ ἑξῆς ἤρχισε νὰ χωρίζηται. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ ποιηταὶ (τῶν λέξεων) δὲν ὠνομάζοντο πλέον μελῳδοί, ἀλλ' ὑμνογράφοι. Τὰ ποιήματα αὐτῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τὰ ὑποβάλλουσιν οὗτοι ὑπὸ τὰ ἤδη παραδεδεγμένα ὡς ἀρχαῖα μέλη, χωρὶς νὰ ἐπινοῶσι νέα. Τὰ νέα ποιήματα ἐφαρμόζονται ἐπὶ τῶν παλαιοτέρων καὶ διὰ τῆς παραδόσεως διατηρουμένων μελῶν. Τοιοῦτοι δὲ ὑμνογράφοι εἶνε Θεοφάνης ὁ Γραπτός, γενόμενος ἐπίσκοπος Νικαίας († 850), Ἰωσὴφ ὁ Ὑμνογράφος († 883), ὁ ἐπίσκοπος Σμύρνης Μητροφάνης, ὁ Νικομηδείας Γεώργιος, Ἀρ-

σένιος ὁ μοναχὸς καὶ εἶτα ἀρχιεπίσκοπος Κερκύρας, Βασίλειος ὁ Μακεδὼν ὁ αὐτοκράτωρ, Ἰγνάτιος ὁ πατριάρχης, προκάτοχος καὶ διάδοχος τοῦ ἱεροῦ Φωτίου, Κλήμης ὁ Στουδίτης, ὁ Θεσσαλονίκης Ἀνατόλιος καὶ ἄλλοι. Σημειωτέον ὅτι ἡ ἐκτέλεσις τοῦ μέλους τῶν ὕμνων ἦτο ἀποκλειστικὸν ἔργον τῶν μελοποιῶν, δηλ. τῶν μουσικῶν, οἱ ὁποῖοι ὤφειλον νὰ ἐκτελῶσι τοὺς ὕμνους κατὰ τὸ καθιερωμένον αὐτῶν μέλος.

15. Ἀφ᾿ ἧς ἐποχῆς ἔπαυσαν οἱ ποιηταὶ νὰ δίδωσιν οἱ ἴδιοι τὸ μέλος εἰς τὰ ποιήματα αὐτῶν, ἡ μὲν ποίησις βαθμηδὸν ἐξέπεσεν, ἐνῷ ἡ μουσικὴ (τὸ μέλος) ἀπαλλαγεῖσα ἀπὸ τὸ βάρος τοῦτο τῆς ποιήσεως, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν πάντοτε ἔβαινεν, ἤρχισεν ἀνετώτερον νὰ ἀναπτύσσηται [8]), ἀποκτήσασα αὐτοτέλειαν εἰς τὰς χεῖρας τῶν μελοποιῶν. Κατὰ ταῦτα οἱ μελοποιοὶ ἐκτὸς τῆς ἐκτελέσεως τῶν ὕμνων κατὰ τὸ ἀρχαῖον μέλος αὐτῶν, ἠσχολοῦντο καὶ εἰς μελοποιήσεις νέων μουσικῶν μαθημάτων. Ἄλλαις λέξεσιν οἱ μελοποιοὶ ἐφεξῆς ἀκολουθοῦντες νέαν ὁδὸν ἐν τῇ τέχνῃ αὐτῶν, ἐστράφησαν, πρὸ παντός, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ μουσικοῦ μέλους ὡρισμένων ὕμνων, ἀποβλέποντες εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς παρατάσεως τῶν ἱερῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀκολουθιῶν. Οὕτω δὲ σὺν τῷ χρόνῳ οἱ μουσικοεκτελεσταὶ καὶ οἱ μελοποιοὶ ἀπέκτησαν ἐλευθερίαν τινὰ εἰς τὸ ποιητικὸν αὐτῶν ἔργον. Ἡ δὲ ἐλευθερία αὐτῶν αὕτη δὲν ἦτο ἀπόλυτος, διότι τὰ ἔργα αὐτῶν εὑρίσκοντο πάντοτε ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πλαισίου, καθόσον ἠκολούθουν ὡρισμένον μουσικὸν τύπον ἐκκλησιαστικὸν καὶ αὐστηρῶς σοβαρόν.

16. Πρέπει δὲ νὰ σημειωθῇ καὶ τοῦτο ὅτι δὲν ἦτο μικρὸν οὐδὲ καὶ εὔκολον τὸ ἔργον τοῦ μουσικοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ἐκτὸς τῶν ἀπείρων δυσκολιῶν τὰς ὁποίας εἶχε τὸ ζήτημα τῆς μαθήσεως τῆς μουσικῆς τέχνης, ὁ μουσικὸς ὑπεχρεοῦτο νὰ συγκεντρώνῃ προσόντα τινὰ ἐξαιρετικὰ καὶ ἀπαραίτητα, ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν ἠδύνατο οὗτος νὰ ἔχῃ τὴν εἴσοδον εἰς τὸ ὑψηλὸν ὑπούργημα τοῦ ψάλτου. Πρὸ παντός, ἐχρειάζετο δι᾿ αὐτὸν ἐξαίρετον φωνητικὸν ὄργανον· ἡ δὲ μάθησις τῆς μουσικῆς καὶ ἡ γνῶσις ἅπαντος τοῦ ᾀσματῳδιακοῦ ὑλικοῦ τοῦ χριστιανικοῦ ἡμῶν ναοῦ ἐξησφάλιζεν εἰς τὸν μουσικὸν τὴν ἐπιτυχίαν αὐτοῦ. Κυρίως ἡ μάθησις περιεστρέφετο εἰς τὴν μουσικὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ᾀσματῳδίας. Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ψάλται ἔπρεπε νὰ ψάλλωσι τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ὕμνους μὲ τὸ καθιερωμένον μουσικὸν αὐτῶν μέλος. Τούτου ἕνεκα ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ ἡ προπαίδεια καὶ ἡ μουσικὴ κατάρτισις τῶν ἐκκλησιαστικῶν μουσικοεκτελεστῶν. Ἡ δι᾿ αὐτοκρατορικῆς δαπάνης συντηρουμένη ἰδιαιτέρα μουσικὴ σχολὴ ἐστοχάζετο τοῦτο: τὸν μουσικὸν καταρτισμον τῶν τροφίμων καὶ τῶν

---

[8]) Πρβλ. Μ. Παρανίκα, Περὶ τῆς χριστιανικῆς ποιήσεως τῶν ἑλλήνων, ἐν Φιλολογ. Συλλόγου ΚΠ. Περιοδικῷ Συγγράμματι, Τομ. Η΄, σελ. 194.

σπουδαστῶν αὐτῆς. Ἐντεῦθεν προήρχοντο τὰ στελέχη τῶν μουσικῶν ἐν γένει. Τῶν ἐκκλησιαστικῶν μουσικῶν χορῶν τὰ πρόσωπα παρελαμβάνοντο, κυρίως, ἐκ τῶν μουσικῶν τούτων, οἵτινες ἐκδιδαχθέντες τὴν μουσικὴν τέχνην μέσα εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν μουσικὴν σχολὴν τοῦ Βυζαντίου, ἀνεφαίνοντο δόκιμοι εἰς τὸ ἔργον αὐτῶν. Πάντοτε δὲ ὑπερεῖχον, ὡς πρὸς τὴν συγκρότησιν αὐτῶν, οἱ μουσικοὶ χοροὶ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἤτοι τοῦ ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, καὶ οἱ χοροὶ τῆς Πατριαρχικῆς Ἐκκλησίας· διότι οἱ μουσικοὶ διδάσκαλοι τῶν δύο τούτων ναῶν ἦσαν κυρίως οἱ μύσται τῆς μουσικῆς ἐν γένει τέχνης, καὶ εἰς αὐτοὺς ἦτο ἐμπεπιστευμένον τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον τῆς μουσικῆς· κατ' ἐξοχὴν καὶ ἀποκλειστικῶς, οἱ διδάσκαλοι αὐτοὶ ἦσαν οἱ προάγοντες τὴν τέχνην διὰ τῶν μουσικῶν αὐτῶν ποιημάτων καὶ διὰ τῆς πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτῶν προφορικῆς διδασκαλίας τούτων. Ἀναμφιβόλως δὲ μετὰ τῆς ἱερᾶς καὶ ἐκκλησιαστικῆς, κατέχοντες οὗτοι καὶ τὴν ἐξωτερικὴν ἢ λαϊκὴν λεγομένην μουσικήν, δὲν ἐδίσταζον εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐλεύθερα μουσικὰ μέλη νὰ ἀναμιγνύωσι καὶ μουσικὰς γραμμὰς εἰλημμένας ἐκ τῆς πολιτικῆς ἢ δημώδους ἡμῶν μουσικῆς, ἐκεῖ, ἐννοεῖται, ὅπου ἐπετρέπετο κατ' ἐκτίμησιν τῶν μουσικῶν διδασκάλων. Εἰς τοῦτο ἄλλωστε συνέτρεχον καὶ λόγοι ἐπαγγελματικοὶ καὶ δὴ καὶ περιστατικοί.

17. Κατὰ τὸν μεσαίωνα, καὶ μάλιστα κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους αὐτοῦ, ἐν τῷ Βυζαντίῳ οἱ ἄνθρωποι δὲν ἠρέσκοντο εἰς τὴν εὐάρεστον ἐκείνην ἁπλότητα τῶν ἀρχαίων μελῶν· ἤδη περισσότερον ἐθέλγοντο καὶ ἀπὸ τὰ λίαν ἐκτεταμένα μέλη [9]). Ἐντεῦθεν προέκυψεν ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπεκτάσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν μουσικῶν μελῶν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ παρελθόν, καθ' ὃ τὰ ἱερὰ μέλη διεκρίνοντο διὰ τὴν ἁπλουστέραν γραμμὴν καὶ διὰ τὸ σύντομον, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, μέλος. Κυρίως πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς, τὴν ψυχικὴν ζωὴν τῶν Βυζαντινῶν, διαπνεομένην ὅλην ἀπὸ τὸ πνεῦμα καὶ τὸ μυστήριον τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, καὶ τὰς κοινωνικὰς ἀνάγκας αὐτῶν, ἵνα δυνηθῶμεν νὰ ἐκτιμήσωμεν τὴν ἀνάγκην εἰς τὴν ὁποίαν εὑρέθησαν οἱ μουσικοὶ τοῦ Παλατίου, οἱ μουσικοὶ τῆς Πατριαρχικῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἐν γένει οἱ μουσικοὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὥστε νὰ μηκύνωσι τὰ μέλη τῶν ἐκκλησιαστικῶν τροπαρίων καὶ ᾀσμάτων.

18. Εἶνε πρέπον ἰδιαιτέρως μάλιστα νὰ τονισθῇ τοῦτο ἔτι, ἐὰν ἡ Παλαιστίνη ἐγέννησε τὸ ἐκκλησιαστικὸν ᾆσμα, τὸ Βυζάντιον τὸ ἐκαλλιέρ-

---

(9) Πρβλ. Μ. Παρανίκα, αὐτόθι.

γησε καὶ τὸ ἀνήγαγεν εἰς περιωπήν [10]). Ἄλλαις λέξεσιν ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ ἔσχε τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῆς, ὡς τέχνη, καὶ τὴν διαμόρφωσιν αὐτῆς, ὡς πρὸς τὸ μέλος, κυρίως ἐν τῷ Βυζαντίῳ, τῷ κέντρῳ τούτῳ τοῦ μεσαιωνικοῦ ἑλληνισμοῦ· διὸ καὶ ἐπικαλεῖται αὕτη, συνήθως καὶ δικαίως, ***βυζαντινή***. Οἱ δὲ εὐνοήσαντες εἰς τοῦτο λόγοι ἦσαν πολλοὶ καὶ σπουδαῖοι, ἐκ τῶν ὁποίων παραθέτομεν ἐνταῦθα τοὺς κυριωτέρους: τὰ περὶ τὸ Βυζάντιον πολλὰ μοναστήρια, τὸ πλῆθος τῶν θρησκευτικῶν τελετῶν καὶ ἑορτῶν, αἱ καθημεριναὶ σχεδὸν πανηγύρεις καὶ αἱ συχναὶ παννυχίδες· πάντα ταῦτα ἀπήτουν ἄφθονον μουσικὸν καὶ ᾀσματικὸν ὑλικόν, καὶ δὴ καὶ ποικίλον μουσικὸν μέλος.

19. Ἄλλην τερπνοτέραν ἀσχολίαν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οἱ μοναχοὶ δὲν εὕρισκον ἀπὸ τοῦ νὰ γράφωσιν ὕμνους καὶ νὰ συνθέτωσι μελοποιήματα, χρήσιμα διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν μοναστηρίων αὐτῶν. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ποίησις τῶν Βυζαντινῶν ἦτο ἡ πλήρης ἐκδήλωσις τοῦ θρησκευτικοῦ αὐτῶν πνεύματος καὶ τοῦ ψυχικοῦ αὐτῶν κόσμου ἡ σημαντικωτέρα ἐξωτερίκευσις [11]). Διόλου δὲ παράδοξον δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ τὸ γεγονὸς ὅτι ἕκαστον μοναστήριον ἐφιλοτιμεῖτο νὰ ἔχῃ ἰδίους ὕμνους παρὰ τοὺς κοινούς, πεποιημένους κατὰ καιροὺς ὑπὸ τῶν πατέρων τῆς μονῆς, μὲ ἀνάλογον, ἴσως καὶ μὲ πρωτότυπον μέλος. Οὕτω δὲ ἡ μουσικὴ ἐλάμβανεν ἱκανὴν ἔκτασιν εἰς ὕμνους καὶ εἰς μέλη ἐν τοῖς μοναστηρίοις, ὅπου ἐφημίζοντο ἄριστοι καὶ ἐμπνευσμένοι ὑμνογράφοι, ἐπιφανεῖς μελοποιοὶ καὶ σπουδαῖοι μουσικοὶ διδάσκαλοι.

20. Ἐκ τῶν μοναστηρίων, βαθμηδόν, ἡ ἐκκλησιαστικὴ τυπικὴ διάταξις, ὡς πρὸς τὰς ἀκολουθίας, μετήχθη καὶ εἰς τοὺς ναοὺς τῶν πόλεων. Καὶ εἰς τοὺς ναοὺς τοῦ Βυζαντίου — τοῦτο δὲ ἦτο πολὺ φυσικόν — εἰσήχθη ἡ ἐπικρατοῦσα ἐν τοῖς πέριξ αὐτοῦ πολυαρίθμοις μοναστηρίοις τάξις. Καὶ οἱ ναοὶ τούτου δὲν ἔψαλλον εἰμὴ ὅπως οἱ τῶν μοναστηρίων· καὶ τούτων αἱ ἀκολουθίαι ἐγένοντο μακραὶ καὶ παρατεταμέναι, ἀνταποκρινόμεναι ἄλλωστε καὶ εἰς τὸ θρησκευτικὸν αἴθημα τῶν Χριστιανῶν.

21. Ἐξ ἄλλου οἱ βυζαντινοί, γενικῶς, ἠγάπων πολὺ τὰς μακρὰς ἀκολουθίας καὶ ηὐχαριστοῦντο ὑπερβολικὰ συχνάζοντες εἰς τοὺς ναούς. Ἂν δὲ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ ἄνθρωποι τῶν χρόνων ἐκείνων δὲν εἶχον ἄφθονα τὰ κέντρα τῆς κοσμικῆς ἀναψυχῆς, εὐκόλως ἐννοεῖ πᾶς τις διατὶ ὁ ναὸς

---

[10]) Εὐλογίου Κουρίλα Λαυριώτου, Αἱ πρὸς ἀναθεώρησιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων γενόμεναι ἀπόπειραι κλπ., ἐν Νέα Σιὼν ἔτους ΚΘ', 1937, Τομ. ΛΒ' σελ. 234.

[11]) Πρβλ. Ἠλία Π. Βουτιαρίδη, Ἱστορία τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας, Τόμ. Α', 1924, σελ. 24.

ἦτο τὸ σπουδαιότερον κέντρον, ὅπου ἠρέσκοντο νὰ συχνάζωσι μικροὶ καὶ μεγάλοι. Ἔπειτα εἰς τὸν ναὸν συνέρρεον οἱ ἄνθρωποι ὄχι μόνον καὶ ἀποκλειστικῶς διὰ τὰ θρησκευτικὰ αὐτῶν καθήκοντα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπικοινωνήσωσι πρὸς ἀλλήλους. «Ὁ ναὸς ἦτο, ὅπως ἀναφέρει ὁ ἀοίδιμος ἱστορικὸς τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους Κωνσταντῖνος Παπαρρηγόπουλος, κοινὸν ἐντευκτήριον ὅλης τῆς βυζαντινῆς κοινωνίας» 12). Αἱ δὲ ἐν τῷ ναῷ συναθροίσεις ἐλάμβανον ἰδιάζοντα χαρακτῆρα· εἰς τὸν ναὸν οἱ εὐσεβεῖς Χριστιανοὶ θὰ ἐξωτερίκευον τὴν ψυχικὴν ζωήν των καὶ θὰ ἐξεδήλου τὸ θρησκευτικόν των αἴσθημα· ἐδῶ οἱ φιλακόλουθοι θὰ συνηντῶντο διὰ νὰ πληροφορηθῶσι τὰ νέα τῆς ἡμέρας· ἐκεῖ αἱ κυρίαι τῶν εὐγενῶν καὶ τῆς ἀριστοκρατίας θὰ εὕρισκον, καλύτερον παντὸς ἄλλου κοσμικοῦ κέντρου, τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπιδείξωσι τὰς πολυτελεῖς ἀμφιέσεις των· ἐκεῖ ἡ τάξις τῶν εὐγενῶν καὶ τῶν προνομιούχων θὰ εὕρισκε τὴν τιμητικὴν διάκρισιν αὐτῆς· εἰς τὸν ναὸν καὶ ὁ αὐτοκράτωρ τῶν ρωμαίων, εἰς τὸν ναὸν καὶ ὁ πατριάρχης ἔπρεπε νὰ γνωρίσωσιν ἐκεῖνος μὲν τοὺς πιστοὺς καὶ εὐσεβεῖς ὑπηκόους του, οὗτος δὲ νὰ εὐλογήσῃ τὸ φιλόχριστον καὶ χριστεπώνυμον πλήρωμα· καὶ εἰς τὸν ναὸν ἀμφότεροι ἠρέσκοντο, κατὰ πᾶσαν εὐκαιρίαν, νὰ παρουσιάζωσι καὶ νὰ τυγχάνωσιν τῶν ἐξαιρετικῶν εἰς τὸ ἀξίωμα αὐτῶν ἁρμοδίων τιμῶν. Καὶ ἐν γένει, ὁ ναὸς συνεκέντρωνε κατὰ πᾶσαν ἑορτὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ πανήγυριν ἐθνικὴν τὰ πλήθη τῶν ὀρθοδόξων κατοίκων τοῦ Βυζαντίου, ἅτινα μετὰ πολλῆς ἀθυμίας, συνήθως, ἀπήρχοντο εἰς τὰ ἴδια ὅταν ἀπελύοντο.

22. Καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς ἀκολουθίας ποία μαγικὴ δύναμις ᾐχμαλώτιζε τὸ συνωθούμενον εἰς τὸν ναὸν ἐκκλησίασμα τοῦτο; ποῖος συνεκράτει τὰ πλήθη ὥστε νὰ μὴ θέλωσι ν' ἀποχωρήσωσιν ἀπὸ τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν καὶ μετὰ τὸ τελευταῖον ἀντίδωρον; Τὶ ἦτο ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐξήσκει ἰδιάζουσαν ἐντύπωσιν καὶ ἐπίδρασιν ἐπὶ τοὺς πιστοὺς ὥστε νὰ μὴν αἰσθάνωνται πλῆξιν καὶ στενοχωρίαν κατὰ τὴν λειτουργίαν ὁλόκληρον; Ἦτο ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσική· ἦτο ἡ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἡμῶν ᾀσματῳδίᾳ χρησιμοποιουμένη μουσική, ἥτις διὰ τῆς ἐκτάκτου αὐτῆς ἡδύτητος 13) κα-

---

12) Κωνστ. Παπαρρηγοπούλου, Ἱστορίας ἑλλην. ἔθνους Τόμ. Γ', βιβλ. I, σελ. 375.

13) Τὴν ἔκτακτον ἡδυφωνίαν τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς τέχνης ἐξεικονίζει Ἰωάννης ὁ Καμενιάτης διὰ τῶν ἑξῆς: «Τὸ δὲ ἀπὸ τούτου καὶ μάλιστα ὅτι τῆς εὐρύθμου τῶν ᾀσμάτων ἡδυφωνίας ἐμνήσθην, οὐκ οἶδα τί γένωμαι, ἢ ποῖ τοῦ λόγου χωρήσω, ποῖον δὲ παραλείπω τῶν ἡδίστων ἐκείνων καὶ ἐκτάκτων μελῳδημάτων, οἷς συνέψαλλον καὶ συνεώρταζον ἄνθρωποι ταῖς οὐρανίαις δυνάμεσιν; Εἰ γάρ τις τὴν μοῦσαν ἐκείνην, τὴν ἐκ παντὸς στόματος ὑφ' ἓν τῷ θεῷ ἀναπεμπομένην τοὺς ὕμνους ἐν ταῖς πανδήμοις συνάξεσι, τῷ ἤχῳ τῶν ἑορταζόντων ἀγ-

τέθελγε τοὺς ἀκροωμένους καὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐξύψου εἰς τὰ θεῖα [14]. Ἦσαν οἱ ἐκκλησιαστικοὶ μουσικοὶ χοροί, οἱ ὁποῖοι ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ μαέστορος τῶν μουσικῶν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐξετέλουν τὰ διάφορα καὶ ποικίλα μέλη κατὰ τρόπον γοητεύοντα· ἐξετέλουν δὲ οἱ χοροὶ τὰ μέλη ὅπως τοῦτο ἀπῄτει ἡ περίστασις καὶ τὸ αἰδέσιμον καὶ τὸ πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας· ἐψάλλοντο καὶ σύντομα μέλη καὶ ἀργὰ κατὰ τὴν πλοκήν, ἀλλὰ καὶ ἔκτακτα μουσικὰ μαθήματα, πάντα δὲ τέρποντα κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν.

23. Κατὰ τὴν βυζαντινὴν λοιπὸν ἐποχὴν ἐποιήθησαν ἐκκλησιαστικὰ μουσικὰ μέλη ποικίλλοντα κατά τε τὴν ἔκτασιν καὶ τὴν σύνθεσιν, μὲ σκοπὸν νὰ ψάλλωνται ταῦτα ἀναλόγως μὲ τὰς περιστάσεις, μὲ τὴν ἀπαίτησιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀκολουθιῶν, καὶ ἀναλόγως μὲ τὴν ἐπισημότητα τῶν πανηγυριζομένων θρησκευτικῶν καὶ ἐθνικῶν ἡμῶν ἑορτῶν. Οὕτω δὲ τὰ μέλη διεκρίθησαν εἰς εἱρμολογικὰ (σύντομα καὶ ἀργά), στιχηραρικὰ (σύντομα καὶ ἀργὰ) καὶ παπαδικὰ κλπ., εἰς τὰ ὁποῖα ἀνήκει καὶ τὸ μέλος τοῦ Μαθηματαρίου καὶ Κρατηματαρίου. Τὰ ἐκκλησιαστικὰ μέλη μὲ τὰ ὀνόματα ταῦτα χαρακτηρίζονται καὶ μνημονεύονται, συνήθως, ἐν τοῖς ἀρχαίοις μουσικοῖς χειρογράφοις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὧν τὰ πλεῖστα χάρις εἰς τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν φιλομουσίαν τῶν παλαιῶν, σώζονται ἔτι ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῶν βασιλικῶν ἱερῶν μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἄθω, Σινᾶ καὶ ἀλλαχοῦ.

24. Τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς οἱ μελοποιοὶ εἶνε ἐκεῖνοι οἵτινες ἐκάλλυναν τὰς λέξεις τῶν μελῳδῶν, καὶ οἵτινες, μηδεμίαν σημασίαν δίδοντες ἐν τῇ μελοποιΐᾳ εἰς τὰ μέτρα τῶν λέξεων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον συνέβαινεν εἰς τὴν ἀρχαιοτέραν ἐποχήν, ὥριζον τὰς ἐννοίας μόνον μὲ τὸ μέλος τῆς μουσικῆς [15]. Εἰς τὰ μουσικὰ προϊόντα τοῦ τρόπου τούτου τῆς ἐργασίας ἀνήκουσιν οἱ πολυέλεοι, τὰ ἀνοιξαντάρια, ὁ ἀκάθιστος ὕμνος, οἱ καλοφωνικοὶ εἱρμοὶ τῶν ἀρχαίων κανόνων καὶ τῶν στιχηρῶν, ὡς καὶ τὰ διάφορα εἴδη τῶν κρατημάτων. Ἡ τέχνη τοῦ εἴδους τούτου τῆς μουσικῆς ὠνομά-

---

γέλων ἐξεικονίσαι θελήσειεν, οὐδὲν τοῦ μέλλοντος ἁμαρτήσει... Ἐκεκλήρωτο γὰρ ἐν ἑκάστῳ τῶν ναῶν τάγματα ἱερέων, καὶ ἀναγνωστῶν συστήματα, δι' ὧν ἡ τῶν ᾀσμάτων σπουδάζεται ὑμνῳδία, ἀμοιβαδὸν τοὺς στίχους ἀλαλάζοντες καὶ ταῖς χειρονομίαις τῶν μελῶν τοὺς φθόγγους διατιθέντες, καὶ μεγάλην τινὰ καὶ ἀξιοθέατον χορείαν συνιστῶντες, τῷ τε εἴδει τῆς ἀστραπτούσης στολῆς τὰς τῶν ὁρώντων θέλγοντες ὄψεις, καὶ τῇ τεχνωμένῃ τῶν ψαλμῶν λύρᾳ τὴν ἀκοὴν κατατέρποντες» (ἐν Γ. Παχτίκου, Μουσική, ἔτος Β', τευχ. 16, 1913, σελ. 82 καὶ ἐν Γ. Παπαδοπούλου Συμβολαί, κλπ., σελ. 225).

[14]) Γ. Παχτίκου, Μουσική, αὐτόθι.

[15]) Πρβλ. καὶ Μ. Παρανίκα, περὶ χριστιανικῆς ποιήσεως κλπ., αὐτόθι.

σθη Παπαδική, οἱ δὲ περὶ τοῦτο τὸ εἶδος ἀσχολούμενοι ἐκαλοῦντο μαΐστορες [16]) καὶ διδάσκαλοι ἢ πατέρες τῆς μουσικῆς. Τοῦ εἴδους τούτου τῆς μουσικῆς τέχνης περιφημότεροι ἐγένοντο μέχρι τῆς ἁλώσεως Μιχαὴλ Ἀνανεώτης, Ἰωάννης ὁ Γλυκύς, Ξένος ὁ Κορώνης, πρωτοψάλτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ὁ Ἰωάννης Κουκουζέλης, Ἰωάννης ὁ Κλαδᾶς, λαμπαδάριος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, Μανουὴλ Ἀγαλλιανός, ἐπίσης πρωτοψάλτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, Μανουὴλ Χρυσάφης ὁ Δούκας, λαμπαδάριος καὶ αὐτὸς τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐπὶ τῆς ἁλώσεως καὶ ἄλλοι [17]).

25. Κατὰ ταῦτα τὸ ἀρχαῖον μουσικὸν μέλος ἀνεπτύχθη καὶ διεμορφώθη τοῦτο εἰς διάφορα καὶ ποικίλα μελῳδικὰ συστήματα, διαρκούσης τῆς βυζαντινῆς περιόδου. Τὴν δὲ τακτικὴν ἐκτέλεσιν ἑκάστου εἴδους μελῳδίας ἐκανόνιζε καὶ διηύθυνεν ὁ μουσικὸς χειρονόμος, ὅστις δὲν ἦτο εἰμὴ ἡ ψυχὴ τοῦ ᾄσματος. Ἡ βυζαντινὴ μουσική, κατὰ χειρονομίαν ἐκτελουμένη ἠδύνατο νὰ γοητεύῃ, νὰ ἐνθουσιάζῃ, νὰ εὐχαριστῇ, νὰ ἐκπληροῖ τελείως τὸν σκοπὸν αὐτῆς καὶ νὰ ἀνταποκρίνηται εἰς τὴν μουσικὴν καλαισθησίαν (goût) τῆς βυζαντινῆς κοινωνίας [18]). Ἐντεῦθεν γίνεται δῆλον ὅτι τὸ ᾆσμα, ὅταν λείπῃ τὸ στοιχεῖον τοῦτο τῆς χειρονομίας, ἤτοι ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, δὲν δύναται νὰ ἐξασκήσῃ τὴν ἐμπρέπουσαν ἐντύπωσιν. Ἡ βυζαντινὴ ἄρα μουσική, προϋποθέτει τὴν χειρονομίαν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς.

26. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο εὑρίσκετο ἡ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἡμῶν ᾀσματῳδίᾳ βυζαντινὴ μουσικὴ μέχρι τῶν χρόνων τῆς ἁλώσεως ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς διαμορφώσεως τοῦ μέλους αὐτῆς καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς μουσικῆς ἀποδόσεως αὐτῆς.

(Ἀκολουθεῖ)

ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΟΥΔΟΥΡΗΣ

---

[16]) Κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν μεταξὺ τῶν ἐκκλησιαστικῶν βαθμῶν ἦτο καὶ ὁ τοῦ Μαΐστορος τοῦ κλήρου, λεγομένου καὶ Δομεστίκου· ἦτο δὲ οὗτος διδάσκαλος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μουσικοῦ χοροῦ, ἔχων ἔργον τὸ διαθέτειν τὰ ἱερὰ ᾄσματα εἰς τοὺς ψάλτας τοῦ μουσικοῦ χοροῦ αὐτοῦ ὥριζε τὸ μέτρον καὶ τὴν τάξιν τῶν ᾀσμάτων. (Πρβλ. Γ. Παπαδοπούλου, Συμβολαὶ κλπ., σελ. 155, ὑποσημείωσις).

[17]) Πρβλ. Pitra, Ὑμνογραφία τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας, Ρώμη, 1867, σελ. 65 καὶ Μ. Παρανίκα, ἔνθ. ἀνωτ.

[18]) Οἱ Βυζαντινοὶ ἐν γένει ἠγάπων καὶ ἐλάτρευον τὴν μουσικὴν ὅσον οὐδὲν τῶν συγχρόνων τότε ἐθνῶν. Πανταχοῦ εἶχον διαδεδομένην αὐτήν· ἐν τῇ θρησκείᾳ. ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει, ἐν ταῖς ἑορταῖς καὶ πανηγύρεσι, ἐν τοῖς οἴκοις καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ἰδιωτικαῖς εὐθυμίαις ἔψαλλον μουσικῶς. Ἡ μουσικὴ αὐτῶν ἔφερε χαρακτῆρα θρησκευτικόν. Διὰ τῆς ἱερᾶς ταύτης μουσικῆς ἐξηυγένισαν τὰς θρησκευτικὰς δόξας τῆς ἐποχῆς. Ἡ ἄγνοια τοῦ ψάλλειν ἐθεωρεῖτο, τουταὐτό, ἁμάρτημα. Τότε ὅλοι ἔψαλλον ἀδιακρίτως, ὄχι μόνον παῖδες καὶ νεανίαι, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες καὶ γέροντες πολιότριχες (Πρβλ. Γ. Παχτίκου, Μουσική, 1913, τευχ. 15, σελ. 55.)

ΚΟΣΜΑΣ Ο ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΙΤΗΣ ΚΑΙ Ο ΟΜΗΡΟΣ

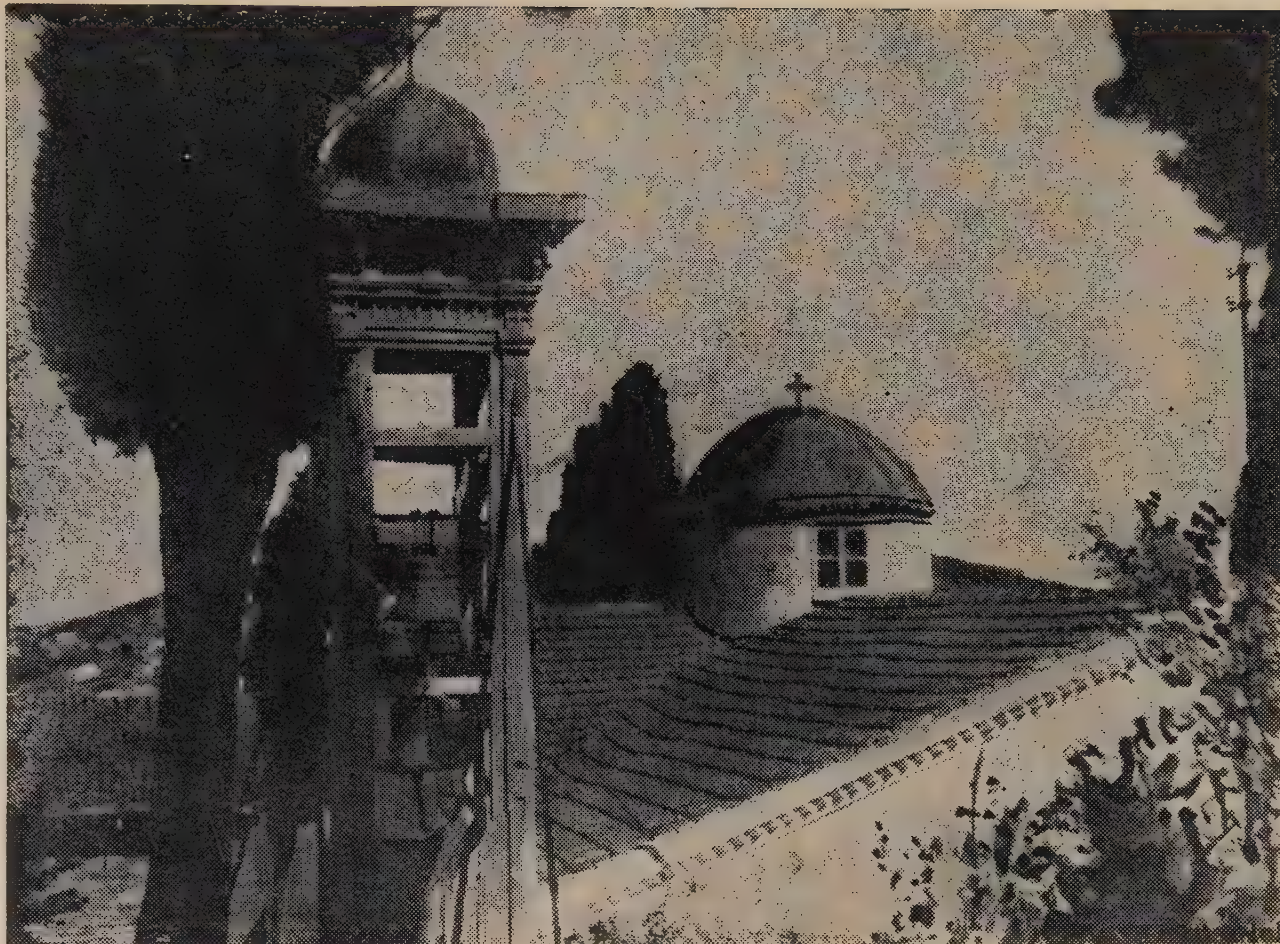
Πολὺ δικαίως Κοσμᾶς ὁ Ἱεροσολυμίτης θεωρεῖται ὡς εἷς τῶν ἀρίστων καὶ τῶν μάλιστα ἐμπνευσμένων μελῳδῶν καὶ ὑμνογράφων τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, καὶ θαυμάζεται ὄχι μόνον διὰ τὸ ὕψος τῶν ἐννοιῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν βαθεῖαν γνῶσιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, τὴν ὁποίαν κατεῖχε καὶ ἐχειρίζετο κλασσικώτατα, καὶ διὰ τὸ γλαφυρὸν τοῦ ὕφους καὶ τῶν στίχων του. Ἐμπνευσμένος ὁ ἴδιος καὶ πλήρης πίστεως εἰς τὸν Χριστόν, γνωρίζει νὰ ἐμπνέῃ καὶ μεταδίδῃ τὴν πίστιν καὶ ἔμπνευσίν του διὰ τῶν ἀμιμήτων ὕμνων καὶ ᾠδῶν του. Προέχουν οἱ ἐννεαώδιοι κανόνες του, τῶν ὁποίων πρότυπον εἶνε τὸ «Χριστὸς γεννᾶται δοξάσατε!», ἀλλὰ καὶ οἱ τριώδιοι καὶ τετραώδιοι τοιοῦτοι τῆς Ἑβδομάδος τῶν Παθῶν, γοργοὶ εἰς ρυθμόν, ἐν εἴδει θουρίων. Ὑπέροχοι εἶνε οἱ Κανόνες του «Ὤφθησαν αἱ πηγαὶ τῆς ἀβύσσου νοτίδος ἄμοιροι...», «Τμηθείσῃ τμᾶται πόντος ἐρυθρός, κυματοτρόφος δὲ ξηραίνεται βυθός..», «Τῷ τὴν ἄβατον κυμαινομένην θάλασσαν, θείῳ αὐτοῦ προστάγματι, ἀναξηράναντι...», ἵνα περιορισθῶμεν εἰς τούτους μόνον.

Καὶ γεννᾶται καὶ τίθεται τὸ ἐρώτημα. Ποῦ ἄραγε Κοσμᾶς ὁ Ἱεροσολυμίτης ἀπέκτησε τὴν τοσαύτην ἑλληνομάθειαν; Εἰς ποίαν σχολὴν καὶ πόλιν ἐσπούδασεν; Εἶνε γνωστὸν ὅτι ἦτο Ἱεροσολυμίτης, συσπουδάσας μετὰ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ παρὰ Κοσμᾷ τῷ Ξένῳ ἢ Ἱκέτῃ. Καὶ ἐγένετο Ἐπίσκοπος Μαϊουμᾶ τῆς Γάζης ἐν Παλαιστίνῃ. Ἡ τελευταία αὕτη ἰδιότης του παρέχει τὴν ὑπόνοιαν ὅτι ὑπέστη ἐν Γάζῃ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ περιβάλλοντός του, καὶ ὅτι ὑπῆρξε καὶ αὐτὸς «Γαζαῖος», δηλαδὴ μαθητὴς τῆς Μεγάλης Σχολῆς τῆς Γάζης.

Διάσημος εἶχε καταστῇ ἡ Σχολὴ αὕτη τῆς Γάζης, ἡ δὲ φήμη αὐτῆς τὴν καθίστα ἰσοβάθμιον πρὸς τὸ Πανδιδακτήριον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸ ὁποῖον διεδέχθη ἡ Πατριαρχικὴ Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή. Οἵ τε διδάσκαλοι καὶ οἱ μαθηταὶ τῆς Σχολῆς τῆς Γάζης, ἥτις εἶχε λάβῃ οὕτω μορφὴν Πανεπιστημίου, ἐλάμβανον τὸ ἐπώνυμον «Γαζαῖος», ὡς τίτλον τιμητικόν. Ἰδιαιτέρως δ' ἐδιδάσκετο ἐν Γάζῃ ἡ ρητορική, καὶ εἶνε γνωστὰ τὰ ὀνόματα διασήμων διδασκάλων αὐτῆς, οἷοι ὁ ἱστορικὸς καὶ ἀποφισκοσυνήγορος κόμις Ζώσιμος ὁ ρήτωρ, ἀκμάσας ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 425 μ. Χ., οἱ διάδοχοι του Αἰνείας (484 μ. Χ.), Χορίκιος (520 μ. Χ.) καὶ Προκόπιος (527 μ. Χ.). Εἶνε δὲ πιθανώτατον ὅτι καὶ ὁ ἱστορικὸς Προκόπιος ἐσπούδασεν ἐν Γάζῃ, οὐ μόνον διότι κατήγετο ἀπὸ τὴν Και-

σάσειαν τῆς Παλαιστίνης, κειμένην ἐγγὺς τῆς Γάζης, ἀλλὰ καὶ διότι ὁ χρόνος τῆς δράσεώς του συμπίπτει πρὸς τὸν τῆς σχολῆς τῆς Γάζης, καὶ συγχρόνως διότι τὸ ὕφος του προσομοιάζει πρὸς τὸ ὕφος τοῦ Θουκυδίδου, τὸν ὁποῖον προσεπάθουν νὰ μιμῶνται εἰς ὅλα διδάσκαλοι καὶ μαθηταὶ τῆς Γάζης, εἰς τὴν γλῶσσαν, τὸ ὕφος, τὸ λεκτικόν, τὰς ἐκφράσεις καὶ τὸν τρόπον τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῶν προσώπων, ἐφαρμόζοντες τὴν μέθοδον αὐτοῦ ἐν τῇ τέχνῃ τῆς διαζωγραφίσεως τῶν χαρακτήρων. Διδάσκαλος ἐν Γάζῃ ἦτο καὶ ὁ Μαρκελλῖνος, ὅστις συνεπλήρωσε τὴν συλλογὴν τῶν σχολίων εἰς Θουκυδίδην καὶ τὴν ἐξέδωκε μὲ τὴν βιογραφίαν του. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ πνευματικὴ ζωὴ τοῦ Βυζαντίου καὶ τῶν Βυζαντινῶν συγγραφέων, τῶν τε Ἐκκλησιαστικῶν, τῶν ἱστορικῶν, ρητόρων κλπ., ἐγνώριζε βαθύτατα τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας συγγραφεῖς καὶ ποιητάς, οὐ μόνον τὸν Θουκυδίδην, ὅπως ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν, ἀλλὰ καὶ τὸν Ὅμηρον οὕτω δὲ καὶ Κοσμᾶς ὁ Μελῳδός, ὁ μαθητὴς Κοσμᾶ τοῦ Ξένου καὶ συμμαθητὴς Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἐποτίσθη τὰ νάματα τῆς Ἑλληνικῆς ποιήσεως ἐν Γάζῃ καὶ παρήγαγε τὰ συγκινητικά, τὰ ἐνθουσιώδη, τὰ πλήρη μεγαλείου καὶ ἐμπνεύσεως, ἀλλὰ καὶ ἐν θαυμασίᾳ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ποιήματά του, οἷα εἶνε οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ Κανόνες του, εἰς τοὺς ὁποίους συνδυάζει τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν μὲ τὸ ἐν πολλοῖς ἁγνὸν Ὁμήρειον, ὕφος. Διότι παρὰ Κοσμᾷ τῷ Μελῳδῷ ἀνακαλύπτει τις πληθὺν ἐκφράσεων Ὁμηρικῶν, ἀπαντωσῶν ἔν τε τῇ Ἰλιάδι καὶ τῇ Ὀδυσσείᾳ, καὶ τῶν ὁποίων χρῆσιν εὐρεῖαν ποιεῖται ὁ Κοσμᾶς. Καὶ διὰ νὰ ἀναφέρω μίαν μόνον περίπτωσιν, ὁ Ὅμηρος μόνον ὀνομάζει δὶς εἰς τὴν Ὀδύσσειαν (Υ 123, Φ 181) καὶ τρὶς εἰς τὴν Ἰλιάδα (Ε 4, Π 122, Σ 225) τὸ πῦρ **ἀκάματον** (ἀκάματον πῦρ). Καὶ τὰς δύο ταύτας λέξεις, «ἀκάματον πῦρ», μεταχειρίζεται καὶ Κοσμᾶς ὁ Ἱεροσολυμίτης, μόνος αὐτὸς μετὰ τὸν Ὅμηρον, εἰς τὴν Η΄ Ὠδὴν τοῦ Τριῳδίου του τῆς Μεγάλης Δευτέρας πρωΐ (ψαλλομένου συνήθως παρ' ἡμῖν εἰς τοὺς πρώτους Νυμφίους, τὸ ἑσπέρας τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων), ψάλλων: «Ἔφριξε Παίδων εὐαγῶν τὸ—ὁμόστολον ψυχῆς—ἄσπιλον σῶμα καὶ εἶξε τό, τραφὲν ἐν ἀπείρῳ ὕλῃ, **ἀκάματον πῦρ** . . .». Πόσα τοιαῦτα δὲν θὰ εἶχέ τις νὰ ἀνεύρῃ ἀναδιφῶν τοὺς στίχους τοῦ τε Κοσμᾶ τοῦ Μελῳδοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ὑμνογράφων τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀποδεικνύοντα ὅτι οἵ τε Πατέρες καὶ οἱ ὑμνῳδοὶ τῆς Ἐκκλησίας μας περὶ πολλοῦ ἐποιοῦντο τὴν μελέτην τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων, ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου καὶ τοῦ Ἡσιόδου μέχρι τοῦ Ξενοφῶντος καὶ νεωτέρων ἔτι, καὶ πλουσίως ἠρύοντο λέξεις, φράσεις, ἐννοίας αὐτῶν πρὸς διαδήλωσιν καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν ὑψηλῶν δογμάτων τῆς Χριστιανικῆς πίστεως.

ΣΟΦΟΚΛΗΣ ΑΒΡ. ΧΟΥΔΑΒΕΡΔΟΓΛΟΥΣ ΘΕΟΔΟΤΟΣ
Μέγας Δικαιοφύλαξ τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας

Ὁ ναὸς τῆς ἐν Χάλκῃ Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τοῦ Κρημνοῦ.

ΙΕΡΑ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Η ΤΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΑΝΑΚΗΡΥΞΕΩΣ ΤΩΝ ΤΕΛΕΙΟΔΙΔΑΚΤΩΝ ΕΙΣ ΚΗΡΥΚΑΣ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΣΠΕΡΙΝΟΝ τῆς Κυριακῆς, 13ης Ὀκτωβρίου, ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Ἁγίων καὶ Θεοφόρων Πατέρων τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἐγένετο, κατὰ τὴν τάξιν, ἐν τῷ ναϋδρίῳ τῆς Σχολῆς, δι' ἰδιαιτέρας τελετῆς, ἡ ἀνακήρυξις τῶν ἐφετεινῶν τελειοδιδάκτων εἰς κήρυκας τοῦ Θείου Λόγου.

Ἅμα τῷ πέρατι τῆς ἀκολουθίας τοῦ Ἑσπερινοῦ, ὁ Σχολάρχης, σεβ. Μητροπολίτης Νεοκαισαρείας κ. Χρυσόστομος Κορωναῖος, ἀπευθυνθεὶς διὰ τοῦ κάτωθι καταχωριζομένου λόγου πρὸς τοὺς τελειοφοίτους, προσελθόντας πρὸ αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς τὸ δικαίωμα τοῦ δημοσίᾳ κηρύττειν, ὑποδείξας αὐτοῖς τὴν ὁδὸν τῆς ἐπιτυχίας ἐν τῷ κηρυγματικῷ ἔργῳ καὶ εὐχηθεὶς αὐτοῖς ἐνίσχυσιν παρὰ Κυρίου καὶ θείαν Χάριν ἐν τῇ νέᾳ αὐτῶν ἀποστολικῇ διακονίᾳ.

Ἀκολούθως ὥρισεν αὐτοῖς τὰς ἡμέρας τοῦ ἐπ' ἐκκλησίας κηρύγματος αὐτῶν κατὰ τὴν περίοδον τῆς Νηστείας τῶν Χριστουγέννων, μεθ' ὃ, ἀσπασαμένων τῶν τελειοδιδάκτων τὴν χεῖρα τοῦ σεβ. Ἁγίου Σχολάρχου, ἔληξεν ἡ ὅλη σεμνὴ τελετή.

*

Η ΠΡΟΣΛΑΛΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΧΟΛΑΡΧΟΥ:

Ἡ σημερινὴ ἑορτὴ τῶν Ἁγίων καὶ Θεοφόρων Πατέρων, οὐχὶ πάντως ἐξ ἁπλῆς συμπτώσεως, ἀρχῆθεν ἔχει ἀφιερωθῇ, προσφιλεῖς μοι μαθηταί, εἰς τὴν καθοσίωσιν τῶν ἑκάστοτε τελειοφοιτούντων ἐκ τῆς Σχολῆς εἰς τὸ ὑψηλὸν καὶ ἅγιον ἔργον τοῦ δημοσίου κηρύγματος.

Ἀξιωθέντες καὶ ὑμεῖς νῦν νὰ φθάσητε εἰς τὴν τελευταίαν βαθμίδα τῆς ἑβδομάδος τῶν ἐτῶν τῶν ἱερῶν ὑμῶν σπουδῶν, ἐνωτίσθητε σήμερον τὴν θερμὴν τοῦ Κυρίου φωνήν, καλοῦσαν ὑμᾶς διὰ τῶν λέξεων «ἀκολούθει μοι», καὶ ὡς ἄλλοι υἱοὶ Ζεβεδαίου, ἀφέντες καὶ πλοῖα καὶ δίκτυα, ἀκολουθήσατε Αὐτὸν ἐν τῇ ὑψίστῃ διακονίᾳ τοῦ λόγου.

Ἀπὸ σήμερον καλεῖσθε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸ θεόδεκτον καὶ τίμιον ἔργον τῆς κοινωνικῆς ἱεραποστολῆς. Καλεῖσθε νὰ ἐξέλθητε, ὡς ἄλλοι σπορεῖς,

τοῦ σπεῖραι τὸν σπόρον ὑμῶν, τὸν σπόρον τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ ὑγιοῦς, τοῦ θείου εἰς τὰς ὠργωμένας ἐκ τῶν πολλαπλῶν τῆς ζωῆς ταλαιπωριῶν ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων. Ναί. Καλεῖσθε ἀπὸ σήμερον ὅπως διδάσκητε καὶ κηρύσσητε. Καὶ διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τοῦ κηρύγματος ὑμῶν θὰ δημιουργῆτε ἀνθρώπους εἰς τὴν ζωήν, Χριστιανούς, παράγοντας δηλ. συντελεστικοὺς εἰς τὴν στήριξιν τῆς παραπαιούσης κοινωνίας. Καὶ τὸ τοιοῦτο ἔργον ὑμῶν, ἐστὲ βέβαιοι, ἀποτελεῖ μίαν δημιουργίαν, δημιουργίαν κοινωνικήν, ἠθικήν, πνευματικήν, ἥτις εἶνε, οὕτως εἰπεῖν, τὸ συμπλήρωμα τῆς πρώτης δημιουργίας, συμπλήρωμα διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἀναπληρώσητε τὰ ὅσα κενὰ καὶ χάσματα ἀφῆκεν ἢ προὐξένησεν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ἡ ἐπίρροια τοῦ κακοῦ.

Εὐλογητὸς λοιπὸν ὁ Θεός, ὁ καλέσας ὑμᾶς εἰς τὸ ἅγιον ἔργον τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ ὁ καταξιώσας ἐμὲ ἵνα χρίσω ὑμᾶς θεοπέμπτους μύστας καὶ κήρυκας τοῦ Θείου Λόγου.

Πλὴν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ, ἐν τῇ διακατεχούσῃ ὑμᾶς συγκινήσει, θελήσατε ἐν ταὐτῷ νὰ διαισθανθῆτε εἰλικρινῶς τὴν ἱερότητα καὶ τὸ ὕψος τοῦ ἔργου ὑμῶν, ἀναγνωρίσατε ἐν ἑαυτοῖς τοὺς δημιουργοὺς καὶ τοὺς ἠθικοὺς τουταὐτὸ ἀναμορφωτὰς τῆς ζωῆς, ἀνομολογήσατε δὲ ἅμα τὸ μέγεθος τῆς εὐθύνης ὑμῶν ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων καὶ παραδεχθῆτε τὴν ἀνάγκην τοῦ καταρτισμοῦ καὶ τῆς προπαρασκευῆς ὑμῶν, δι' ὧν καὶ μόνων ἐπιτυχῶς θὰ ἐπιτελέσητε τὸ ἔργον τῆς δημιουργίας ἀρίστων ὀπαδῶν τοῦ Χριστοῦ.

***

Πάντοτε, προσφιλεῖς μοι μαθηταί, ἡ δημιουργία εἶνε δύσκολος. Πολὺ δὲ δυσκολωτέρα ἀποβαίνει ὅταν πρόκειται περὶ δημιουργίας πνευματικῆς καὶ δὴ καὶ καθαρῶς ψυχικῆς, καθ' ἣν τὸ μὲν δημιουργούμενον εἶνε ἡ ἀτίθασσος ἀνθρωπίνη συνείδησις, οἰστρηλατουμένη μάλιστα ἀπὸ τὰς κρυφίους δυνάμεις τοῦ διεστραμμένου καὶ πολυδαιδάλου ἔσω ἀνθρώπου, ὁ δὲ τεταγμένος ἵνα ἐπιτελέσῃ τὴν δημιουργίαν ταύτην εἶνε ὁ αὐτὸς καὶ πάλιν ἄνθρωπος, μὲ ὅλας τὰς ἐλλείψεις καὶ τὰ παρομαρτοῦντα τῇ φύσει αὐτοῦ μειονεκτήματα, αὐτός δηλ. ὁ «σάρκα φορῶν καὶ τὸν κόσμον οἰκῶν».

Πλὴν αἱ δυσκολίαι αὗται ἂς μὴ ὑποσκάπτωσι τὸν ζῆλον ὑμῶν, διότι εἶνε μέγα καὶ ὑψηλὸν τὸ ἔργον τοῦ κήρυκος τοῦ Θείου Λόγου. Εἶνε εὐρεῖς, εὐρύτατοι οἱ ὁρίζοντες καὶ ἀπεριόριστα τὰ πλαίσια τοῦ ἔργου ὑμῶν, ἔργου ὅπερ ἅπτεται αὐτῆς ταύτης τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς.

Καὶ ἀκριβῶς τὴν τόσην εὐρύτητα τοῦ κηρυγματικοῦ ἔργου θέλων νὰ περιχαρακώσῃ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἐφήρμοζεν εἰς Ἑαυτὸν ὅσα περὶ Αὐτοῦ ἐν προφητικῇ διαθέσει καὶ σοφίᾳ εἶπεν ὁ Ἠσαΐας. «Εὐαγγελίσασθαι, ἔλεγε, πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν,

κηρῦξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει» (Λουκ. 4,18. Ἠσ. 61, 1-2).

Μὴ διστάσητε ὅμως, ἀγαπητοί, νὰ ὁμολογήσητε καὶ ὑμεῖς ἐν ἑαυτοῖς, ὅτι ἐντὸς τῶν αὐτῶν πλαισίων τοῦ Κυριακοῦ ἔργου εὑρίσκεται καὶ ἡ ὑμετέρα ἀποστολή. Ἀποτελοῦντες τὴν προβολὴν τοῦ Κυρίου ἐν τῇ ἀποστολικῇ διακονίᾳ, εἶσθε οἱ συνεχισταὶ τοῦ ἔργου Του. Καὶ ὡς τοιοῦτοι ἀποστέλλεσθε, ναὶ ἀποστέλλεσθε κυριολεκτικῶς: «εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς, ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν, κηρῦξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν».

Εἰς τοὺς πτωχούς, τοὺς ἐστερημένους τοῦ ἠθικοῦ φωτός, εἰς τοὺς παραπαίοντας ἐν τῇ πίστει καὶ κλονιζομένους ἐν τῇ ἀρετῇ, εἰς τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς πτωχοὺς τῇ ψυχῇ καὶ τῷ πνεύματι, ὑμεῖς θὰ γίνητε οἱ εὐαγγελισταί, οἱ διαγγελεῖς τῆς σωτηρίας, τῆς ἀναγεννήσεως, τῆς ζωῆς, οἱ ἀπόστολοι τῆς χαρᾶς, οἱ προφῆται τῆς μελλούσης ζωῆς.

Διὰ τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν θὰ ἀποβῆτε οἱ ἰατροί, οἱ ποδηγέται, οἱ χειραγωγοί, οἱ ὁποῖοι μὲ τὸ κήρυγμά σας θὰ μεταδώσητε εἰς αὐτοὺς τὴν αἰσιοδοξίαν, τὴν ἐλπίδα καὶ τὸ θάρρος, τὴν ὑπομονήν, τὴν ἀντοχήν, καὶ τὴν καρτερίαν.

Καὶ θὰ κηρύξητε ἄφεσιν εἰς ὅλους, ὅσοι εἶνε δέσμιοι τῆς ἁμαρτίας καὶ αἰχμάλωτοι τῆς κακίας καὶ τῶν παθῶν. Θὰ κηρύξητε ἄφεσιν πηγάζουσαν ἐκ τοῦ Σταυροῦ καὶ ἀπορρέουσαν ἐξ αὐτῆς τῆς θυσίας τοῦ Ἐσταυρωμένου· ἄφεσιν τὴν ὁποίαν θὰ οἰκειωθῶσιν οἱ ἄνθρωποι διὰ τῆς εἰλικρινοῦς μετανοίας, διὰ τῆς ἀλλαγῆς βίου καὶ διὰ τῆς ἐν Χριστῷ ἀναγεννήσεως αὐτῶν.

Καὶ τὸ τοιοῦτο ὑμῶν κήρυγμα θὰ εἶνε ἀνάβλεψις διὰ τοὺς τυφλούς, φῶς διὰ τοὺς ἐσκοτισμένους ὀφθαλμούς των, ἀκτὶς σωτηρίας διὰ τὸν σκοτεινὸν τῆς ψυχῆς των κόσμον, Ἥλιος Δικαιοσύνης τοὐταυτὸ διὰ «τοὺς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένους».

Ναί! Τὸ ἔργον ὑμῶν εἶνε τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, τῶν ἀληθειῶν τοῦ Εὐαγγελίου, πρὸ τῶν ὁποίων θὰ παραμερίζῃ ἑκάστοτε ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος ἵνα ἐπιζῇ ὁ νέος ἀντ' αὐτοῦ, ὁ ἀνακαινούμενος ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ καὶ καρποφορῶν ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς.

Ὢ! Πόσον ἅγιον εἶνε τὸ τοιοῦτο ἔργον ὑμῶν, πόσον ὑψηλὸς ὁ προορισμὸς ὑμῶν ὡς ἱεροκηρύκων, ὡς διαγγελέων τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ! Ἀλλά, καὶ ὁπόση ἡ λεπτότης τῆς θέσεως ὑμῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ὁποία δὲ ἡ εὐθύνη καὶ ἡ σοβαρότης τοῦ ἔργου τούτου; Ἀνελογίσθητε μήπως τὸ ψυχολογικὸν βάθος καὶ ἐσκέφθητε τὴν ἀπέραντον πολυμέρειαν καὶ ἐσταθμίσατε τὴν ὅσην ἀπαιτεῖ εὐστοχίαν καὶ σύνεσιν καὶ εὐρύτητα τὸ ἔργον ὑμῶν τοῦτο;

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος γράφων πρὸς τὸν προσφιλῆ του μαθητὴν καὶ

Ἐπίσκοπον Ἐφέσου Τιμόθεον διὰ τὸ κηρυγματικὸν αὐτοῦ ἔργον, λέγει εἰς αὐτόν: «Διαμαρτύρομαι οὖν ἐγὼ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ..., κήρυξον τὸν λόγον, ἐπίστηθι εὐκαίρως ἀκαίρως· ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ καὶ διδαχῇ» (Α΄ Τιμ. 4, 1—3). Ἰδοὺ πόσην πολυμέρειαν προϋποθέτει τὸ ἔργον τῆς ψυχικῆς ἐπαφῆς καὶ τῆς θεραπείας τῶν ὅσων ἐλλείψεων καὶ ἀτασθαλιῶν παρουσιάζει σήμερον ἡ κοινωνία, τῆς ὁποίας πνευματικοὶ χειραγωγοὶ καὶ διδάσκαλοι καλεῖσθε νὰ γίνητε ὑμεῖς.

Τὸ κηρύττειν, τὸ ἐπίστασθαι, τὸ ἐπιτιμᾶν, τὸ ἐλέγχειν καὶ τὸ παρακαλεῖν ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ καὶ διδαχῇ εἶνε αἱ ἀκροστοιχίδες τοῦ μεγάλου ποιήματος τῆς δημιουργίας τῶν πιστῶν, ἀκροστιχίδες ἐκ τῶν ὁποίων ἐξελαύνοντες θὰ ἐπιληφθῆτε τοῦ ἔργου τῆς οἰκοδομῆς τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας.

«Κήρυξον τὸν λόγον». Ναί, τὸ κήρυγμα εἶναι ἡ πρώτη βαθμίς της ἀνιούσης κλίμακος τοῦ προορισμοῦ ὑμῶν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν, ὑπὸ τὴν ἐπίπνοιαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος πορευόμενοι, θὰ φθάσητε εἰς τὴν πνευματικὴν ἐπιστασίαν τῶν πιστῶν, εἰς τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν ἐπιτίμησιν τῶν χριστιανῶν σας, διὰ νὰ καταλήξητε εἰς τὴν μακρόθυμον παράκλησιν καὶ παρηγορίαν τῶν τέκνων τῆς Ἐκκλησίας, ἅτινα καὶ θὰ ἐλπίζωσι διὰ παντὸς ὅτι «ἐν τῷ φωτὶ ὑμῶν ὄψονται τὸ φῶς».

Θὰ ἔπρεπε ὅμως ἄράγε τόρα νὰ ἐπεκτείνω τὸν λόγον καὶ ἐπὶ τῆς ἀπεριορίστου ὑποχρεώσεως ὑμῶν εἰς συστηματικὴν προπαρασκευὴν διὰ τὸ ἔργον ὑμῶν, προπαρασκευὴν ἐξωτερικὴν ἀλλὰ καὶ ἐσωτερικωτάτην, προπαρασκευὴν πνευματικὴν ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον καὶ ἠθικὴν καὶ ψυχικήν;

Καὶ τὴν μὲν ἀνάγκην τοῦ ἐξωτερικοῦ πως καταρτισμοῦ, τοῦ καθαπτομένου τῆς πνευματικῆς καθόλου ἐν τῷ κηρύγματι προπαρασκευῆς, ἐκ τῆς καθηγητικῆς ἕδρας ἐπαρκῶς ἤδη κατανοήσαντες, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ ἐπιμείνω εἰς τὸν ἕτερον, τὸν καθαρῶς ἰδεολογικὸν καὶ ἠθικὸν καὶ ψυχικὸν καταρτισμὸν ὑμῶν.

Ἀναβαίνοντες τὸν ἱερὸν ἄμβωνα, φίλοι ὁμιληταί, ἔχετε πάντοτε ὑπ' ὄψιν ὅτι τότε μόνον ἀρτίως καὶ ἐπωφελῶς θὰ κηρυχθῇ ὁ λόγος, ὅταν ἐμπνέει αὐτὸν αὐτὸς ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἡ πίστις θερμαίνει τὴν ψυχὴν ὑμῶν, ὅταν ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς προωθεῖ τὰς σκέψεις ὑμῶν, ὅταν ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἁγιότης τοῦ βίου ὑμῶν συνοδεύει τὴν διδασκαλίαν σας, καὶ ὅταν τὸ σεμνὸν παράδειγμα τῆς ζωῆς ὑμῶν ἀποτελεῖ τὴν δύναμιν, τὴν τονίζουσαν καὶ αὐτὰς ἀκόμη τὰς λέξεις τοῦ κηρύγματος ὑμῶν. Ναί, ἄνευ

τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀρετῆς, ἄνευ τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ ἀγαθοῦ παραδείγματος «κενὸν τὸ κήρυγμα ὑμῶν», καὶ ματαία ἡ ὅση κατεβάλετε προσπάθεια καὶ ἐργασία.

***

Τὸ λοιπόν, προσφιλεῖς μοι μαθηταί, ἐπελήφθητε ἀπὸ σήμερον τοῦ κοπιώδους ἀλλὰ καὶ δαψιλῶς εὐλογουμένου πάντοτε ἀπὸ Θεοῦ τιμίου κηρυγματικοῦ ὑμῶν ἔργου. Ἀποβῆτε οἱ τρυφεροὶ συνοδοιπόροι καὶ οἱ φύλακες ἄγγελοι τῶν ἐν τῇ πίστει ἀδελφῶν ὑμῶν. Κηρύξατε, ἐλέγξατε, παρακαλέσατε αὐτοὺς ἐν ταῖς θλίψεσιν αὐτῶν καὶ ἐν ταῖς ἀντιξόοις τῆς ζωῆς αὐτῶν περιστάσεσι. Ἐπὶ πᾶσι δὲ κηρύξατε τῷ κόσμῳ Ἰησοῦν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, ἀποτελοῦντα δι' ἡμᾶς «Θεοῦ δύναμιν καὶ Θεοῦ σοφίαν». Ἀποβῆτε οἱ δημιουργοὶ τοῦ περιβάλλοντος ὑμῶν, οἱ ἐμπνευσταὶ τῆς ζωῆς, οἱ ἐκχριστιανισταὶ τῆς ἀνθρωπότητος, ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ βεβαιότητι ὅτι ὑμεῖς ποιοῦντες καὶ διδάσκοντες «ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἁγνά, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὔφημα», ἐπιτελεῖτε τὸ ἁγιώτερον ἔργον ἐν τῇ ζωῇ καὶ ἐκπληροῖτε τὸν ὑψηλότερον προορισμόν, ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν, εὐλογοῦντα καὶ ἁγιάζοντα ὑμᾶς, αὐτὸν τὸν Κύριον Ἰησοῦν, Οὗ ἡ Χάρις καὶ τὸ Ἔλεος εἴη μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν. Ἀ μ ή ν.

Ο ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ

ΜΟΝΗ Η ΙΔΕΑ ὅτι ὁ θάνατος δὲν ἀποτελεῖ τὴν σκληρὰν κατακλεῖδα τοῦ ἐπὶ γῆς βίου ἡμῶν, ἀλλὰ τὴν πένθιμον — ἁπλῶς — ἀπαρχὴν μιᾶς ἄλλης ζωῆς, οὐρανίου καὶ ἀϊδίου, ἰδέα τὴν ὁποίαν ἐπιγραμματικῶς, νομίζω, διετύπωσεν εἰς μίαν φράσιν του ὁ διάσημος Γάλλος ἀστρονόμος-φιλόσοφος Flammarion, ὅταν ἔλεγεν ὅτι «ὅπερ ὀνομάζομεν θάνατον δὲν εἶνε ἄλλο τι εἰμὴ ἐπέκτασις τῆς ζωῆς ὑπὸ ἑτέραν μορφήν», μόνη ἡ ἰδέα αὐτή, λέγω, δύναται νὰ μετριάσῃ τὴν ὅσην ἐκ τῆς ἀπωλείας συμπαθῶν προσώπων αἰσθανόμεθα ἑκάστοτε ἀλγεινὴν λύπην.

Καὶ ὄντως. Ὁ ἀώρως καὶ αἰφνηδίως ἐπελθὼν θάνατος τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Φιλαδελφείας Αἰμιλιανοῦ, Ἱεράρχου συγκεντρώσαντος ἐν ἑαυτῷ ἀμέριστον τὴν ἀγάπην, τὴν συμπάθειαν καὶ τὴν ἐκτίμησιν πάντων ὅσοι ἀνεστράφησαν μετ' αὐτοῦ καὶ ἐγνώρισαν τὴν λεπτὴν ψυχὴν αὐτοῦ, γεννᾷ βαθεῖαν καὶ ἀλγεινὴν λύπην, ἣν μόνον ἡ σκέψις καὶ ἡ πίστις ἡμῶν περὶ τῆς ἐν ἄλλῃ σφαίρᾳ καὶ ἐν ἑτέρῳ κόσμῳ—ἀψευδεῖ τούτῳ—προεκτάσεως τῆς τόσον πολυτίμου ζωῆς του δύναταί πως νὰ μετριάσῃ.

Προσωπικότης μὲ περισσὴν ἀξίαν καὶ ἐξαιρετικὴν συμβολὴν εἰς τὴν ζωὴν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης Φιλαδελφείας Αἰμιλιανός, ὑπῆρξε κληρικός, οὗτινος ἡ βραχεῖα σχετικῶς ζωὴ ἀπήστραπτεν εἰς φῶς πηγαῖον καὶ θερμόν, εἰς φῶς καταγγέλον ἁγνότητα ψυχῆς καὶ βίου καθαρότητα.

* * *

Ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης Φιλαδελφείας Αἰμιλιανὸς ἦτο ἀπὸ τὰ πρόσωπα ἐκεῖνα, ἅτινα ἐλευθέρως ἐμφανίζοντα τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ψυχικῆς αὐτῶν φυσιογνωμίας, δὲν χρήζουσιν ἰδιαιτέρας πως καὶ βαθυτέρας μελέτης πρὸς γνῶσιν καὶ ἀναγνώρισιν τῶν τυχὸν κεκρυμμένων πτυχῶν τῆς προσωπικότητος αὐτῶν.

Τὸ διαυγὲς βλέμμα τοῦ Φιλαδελφείας Αἰμιλιανοῦ, αἱ εὐγενεῖς καὶ ἐκφραστικαὶ γραμμαὶ τῆς μορφῆς του, ἡ ἁπαλὴ φωνή του, οἱ τρόποι του καθόλου, προέδιδον τὸν λεπτὸν καὶ εὐγενῆ ἄνθρωπον, μεθ' οὗ καὶ αὐτὴ ἡ ἁπλῆ καὶ καθ' ἡμέραν ἀναστροφὴ ἦτο ἐξαιρετικῶς εὐχάριστος, πνευματώδης, θερμὴ καὶ δὴ καὶ ἐποικοδομητική, ὅπως πρέπει νὰ εἶναι ἡ συναναστροφὴ παντὸς κληρικοῦ.

Πεπροικισμένος μετὰ ψυχικῆς διαθέσεως γονίμου, καὶ ἐπιτυχὼν νὰ παράσχῃ εἰς ἑαυτὸν ἐπιμεμελημένην μόρφωσιν καὶ ἄρτιον πνευματικὸν καταρτισμόν, ἐνωρίτατα ἐπέσειρε τὴν ἐκτίμησιν καὶ προσοχὴν τῶν προσώπων

τῆς ἐποχῆς, διὸ καὶ ὅτε εὑρέθη εἰς περιβάλλον, οἷον ἡ Πατριαρχικὴ Αὐλή, κατάλληλον ἵνα ἐπαυξήσῃ τὰ ὅσα ἥ τε φύσις καὶ ἡ τροφὸς Χαλκίτις Σχολὴ ἐπεδαψίλευσαν αὐτῷ χαρίσματα, ἐξειλίχθη ἀμέσως εἰς παράγοντα ἐκκλησιαστικὸν ἄκρως σοβαρὸν καὶ βαθύν.

Κληρικὸς ἐκ κλήσεως, σεμνὸς τὸ ἦθος, θερμὸς καὶ ἀκέραιος κατὰ τὴν πίστιν πλούσιος εἰς εὐλάβειαν καὶ ἱερὰν προσήλωσιν, ἔσχε δρᾶσιν καὶ σταδιοδρομίαν ἐκκλησιαστικὴν γονιμωτάτην.

Ρήτορα στωμύλον καὶ συγγραφέα δόκιμον, ἱκανῶς δὲ παραγωγικόν, ἀνευρίσκομεν αὐτὸν καθ' ὅλα τὰ ἔτη τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ διακονίας. Ὁ Πατριαρχικὸς Ἄμβων καὶ τὰ λοιπὰ βήματα τοῦ Θείου Λόγου ἐν τῇ Πόλει περιηχοῦσιν ἔτι τὴν εὐφραδῆ φωνὴν τοῦ συναρπάζοντος κήρυκος Ἐπισκόπου Μιλήτου καὶ εἶτα Φιλαδελφείας Αἰμιλιανοῦ. Ἡ «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» καὶ ἡ «Ὀρθοδοξία» — ἰδιαίτατα μάλιστα ἡ τελευταία αὕτη — ἐτιμήθησαν διὰ τῆς πολυτίμου συνεργασίας αὐτοῦ. Καλλιεπεῖς ἐκκλησιαστικοὶ λόγοι, ἱστορικὰ μελετήματα, καὶ θεολογικαὶ καὶ ἄλλαι πραγματεῖαι, ἀποτελοῦσι τὰ προϊόντα τῆς συγγραφικῆς παραγωγῆς του. Εὐρύτης σκέψεως καὶ βάθος στοχασμῶν· ἁρμονία λόγου καὶ σαφήνεια ἐννοιῶν· εὐστοχία λέξεως καὶ ῥέουσα φρασεολογία· γλαφυρότης ὕφους καὶ ἐπιτυχὴς ἐν τοῖς συλλογισμοῖς ἀκριβολογία εἶνε τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ὀξυγράφου καλάμου του, ἐκ τῆς πλουσίας καὶ ἀβιάστου ἀποδοτικότητος τοῦ ὁποίου ἀφθάνως ἐπωφελήθησαν πάντοτε ἥ τε Ἐκκλησία καθόλου καὶ οἱ ἀναγνῶσται αὐτοῦ.

* * *

Τὴν ζωὴν τοῦ Μητροπολίτου Φιλαδελφείας Αἰμιλιανοῦ ἐπιστέφει δεκαοκταετὴς ἀρχιερατικὴ διακονία. Ἀναδειχθεὶς Ἀρχιερατικῶς Προϊστάμενος τῆς Κοινότητος Σταυροδρομίου, ἔσχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπιδείξῃ ἐκεῖ τὸν πλοῦτον τῶν ψυχικῶν καὶ πνευματικῶν χαρισμάτων του, καλλιεργήσας ἐπιμελῶς καὶ εὐδοκίμως τὸ ἐποικοδομητικὸν ἐν τῷ κηρύγματι, τὸ φιλάνθρωπον ἐν τῇ διαθέσει, τὸ εὐγενὲς ἐν τῇ πρὸς ἀλλήλους ἀναστροφῇ, τὸ ἤπιον καὶ προσηνὲς ἐν τῇ διοικήσει, τὸ κοινωφελὲς ἐν τῇ ἐξυπηρετήσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν συμφερόντων καὶ τῶν ἀναγκῶν τῶν ἐμπεπιστευμένων τῇ μερίμνῃ αὐτοῦ πιστῶν.

Πλὴν ὅ,τι αἱ συνθῆκαι τῶν καιρῶν ἦλθον νὰ ἀνακόψωσιν ἐκεῖ, τοῦτο ἐν πολλῇ ἀπὸ Θεοῦ εὐλογίᾳ ἀπεκορυφώθη ἀλλαχοῦ, ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς ἐκθρεψάσης αὐτὸν Χαλκίτιδος Σχολῆς.

Δεκαετὴς ἐν αὐτῇ ἀπὸ τῆς καθέδρας τοῦ Σχολάρχου ὑπεύθυνος ὑπη-

ρεσία, καὶ ἰσόχρονος καρποφόρος ἐργασία ὡς καθηγητοῦ τοῦ Συστηματικοῦ Κλάδου τῆς Θεολογίας, ἀποδεικνύουσιν αὐτὸν καὶ Ἡγούμενον τέλειον καὶ Διδάσκαλον σοφόν, ἀριστέα τῆς ἱερᾶς Παιδείας καὶ ἀπαράμιλλον ἐμπνευστὴν τῶν νεανικῶν ψυχῶν τῶν νέων Λευϊτῶν τῆς Ἐκκλησίας.

Τὰ ἔτη τῆς ἐν τῇ Σχολῇ ὑπηρεσίας του ἀποτελοῦσι τὴν ἀποδοτικωτέραν περίοδον τῆς ζωῆς του. Μὲ ἀδιάκοπον φιλεργίαν συνεχῶς ἐργάζεται καὶ ἐπιμελῶς συνάζει, ὡς φιλόπονος μέλισσα, τοὺς ὅσους τὸ ἐπίπονον ἔργον προϋποθέτει πνευματικοὺς χυμούς, καταρτίζει δὲ τὰ ἐμπεπιστευμένα εἰς τὴν πεῖραν αὐτοῦ μαθητικὰ πνεύματα, μὴ ἀμελῶν καὶ τοῦ ἔργου τῆς αὐτοσυμπληρώσεώς του δι' ὅσων ἡ ἱερὰ Παιδεία ἐν τῷ μεταξὺ ἐποιεῖτο προόδων. Ἡ ἀνακύκλησις τῶν σχολικῶν ἐνιαυτῶν, ἀντὶ τῆς τριβῆς καὶ τῆς ἐκ ταύτης στειρώσεως, προσπορίζουσιν αὐτῷ νέαν στιλπνότητα πνεύματος καὶ αὔξουσαν φωτεινότητα ψυχῆς.

Τὴν Σχολαρχίαν τοῦ Φιλαδελφείας Αἰμιλιανοῦ διακρίνει εἰς πάσας αὐτῆς τὰς ὄψεις τὸ πρᾶον καὶ μειλίχιον. Ἐν τῇ ἀπὸ τῆς ἕδρας διδασκαλίᾳ γλυκὺς καὶ πειστικός, ἐν τῇ διευθύνσει προσηνὴς καὶ πρᾷος, ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἐντὸς τῆς ἱερᾶς Μονῆς διακονίᾳ εὐλαβὴς καὶ ἐμπνευστικός, ἐν τῇ πρὸς τοὺς ἀνωτέρους συμπεριφορᾷ ταπεινὸς καὶ ἀνεκτικός, ἐν τῇ πρὸς τοὺς κάτω πολιτείᾳ αὐτοῦ εὐπροσήγορος, τρυφερὸς καὶ στοργικός, ὁ ἀοίδιμος τέως Σχολάρχης ἠγαπήθη ὑπὸ τῶν μαθητῶν του, αἱ ὀκτὼ δὲ καὶ πλέον δεκάδες τῶν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του ἀποφοίτων ἵστανται ὡς ἰσάριθμοι εὐγνώμονες ἀγγελεῖς τῆς ἀγαθῆς σχολαρχικῆς του ἐπιστασίας καὶ τῆς καρποφόρου καθηγεσίας του.

* * *

Πλήν, δυστυχῶς, τὰ ἐκ τῶν ἐν αἷς εὑρέθη ὑπευθύνων θέσεων ἀνιαρὰ καὶ λυπηρὰ μὴ λείψαντα καὶ ἐκ τῆς ζωῆς τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Φιλαδελφείας Αἰμιλιανοῦ ἐνωρίτατα κατέβαλον τὴν φύσει λεπτὴν ἰδιοσυγκρασίαν του, καὶ ἐπὶ τῆς ὑπηρεσίας του ἔτι ὤν, ἐδέχθη τὸ πρῶτον πλῆγμα τῆς ὁδηγησάσης αὐτὸν εἰς τὸν τάφον ἀσθενείας. Ὁ Φιλαδελφείας Αἰμιλιανὸς εἶνε καὶ δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ, ἄνευ ὑπερβολῆς, θῦμα τοῦ καθήκοντος.

Ἡ μνήμη τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Φιλαδελφείας Αἰμιλιανοῦ θέλει μείνῃ διαρκής, θερμὴ δὲ πάντοτε θὰ ἀπευθύνηται τῷ Πλάστῃ ἡ εὐχὴ τῆς Ἐκκλησίας ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ἀδιάλειπτοι θὰ ἀναπέμπωνται αἱ προσευχαὶ τῶν ἀγαπησάντων αὐτὸν προσώπων ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς μακαρίας ψυχῆς του ἐν τῷ ἀνεσπέρῳ φωτὶ τῆς αἰωνιότητος.

ΔΙΑΚ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΗΔΕΙΑΝ ΑΥΤΟΥ

Ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης Φιλαδελφείας Αἰμιλιανός, πάσχων ἀπὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου ἐκ χρονίας μυοκαρδίτιδος καὶ σοβαρωτάτας ὑφιστάμενος κρίσεις, ἠναγκάσθη ἀπὸ διετίας καὶ πλέον νὰ οἰκουρῇ ἐν τῇ ἐν Χάλκῃ κατοικίᾳ αὐτοῦ. Παρὰ τὰς ἀνελλιπεῖς ἰατρικὰς περιθάλψεις τοῦ φίλου καὶ θεράποντος αὐτοῦ ἰατροῦ, ἐντιμ. κ. Εὐαγγέλου Φουντοπούλου, ἡ κατάστασις αὐτοῦ ἐπεδεινώθη περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος Νοεμβρίου, μεθ' ὃ καὶ ἐθεωρήθη σκόπιμον ὅπως συγκληθῇ παρ' αὐτῷ ἰατρικὸν συμβούλιον, τῇ συμμετοχῇ καὶ τοῦ Καθηγητοῦ ἰατροῦ Δρος Ἀκὴλ Μουχτάρ, ὅπερ καὶ συνελθὸν τὴν Παρασκευήν, 6ην Δεκεμβρίου, διεπίστωσε τὸ κρίσιμον τῆς καταστάσεως.

Πράγματι δὲ τὴν ἰδίαν ἑσπέραν τῆς Παρασκευῆς, κατόπιν σοβαρᾶς καρδιακῆς κρίσεως, παρέδωκε, περὶ ὥραν 21 καὶ 25′, ἠρέμα τὸ πνεῦμα εἰς τὸν Πλάστην, διατηρήσας ἀκμαίαν τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ διαύγειαν καὶ ἀμετάπτωτον τὴν πρὸς τὸν Κύριον πίστιν καὶ εὐλάβειαν αὐτοῦ μέχρι τῆς ἐσχάτης του πνοῆς. Πάραυτα προσῆλθον παρὰ τῷ σεπτῷ νεκρῷ οἱ ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ εὑρεθέντες σεβ. Μητροπολῖται Νεοκαισαρείας καὶ Λαοδικείας.

Τὸ Σάββατον, 7 Δεκεμβρίου, συνεκλήθη ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, ἀδείᾳ καὶ προτροπῇ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, εἰς ἔκτακτον, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Α΄ τῇ τάξει σεβ. Μητροπολίτου Χαλκηδόνος κ. Θωμᾶ, συνεδρίαν ἡ ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος, ἥτις πληροφορηθεῖσα τὸν θάνατον τοῦ ἀοιδίμου Ἱεράρχου ἐδεήθη ὀρθία ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, προέβη δὲ εἰς τὰς κάτωθι περὶ τῆς κηδείας ἀποφάσεις, ὁρίσασα ὅπως

α) ἡ κηδεία αὐτοῦ γένηται τὴν Δευτέραν, 9ην Δεκεμβρίου, καὶ ὥραν 11ην, ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ὑπὸ τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, τῆς σοροῦ διακομιζομένης αὐθημερόν, Σάββατον, ἐκ Χάλκης εἰς Φανάριον,

β) τὸν θάνατον ἀναγγείλῃ ἡ Α. Θ. Παναγιότης καὶ ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος,

γ) τὴν Δευτέραν, ἡμέραν τῆς κηδείας, τελεσθῇ λειτουργία ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ὑπὸ τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Περγάμου κ. Ἀδαμαντίου,

δ) τὸν ἐπικήδειον ἐκφωνήσῃ ὁ Ὑπογραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, καὶ

ε) ὁ ἐνταφιασμὸς γίνῃ ἐν τῷ Νεκροταφείῳ τῆς Ἱερᾶς Πατρ. καὶ Σταυρ. Μονῆς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Βαλουκλῆ.

Αὐθημερὸν ἡ σορὸς διεκομίσθη δι' ἀτμακάτου εἰς Φανάριον. Τὸν νεκρὸν συνώδευσαν ἐκ Χάλκης ὁ Σχολάρχης τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς, σεβ. Μητροπολίτης Νεοκαισαρείας κ. Χρυσόστομος Κορωναῖος μετὰ τῶν Καθηγητῶν αὐτῆς καὶ μέρους Μαθητῶν, ὁ πανοσ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μελέτιος, ὁ πανοσ. Μ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Καλλίνικος, οἱ λοιποὶ διάκονοι τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς, πρὸς δὲ καὶ ἄλλοι παλαιοὶ μαθηταὶ τοῦ ἀειμνήστου Ἱεράρχου.

Τὴν Δευτέραν, 9ην Δεκεμβρίου, ἡμέραν τῆς κηδείας, ἐγένετο ἡ συνοδικῶς ὁρισθεῖσα ἀρχιερατικὴ Λειτουργία ὑπὸ τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Περγάμου κ. Ἀδαμαντίου, μεθ' ἣν προσῆλθον περὶ τὸ σκῆνος οἱ μαθηταὶ τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς μετὰ τῶν Καθηγητῶν αὐτῶν, ἡγουμένου τοῦ Σχολάρχου, σεβ. Μητροπολίτου Νεοκαισαρείας κ. Χρυσοστόμου, ὅστις ἐν προσφωνήσει ἀπεχαιρέτησε τὸν νεκρὸν ἀπὸ μέρους τῆς Σχολῆς, τῶν συναδέλφων καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, τόσον τῶν ἐγγὺς ὅσον καὶ τῶν μακράν, ἐκφράσας ἅμα τὴν θλίψιν τῆς παλαιφάτου Σχολῆς, ἀπορφανισθείσης δι' ἑνὸς ἐκ τῶν ἀποδοτικωτέρων στελεχῶν της. Ἀκολούθως ἐψάλη ἐμμελῶς ὑπὸ τῶν μαθητῶν τὸ «αἰωνία ἡ μνήμη» καὶ εὐθὺς ἀμέσως ἤρξατο ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία. Κατὰ ταύτην, τελεσθεῖσαν ὑπὸ τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, παρέστησαν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Γάνου καὶ Χώρας κ. Παγκράτιος, ὁ παρεπιδημῶν ἐνταῦθα σεβ. Μητροπολίτης Βιζύης κ. Χριστοφόρος, ὁ Γεν. Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐνταῦθα ἐντιμ. κ. Μιχαὴλ Μελᾶς μετὰ τοῦ Προξένου ἐντιμ. κ. Γ. Βαρσάμη, τὸ Σῶμα τῶν Ὀφφικιάλων τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἀντιπροσωπεῖαι τῶν ἀνωτέρων ἐκπαιδευτηρίων τῆς Πόλεως καὶ τῆς Κοινότητος Σταυροδρομίου, πλεῖστοι ἐκπρόσωποι τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου τῆς ἐνταῦθα ὁμογενοῦς κοινωνίας καὶ πλῆθος λαοῦ.

Μετὰ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ ἐπικηδείου ὑπὸ τοῦ πανοσ. Ὑπογραμματέως τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, διαζωγραφίσαντος δι' ἁδρῶν γραμμῶν τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ ἐκλιπόντος Ἱεράρχου καὶ ἐξάραντος τὴν πολλὴν αὐτοῦ συμβολὴν ἐν τῇ ζωῇ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, καὶ μετὰ τὴν ὑποβολὴν τῶν συλλυπητηρίων, ὁ νεκρὸς διεκομίσθη εἰς Βαλουκλῆ, ἔνθα μετ' ἀνάγνωσιν Τρισαγίου ἐν τῇ Ἱερᾷ Πατρ. καὶ Σταυρ. Μονῇ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς ὑπὸ τοῦ συνοδεύσαντος τὸν νεκρὸν σεβ. Μητροπολίτου Περγάμου κ. Ἀδαμαντίου καὶ τοῦ Ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, Θεοφ. Ἐπισκόπου Παμφίλου κ. Γερασίμου, ἐγένετο ὁ ἐνταφιασμός, τῶν ἐπιταφίων εὐχῶν ἀναγνωσθεισῶν ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἁγίων Ἀρχιερέων

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης Φιλαδελφείας Αἰμιλιανός, κατὰ κόσμον Κωνσταντῖνος Παπαδημητρίου, ἐγεννήθη τῷ 1892 ἐν Πανόρμῳ, ἔνθα διακούσας τὰ πρῶτα μαθήματα, εἰσήχθη τῷ 1908 εἰς τὴν ἐν Χάλκῃ Ἱερὰν Θεολογικὴν Σχολήν, ἐξ ἧς ἀπεφοίτησεν τῷ 1915 ἀριστοῦχος. Ἅμα τῇ ἀποφοιτήσει του, χειροτονηθεὶς εἰς διάκονον, προσελήφθη ὡς καθηγητὴς καὶ ἱεροκῆρυξ ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ Γρεβενῶν, ἀφ' ἧς τῷ 1920 ἀποσπασθεὶς προσελήφθη εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ὡς Διάκονος τῆς Σειρᾶς. Διανύσας πάντα τὰ στάδια τῆς ἐν τῇ Πατριαρχικῇ Αὐλῇ ὑπηρεσίας μέχρι τῆς ἀνωτάτης θέσεως τοῦ Μ. Πρωτοσυγκέλλου, ἐπεδείξατο πάντοτε ζῆλον καὶ ἀφοσίωσιν εἰς τὸ καθῆκον, ἀφιέρου δὲ τὸν ὑπολειπόμενον ἑκάστοτε χρόνον εἰς δόκιμον ἀρθρογραφίαν ἐν τοῖς Περιοδικοῖς «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» καὶ «Ὀρθοδοξία».

Τὸν Αὔγουστον τοῦ 1928 ἐψηφίσθη Ἐπίσκοπος Μιλήτου, διορισθεὶς ἅμα καὶ Ἀρχιερατικῶς Προϊστάμενος τῆς Μεγαλωνύμου Κοινότητος Σταυροδρομίου. Κατόπιν τριετοῦς περίπου δοκίμου ὑπηρεσίας ἐν τῇ Κοινότητι ταύτῃ, διωρίσθη κατὰ Μάϊον τοῦ 1931 Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ ἔτος καὶ Καθηγητὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς.

Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1932, χηρευσάσης τῆς θέσεως Σχολάρχου τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, διωρίσθη εἰς αὐτὴν ὁ Μιλήτου Αἰμιλιανός. Ἀπολαύων τῆς ἐκτιμήσεως καὶ τῆς ἀγάπης τῶν ἑκάστοτε ἀοιδίμων Πατριαρχῶν, προήχθη ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου Βενιαμίν, κατὰ τὴν Συνεδρίαν τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τῆς 3ης Σεπτεμβρίου 1936, εἰς Μητροπολίτην Φιλαδελφείας.

Εἰς τὴν θέσιν τοῦ Σχολάρχου ἔμεινε μέχρι τῆς 11ης Νοεμβρίου 1942, ὅτε καὶ ἐκλήθη Συνοδικός. Ἔκτοτε διετήρησεν ἐν τῇ Σχολῇ τὸ ἀπὸ τοῦ 1931 ἀρξάμενον καθηγητικόν του ἔργον μέχρι τοῦ παρελθόντος ἔτους, ὅτε ἡ ἀσθένεια αὐτοῦ ἠμπόδισε τὴν περαιτέρω συνέχισιν τῆς καρποφόρου καθηγεσίας.

Πεπροικισμένος διὰ πνεύματος σοβαροῦ καὶ μορφώσεως εὐρείας, ἐπανειλημμένως εἰργάσθη ὡς μέλος διαφόρων Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν, μάλιστα δὲ τῆς ἐπὶ τῶν Παγχριστιανικῶν Ζητημάτων, ὑπῆρξε δὲ ἐκκλησιαστικὸς παράγων μετὰ θετικῆς πάντοτε συμβολῆς ἐν τῇ ζωῇ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Η ΑΣΘΕΝΕΙΑ ΤΗΣ Α. Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν ἐπωμισμένη βαρυτάτας ἐν τῇ διοικήσει τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας εὐθύνας, ἐνεφάνισε ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος φθινοπώρου ἀνησυχητικὰ συμπτώματα πνευματικῆς κυρίως καὶ ψυχικῆς ὑπερκοπώσεως. Διὸ καὶ ἅμα κατελθοῦσα ἐκ Χάλκης, ἔνθα ἐφησύχασεν ἐπὶ τῷ θέρει ἐν τοῖς Ἰδιαιτέροις τῆς Ἱερᾶς Πατρ. καὶ Σταυρ. Μονῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος Διαμερίσμασι, ἐκάλεσε παρ' Ἑαυτῇ τὸν θεράποντα Ἰατρὸν Αὐτῆς ἐντιμ. κ. Εὐάγγελον Φουντόπουλον, ὅστις καὶ ἐξετάσας τὴν Α. Θ. Παναγιότητα συνέστησεν Αὐτῇ ἀπόλυτον ἡσυχίαν καὶ ἀποχὴν ἀπὸ πασῶν τῶν ἐκ τῆς Πατριαρχικῆς εὐθύνης ἀπορρεουσῶν συγκινήσεων καὶ ταραχῶν.

Μετὰ βαθείας λύπης ἡ σεβασμία Ἱεραρχία καὶ τὸ χριστώνυμον Πλήρωμα εἶδεν ἐν ταῖς ἀκολούθοις ἡμέραις μὴ βελτιουμένην τὴν ὑγιεινὴν κατάστασιν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, Ἥτις καὶ ἐκάλεσεν ἐκ δευτέρου παρ' Ἑαυτῇ τόν τε ὡς ἄνω θεράποντα ἰατρὸν Αὐτῆς καὶ τὸν φίλον Αὐτῇ ἰατρὸν ἐντιμ. κ. Βασίλειον Κῶνον, οἵτινες καὶ ἐξετάσαντες Αὐτὴν διεπίστωσαν πνευματικὴν ὑπερκόπωσιν, χρῄζουσαν ἀπολύτου ἡσυχίας καὶ ἀναπαύσεως, συνέστησαν δ' ἅμα τῇ Α. Θ. Παναγιότητι ὅπως ἐφησυχάσῃ ἐπί τι διάστημα εἰς τὰ Ἰδιαίτερα Πατριαρχικὰ ἐν Χάλκῃ Δώματα.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης τὴν 8ην Νοεμβρίου ἀνῆλθε, τῇ συνοδείᾳ τῶν σεβ. Συνοδικῶν Ἀρχιερέων καὶ τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς, δι' ἰδιαιτέρου ἀτμοπλοίου, εἰς Χάλκην, ἔνθα ἤρξατο ἀνελλιπὴς ἡ ἐπιστημονικὴ παρακολούθησις καὶ θεραπεία τῆς ἀσθενείας Αὐτῆς.

Ἐν τῇ ἐξελίξει ἀργότερον τῆς ἀσθενείας τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἐκρίθη σκόπιμον ὅπως συγκληθῇ, τὴν 29ην Δεκεμβρίου, Ἰατρικὸν Συμβούλιον ἐκ τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Παθολογίας ἐντιμ. Δρος κ. Ἀκὴλ Μουχτάρ, καὶ τῶν εἰδικῶν νευρολόγων καὶ ψυχιάτρων, ἐντιμ. κ. κ. Κενὰν Τουνακάν, Εὐαγγέλου Φουντοπούλου καὶ Βασιλείου Κώνου, ὅπερ καὶ ἐξέδωκε τὸ ἀκόλουθον δελτίον:

«Ἐξετάσαντες σήμερον ἀπὸ κοινοῦ τὴν Α. Θ. Παναγιότητα, τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ. Μάξιμον διεπιστώσαμεν μίαν κατάστασιν ἀσθενείας (asthénie). Εἰς τὰς πνευματικὰς Αὐτῆς δυνάμεις οὐδεμία παρετηρήθη ἀλλοίωσις. Ἡ διανοητικὴ Αὐτῆς κατάστασις εἶνε ὁμαλή. Πιστοποιοῦμεν ὅτι ἡ μέχρι τοῦδε ἐφαρμοσθεῖσα θεραπεία ὑπῆρξεν ἀποτελεσματική, πιστεύομεν δὲ ὅτι, ὡς συνήθως συμβαίνει, ἡ κατάστασις Αὐτῆς αὕτη θέλει καταλήξῃ εἰς ἴασιν.

29. 12. 1946.

Δωρ ***Ἀκὴλ Μουχτὰρ Ὀζδέν***, Καθηγητὴς τῆς Παθολογίας.
Νευρολόγος ἰατρὸς ***Κενὰν Τουνακάν.***
Νευρολόγος ἰατρὸς ***Βασίλειος Κῶνος.***
Νευρολόγος ἰατρὸς ***Εὐάγγελος Φουντόπουλος.***

Βαθεῖαν ἀπήχησιν ἔσχεν ἡ ἀσθένεια τῆς Α. Θ. Παναγιότητος παρά τε τῷ ἐνταῦθα εὐσεβεῖ πληρώματι, παρ' ἁπάσαις ταῖς ἀδελφαῖς Ὀρθοδόξοις Ἐκκλησίαις καὶ τοῖς λοιποῖς διαχριστιανικοῖς κύκλοις, ζωηρὸν δὲ καὶ ἰδιάζον ἐξεδηλώθη πανταχόθεν ἐνδιαφέρον, καθ' ὅλην τὴν πορείαν τῆς ἀσθενείας τοῦ σεπτοῦ Πρωθιεράρχου τῆς καθ' ἡμᾶς Μεγάλης Ἐκκλησίας. Τὰ διάφορα Πρακτωρεῖα, ὁ ἐνταῦθα ὅσον καὶ ὁ ξένος Τύπος καὶ οἱ διάφοροι ραδιοφωνικοὶ Σταθμοὶ μετὰ συμπαθῶν λέξεων ἤγγειλαν τὴν θλιβερὰν εἴδησιν τῆς Πατριαρχικῆς ἀσθενείας, θερμὴ δὲ παρ' ἁπάντων ἐκφράζεται εὐχὴ τῷ Πανοικτίρμονι Θεῷ, ὅπως ταχέως καὶ πλήρως ἀποκαταστήσῃ Οὗτος τὴν κλονισθεῖσαν ὑγιείαν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος.

Ἡ «Ὀρθοδοξία» συμμετέχουσα εἰς τὴν βαθεῖαν θλῖψιν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, συνενοῖ τὰς ἑαυτῆς πρὸς τὸν Κύριον εὐχὰς καὶ ἀδιαλείπτως δέεται ὑπὲρ τῆς ταχείας ἀναρρώσεως τοῦ σεπτοῦ Ποιμενάρχου τῆς Ἐκκλησίας.

ΜΗΝΟΣ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

Κάθοδος τῆς Α. Θ. Παναγιότητος εἰς Φανάριον.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, κατόπιν τριμήνου ἐν Χάλκῃ διαμονῆς, ἔνθα διεθέρισεν εἰς τὰ ἐν τῇ Ἱ. Πατρ. καὶ Σταυρ. Μονῇ τῆς Ἁγίας Τριάδος Ἰδιαίτερα Πατριαρχικὰ Δώματα, κατῆλθε τὴν Τρίτην, 15ην Ὀκτωβρίου, δι' ἰδιαιτέρας ἀτμακάτου, εἰς τὰ Πατριαρχεῖα. Τὴν Α. Θ. Παναγιότητα προέπεμψαν ἐκ Χάλκης ὁ Καθηγητικός Σύλλογος τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς μετὰ τῶν Μαθητῶν, οὓς ἐν συγκινήσει ηὐλόγησεν ἡ Α. Θ. Παναγιότης, παραταχθέντας πρὸ τῆς εἰσόδου τῆς Σχολῆς, συνώδευσαν δὲ μέχρι Φαναρίου οἱ σεβ. Μητρο-

πολῖται Πριγκηποννήσων κ. Δωρόθεος καὶ Νεοκαισαρείας κ. Χρυσόστομος, Σχολάρχης τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς, πρὸς δὲ καὶ ὁλόκληρος ἡ Πατριαρχικὴ Αὐλή.

Ἡ Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Λειτουργία ἐν τῇ Ἱερᾷ Πατρ. καὶ Σταυρ. Μονῇ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Βαλουκλῆ.

Τὴν Κυριακήν, 20ὴν Ὀκτωβρίου, ἐτελέσθη ἐν τῇ Ἱερᾷ Πατρ. καὶ Σταυρ. Μονῇ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Βαλουκλῆ μεγαλοπρεπῶς καὶ ἐν μέσῳ τοῦ συρρεύσαντος ἐπὶ τὴν πηγὴν τῶν ἱερῶν Ναμάτων πλήθους ἡ συνοδικῶς ὁρισθεῖσα Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Λειτουργία. Ἡ Α. Θ. Παναγιότης προσῆλθεν εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν περὶ τὴν 9ην ὥραν, τῇ συνοδείᾳ τῶν συλλειτουργησάντων σεβ. Ἁγίων Συνοδικῶν, τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Λαοδικείας κ. Μαξίμου, Τοποτηρητοῦ τῆς Μεγ. Πρωτοσυγκελλίας, καὶ Σάρδεων κ. Μαξίμου, Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, τῶν Ὀφφικιάλων τῆς Μ. Ἐκκλησίας, Ἀρχ. Μ. Λογοθέτου, Μ. Ρεφερενδαρίου καὶ Χαρτουλαρίου, καὶ ὁλοκλήρου τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς. Πρὸ τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐνίφθη διὰ ἱεροῦ ἁγιάσματος, κατὰ τὴν τάξιν. Μετὰ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος συνελειτούργησαν οἱ σεβ. Μητροπολῖται Προύσης, Πριγκηποννήσων, Ἡλιουπόλεως, Ἴμβου, Θεοδωρουπόλεως, Εἰρηνουπόλεως, Αἴνου, Προικοννήσου, Περγάμου, Χαλδίας καὶ Λαοδικείας. Τὸν Θεῖον Λόγον ἐκήρυξε, μὲ τὴν διακρίνουσαν αὐτὸν στωμυλίαν καὶ εὐφράδειαν, ὁ σεβ. Μητροπολίτης Σάρδεων κ. Μάξιμος.

Ἅμα τῷ πέρατι τῆς Θ. Λειτουργίας ἡ Α. Θ. Παναγιότης, φέρουσα πλήρη τὴν Ἀρχιερατικὴν Αὐτῆς στολήν, ἀνέγνω Τρισάγιον ἐπὶ τῶν ἐν τῷ αὐλογύρῳ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τάφων τῶν ἀειμνήστων Πατριαρχῶν, εἶτα δὲ καὶ κοινὸν Τρισάγιον ὑπὲρ τῶν ἐν τῷ μεγάλῳ Νεκροταφείῳ τῆς Μονῆς ἀναπαυομένων τέκνων τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀκολούθως ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀνῆλθεν εἰς τὴν Αἴθουσαν τῶν ὑποδοχῶν τῆς Μονῆς, ἔνθα προσεφώνησεν Αὐτὴν ὁ Ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, θεοφ. Ἐπίσκοπος Παμφίλου κ. Γεράσιμος διὰ τῆς κάτωθι προσφωνήσεως

«Σαλπίσωμεν φιλέορτοι ἐν ὕμνοις, σκιρτήσωμεν ἐν ὕδασι καὶ χορεύσωμεν εὐφραινόμενοι τοῖς ἀεννάως πλημμυροῦσι τῆς Ζωηφόρου Πηγῆς».

Παναγιώτατε Αὐθέντα καὶ Δέσποτα,
Ἁγιόλεκτος τῶν Ἀρχιερέων χορεία,
Ἐντιμολογιώτατοι κύριοι Ἔφοροι καὶ Ἐπίτροποι,
Εὐλαβεῖς τοῦ θείου Ρείθρου προσκυνηταί.

Τὸ ἱστορικὸν καὶ παλαίφατον αὐτὸ ἁγίασμα τῆς παυσιλύπου ζωηρρύτου Πηγῆς — ἄλλης αὐτῆς περιλαλήτου κολυμβήθρας τοῦ Σιλωὰμ τοῦ Χριστοφόρου λαοῦ —, τὸ ὁποῖον ἐπιχαρίτως στεφανοῖ ὁ θελκτικώτερος ὁρίζων, πέριξ δὲ περιβάλλει αὐτὸ ἄφωνος πλὴν γοητευτικὴ τῆς φύσεως μυστικοπάθεια, παρεκτὸς ἐννοεῖται τῆς ἐνοίκου θαυτουργοῦ χάριτος, «ἀλλ' ἡ θεία χάρις, ὡς καὶ ὁ ἱστορικὸς Ξανθόπουλος σημειοῖ, ἐπιφοιτήσασα εἰς τὸ ὕδωρ ἐκεῖνο, ἐνεργὸν ἰαμάτων ἀπεδείκνυε τοῦτο καὶ θεραπείας τινὸς θείας», συμπάσης λέγω τῆς ὀρθοδοξίας ὁ παλμὸς καὶ τὸ ἐγκαλώπισμα, φαιδρὰν ἄγει σήμερον ἑορτὴν καὶ πανήγυριν καὶ ἀγαλλομένῳ τῷ προσώπῳ, οἱ ἐν αὐτῷ τὸν

καλὸν ἀγῶνα ἐνασκούμενοι, ὑποκλινῶς Σὲ ὑποδεχόμεθα ἀναφωνοῦντες: «Ὡς εὖ παρέστης ἐν μέσῳ ἡμῶν Παναγιώτατε Οἰκουμενικὲ Πατριάρχα καὶ Πρωτοηγούμενε ἡμῶν».

Ἡ δὲ ἔκπαλαι γνώριμός Σοι αὕτη χώρα τῶν θαυμασίων τοῦ Θεοῦ, Παναγιώτατε Δέσποτα, ἐν τῇ ὁποίᾳ πρὸ πολλοῦ ἔλαβες τὸ τῆς ἱερωσύνης χρῖσμα μετὰ τῆς θείας Χάριτος, ἥτις ἀκλινῶς ἔκτοτε Σὲ παρηκολούθησε καθ' ὅλην τὴν εὔορκον καὶ φαεσφόρον σταδιοδρομίαν Σου, ἄχρις οὗ μιᾷ φωνῇ κλήρου καὶ λαοῦ ἐπωμίσθης τὸν πάντιμον τίτλον τοῦ Προέδρου πασῶν τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἀναχθεὶς οὕτω εἰς διαδοχὴν μαρτύρων, ὁμολογητῶν καὶ ἁγίων, ἐν μεγάλῃ τιμῇ σήμερον τὴν ὑψηλὴν ταύτην πρώτην Σου ἐπίσκεψιν καὶ Πατριαρχικὴν εὐλογίαν δεξιοῦται, εὐελπιστοῦσα διὰ τῆς ἁγιαστικῆς δυνάμεως τῆς Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς λειτουργίας ἐκ βάθρων ἠθικῶς νὰ ἀνακαινισθῇ, προτιθεμένη ἄλλως τε εὐτόνως νὰ συνεχίσῃ τὸ ἔνδοξον αὐτῆς παρελθὸν καὶ ἀφ' ἑτέρου πληρέστερον νὰ ἀνταποκριθῇ πρὸς τὸν ἠθικοκοινωνικόν της προορισμόν.

Ἀναντιρρήτως ὁ Ἄρχων τῆς Εἰρήνης, ὅστις παιδεύει ἀλλ' οὐ θανατοῖ τὸν ἁμαρτωλόν, ἐν δὲ τῷ ἀπείρῳ Του ἐλέει συνάγει καὶ πάλιν «ἔθνη καὶ λαοὺς» πρὸς εἰρήνην καὶ ἀλληλοκατανόησιν μετὰ τὸ πέρας τοῦ ὀλεθρίου τελευταίου βροτολοιγοῦς παγκοσμίου πολέμου, Αὐτὸς διὰ τῆς Σῆς ἱερουργηθείσης Ποιμαντορικῆς μυσταγωγίας καὶ εὐχῆς ἀνασυνδέει παραχρῆμα διερρηγμένους πρώην δεσμοὺς καὶ ἁρμονικῶς καὶ πάλιν ἐπισυνάπτει τὸ μέρος πρὸς τὸ ὅλον τῆς Ἐκκλησίας ἅγιον σῶμα, καὶ οὕτω ἔκθαμβοι ἰδοὺ βλέπομεν καὶ πάλιν τὸ θεῖον αὐτὸ Ρεῖθρον τῶν ἀκενώτων χαρίτων νὰ ρίπτηται εἰς τὴν θαλπωρὴν τῶν στοργικῶν κόλπων τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, ἵνα ἐν καιρῷ ἀποδῷ τοὺς καρποὺς αὐτοῦ. Βαβαί, ὅθεν ἐν κατανύξει κραυγάζω, βαβαὶ τῶν Σῶν θαυμασίων Πηγή!

Ἡ ἀλλοίωσις αὕτη, ἀδιαφιλονεικήτως εἶνε ἔργον τῆς Δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου, ἀλλὰ πρὸς ταύτην σθεναρῶς συνέδραμεν ὁμολογουμένως καὶ ἡ Σὴ Θεοδόξαστος Πατριαρχικὴ ἐμβρίθεια καὶ μεμαρτυρημένη ἐξ ἁπαλῶν ἔτι ὀνύχων εὐλάβεια καὶ προσήλωσίς Σου πρὸς τὰ ἱερὰ τοῦ Κυρίου Σκηνώματα, διὸ καὶ ἡ Ἱερὰ ἡμῶν Μονὴ πάντα ταῦτα ἐν νῷ ἔχουσα καὶ δεόντως ἐκτιμῶσα, φιλοδοξεῖ ἐν τῷ ἀμέσως προσεχεῖ μέλλοντι νὰ ἀναχθῇ ὑψηλὰ ἐκεῖ, ἔνθα ἀπ' ἀρχῆς προωρίσθη ἐν τῇ συνειδήσει τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, οὐχὶ ἁπλῶς θὰ ἔλεγον καὶ μηχανικῶς λειτουργοῦσα, ἀλλὰ ἐντονώτερόν πως μᾶλλον οὐσιαστικωτέρας καὶ θετικὰς ἀνάγκας τῆς Ἐκκλησίας θεραπεύουσα, καθισταμένη, Θεοῦ εὐδοκοῦντος, τηλαυγὲς ἔσωπτρον καὶ ἀποτύπωμα καὶ ὀνείρων καὶ πόθων τῆς βαθυστοχάστου Σου βουλῆς. Κατὰ δὲ ἀπαράγραπτον χριστιανικὸν καθῆκον ἡ Χριστιανικὴ παραμυθία αὐτεπαγγέλτως παρήγορος θὰ προσέρχηται πανταχοῦ ἔνθα ὁ στόνος τοῦ πόνου τῶν ὀδυνωμένων καὶ κατατρυχομένων τὴν καλεῖ, συμμορφουμένη ἄλλως τε καὶ πρὸς τὴν Κυριακὴν προσταγήν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἰδιότυπόν Σου εὐαισθησίαν καὶ εὐπάθειαν.

Τὴν ἀνακαινιστικὴν δὲ κίνησιν, τὴν παρὰ πόδας ἀκολουθοῦσαν

τὴν ἔνδοξον Πατριαρχείαν Σου καθ' ὅλην τὴν Ἀρχιεπισκοπήν, συμμεριζομένη καὶ ἡ ἀπό τινος μόλις, πλὴν μετὰ σπανίου ζήλου, ἀναλαβοῦσα Ἐπιτροπὴ τὰ ἐξωραϊστικὰ ἔργα τῆς σεβασμίας Μονῆς, κατέστησε, δι' ὅσους πρὸ ἐτῶν ἐγνώρισαν ταύτην, πράγματι ἀγνώριστον, καὶ ταῦτα ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ, ἔχουσα πρωτοπόρους τὸν τοῖς πᾶσι γνωστὸν ζηλωτὴν Ἄρχοντα Καστρίνιον ἐντιμ. κ. Γεώργιον Τζασζόπουλον, καθὼς καὶ τὸν ρέκτην ἐντιμ. κ. Περικλῆ Δημητριάδην, τῶν ὁποίων ὁ ἱερὸς ἐνθουσιασμὸς μόνον ὡς ἀπόκτημα τῆς θαυματουργοῦ Πηγῆς δύναται νὰ ἑρμηνευθῇ.

Δίκαιον λοιπὸν εἶνε, Θειότατε Πάτερ καὶ Δέσποτα, ὑψοῦντες τὰς ὁσίας Ὑμῶν χεῖρας νὰ εὐλογήσητε τοὺς ἀξιοτίμους Ἐφόρους τῶν τιμαλφῶν ἡμῶν φιλανθρωπικῶν καταστημάτων, ἐναθλοῦντας ἀγῶνα ἡράκλειον, καθὼς καὶ τοὺς ἐνταῦθα τιμίως τὸν καλὸν ἀγῶνα ἀγωνιζομένους Ἐπιτρόπους τῆς Ἱερᾶς Μονῆς καὶ πάντας τέλος τοὺς ἐν τελείᾳ αὐταπαρνήσει ἐργαζομένους ἐν τοῖς φιλανθρωπικοῖς ἡμῶν καταστήμασι καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς ποικίλαις νόσεσι καὶ ἀνάγκαις δοκιμαζομένους ἀδελφοὺς ἡμῶν, ἵνα τύχωσι ποιᾶς τινὸς ἀναψυχῆς καὶ λάβωσιν ἐγκαρτέρησιν εἰς τοῦ δακεθύμου πόνου τὸν πυρετόν.

Κύριος ὁ Θεός, οὐρανόθεν εὐλογῶν Σε, δοξάσαι καὶ στηρίξαι τὴν Πατριαρχείαν Σου, τὰ πολύτιμα ἔτη Σου εἰς γῆρας ἀνόδυνον καὶ πολιὸν καταντῆσαι καὶ ἐν ἀδιαπτώτῳ εἰρήνῃ διαφυλάξαι Σε, πρὸς δὲ τούτοις καταξιῶσαι Σε ἀσιγήτῳ φωνῇ τὸ τῆς Θαυματουργοῦ Πηγῆς ἐφύμνιον ἀναμέλπειν «Φρέαρ τὸ ζωηρόν, Πηγὴ τῆς ἀθανάτου τοῖς προσιοῦσι πόθῳ ἰάσεων παρέχει, πλημμύραν ἀνεξάντλητον». *Γένοιτο.*

Εἰς ταῦτα ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀπήντησεν οὕτως:

Ἀδελφοὶ καὶ τέκνα ἐν Χριστῷ ἀγαπητά,

Δεκαετία ὅλη παρῆλθεν, ἐπώδυνος δεκαετία, ἀφ' ὅτου, κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος, εἶχεν ἀνασταλῇ ἡ ὀφειλετικὴ καὶ δικαιωματικὴ τῆς Ἐκκλησίας προστασία ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ τούτου καὶ ἐκ προγόνων σεβασμίου καὶ μεγαφήμου Προσκυνήματος, καὶ ἰδοὺ ἡμεῖς προσερχόμεθα σήμερον ἐν ἀγαλλιάσει, ἐπευλογοῦντες τὴν ἀνασύνδεσιν δεσμῶν χαλαρωθέντων καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς κανονικῆς τάξεως. Εἴη δεδοξασμένον τὸ ὄνομα τοῦ Παναγάθου Θεοῦ, Ὅστις τὴν λύπην τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Πληρώματος εἰς εὐφροσύνην μετέστρεψε καὶ ἐδωρήσατο εἰς ἡμᾶς τὴν χαρὰν τῆς Πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἡμῶν ταύτης ἱερουργίας καὶ τοῦ πανδήμου πανηγυρισμοῦ ἐπὶ τῇ αἰσίᾳ λύσει τοῦ ζητήματος.

Ἀδελφοὶ καὶ τέκνα τῆς Ἐκκλησίας εὐσεβῆ! Ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἱστάμεθα, εἶνε ἅγιος· εἶνε καθηγιασμένος ἐκ τοῦ πόνου καὶ τῆς ἐλπίδος μακροῦ παρελθόντος· εἶνε μνημεῖον περιφανὲς τῆς πίστεως καὶ τῆς εὐλαβείας τῶν πατέρων ἡμῶν. Ἱστάμεθα παρὰ τὸ ἱερὸν ὕδωρ, τὸ ἐκπλῦνον τὰ δάκρυα καὶ πραῦνον τὴν δίψαν μακρᾶς σειρᾶς γενεῶν. Εὑρισκόμεθα παρὰ τὴν Πηγήν, τὴν προχέουσαν τὰς χάριτας τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου εἰς τοὺς ἀξίως ἀρυομένους· παρὰ τὴν Πηγήν, τὴν λαλοῦσαν εἰς τὰς καρδίας τῶν πιστῶν τὰς δυναστείας τοῦ

Ὑψίστου καὶ τὴν ἀδιάλειπτον εὐσέβειαν χιλίων καὶ πεντακοσίων ὅλων ἐτῶν, ἀπὸ τῶν ἀνωτάτων Κορυφῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους μέχρι τοῦ ἀνωνύμου πλήθους ἀπειραρίθμων προσκυνητῶν ἐκδηλουμένην. Ἐντείνωμεν τὰ αἰσθητήρια τῆς ψυχῆς εἰς τὰ μυστικὰ λαλήματα· εἶνε ὁλόκληρος ἱστορία θαυμάτων τῆς πίστεως εἰς τὸν Θεόν. Διανοίξωμεν τὰς καρδίας εἰς τὰς ἀναπολήσεις καὶ ὑπομνήσεις τοῦ ἱεροῦ τούτου τόπου· εἶνε ἀναπολήσεις καὶ ὑπομνήσεις οἰκοδομοῦσαι εἰς πίστιν καὶ εὐσέβειαν, ἥτις, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, πρὸς πάντα ἐστιν ὠφέλιμος, ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης. Διὰ τῆς πίστεως οἱ πατέρες ἡμῶν ἐνεκαρτέρησαν εἰς τὰ δεινὰ τοῦ βίου καὶ τὰς ἀντιξοότητας τῶν περιστάσεων. Διὰ τῆς πίστεως ἐγένοντο χρήσιμοι εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς τὸ Γένος καὶ δι' ὀλίγων κατώρθωσαν πολλά, καὶ διὰ μικρῶν μεγάλα. Διὰ τῆς πίστεως ἐδικαιώθησαν εἰς τὰς ἐλπίδας αὐτῶν καὶ τὰς ἀνατάσεις.

Ἀλλ' ἐὰν τοσαύτην ἔχῃ ὑποβλητικότητα εἰς εὐσεβεῖς ἐντυπώσεις καὶ σκέψεις καὶ ἱστορικὰς ἀναμνήσεις τὸ ἱερὸν τοῦτο Σκήνωμα τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, περιττὸν θεωροῦμεν νὰ τονίσωμεν ὁπόση προσοχὴ ἀπαιτεῖται ἀπὸ μέρους τῶν ἐπὶ τούτῳ τεταγμένων διὰ τὴν εὐπρεπῆ καὶ λυσιτελεστέραν αὐτοῦ λειτουργίαν. Ὡς ἐκ τῆς ἰδιαζούσης αὐτῆς θέσεως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ εὐσεβεῖ Κοινωνίᾳ, εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀνυψωθῇ ἡ Ἱερὰ αὕτη Πατριαρχικὴ καὶ Σταυροπηγιακὴ Μονὴ εἰς τὴν πρώτην αὐτῆς περιωπήν, ὡς Κέντρου πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ποδηγετήσεως, ὡς ἀσφαλοῦς καταφυγίου τῶν τεθλιμμένων ψυχῶν, ὡς τόπου εὐλαβοῦς προσκυνήματος. Καὶ τὴν δικαίωσιν τοῦ διακαοῦς τούτου πόθου τῆς Ἐκκλησίας στηρίζομεν εἰς τὴν ὁμόφρονα καὶ πρόθυμον συνεργασίαν τοῦ Ἡγουμένου θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Παμφίλου καὶ τῆς Ἐντίμου Ἐπιτροπῆς, τῶν ὁποίων ὁ εὐσεβὴς καὶ φιλόκαλος ζῆλος πληροῖ, ἐκ προοιμίων, χαρᾶς καὶ ἐλπίδος τὴν καρδίαν ἡμῶν. Ἐν τῇ ἐλπίδι δὲ ταύτῃ καὶ σὺν τῇ διαβεβαιώσει ὅτι ἀμέριστον θὰ παρέχωμεν αὐτοῖς ἐν παντὶ καὶ πάντοτε τὴν προστασίαν καὶ συναντίληψιν τῆς Ἐκκλησίας, εὐλογοῦμεν πατρικῶς πάντας τοὺς ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ θεοφιλῶς καὶ θεαρέστως ἐργαζομένους καὶ ἐξαιτούμεθα ὑπὲρ αὐτῶν παρὰ Θεοῦ πᾶσαν ἐνίσχυσιν καὶ προκοπήν.

Κύριος ὁ Θεός, ταῖς πρεσβείαις τῆς Ὑπερευλογημένης Δεσποίνης ἡμῶν Θετόκου, σκέποι καὶ διαφυλάττοι ἐσαεὶ ἀπὸ πάσης ἐναντίας ἐπηρείας τὴν Ἱερὰν καὶ Σεβασμίαν ταύτην Μονήν.

Μετὰ ταῦτα καὶ κατόπιν μικρᾶς ἀναπαύσεως ἐκεῖ ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐπεσκέφθη τὸ Νοσοκομεῖον Βαλουκλῆ. Πρὸ τῆς εἰσόδου τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ὑπεδέχθη τὸ Ἰατρικὸν Σῶμα τοῦ Νοσοκομείου μετὰ τῶν ἀδελφῶν νοσοκόμων, ἐξ ὀνόματος τῶν ὁποίων προσφωνῶν τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ὁ Διευθυντὴς τῶν Νοσοκομείων, ἐντιμ. ἰατρὸς κ. Ὀδυσσεὺς Μαυρίδης, ἐξέφρασε τὴν χαρὰν τῶν ἰατρῶν συναδέλφων του διὰ τὴν γενομένην ταύτην Πατριαρχικὴν ἐπίσκεψιν, χαρακτηρίζων δὲ τὴν ἐπὶ ταύτῃ τῇ εὐκαιρίᾳ τελεσθεῖσαν Πατριαρχικὴν καὶ Συνοδικὴν Λειτουργίαν ὡς ἰδιαιτέραν τουταὐτὸ εὐλογίαν τοῦ Κυρίου ἐπὶ τὰς ἱερὰς ταύτας τῆς εὐποιΐας στέγας, παρεκάλεσε τὴν Α. Θ. Παναγιότητα νὰ εὐλογήσῃ πάντας τοὺς ὑπ' αὐτὰς μοχθοῦντας ἐν τῇ ἰδέᾳ τῆς ἐξυπηρετήσεως τῶν πασχόντων ἀδελφῶν καὶ ἐπικαλεσθῇ τὴν ἰαματικὴν καὶ παν-

σωστικὴν Χάριν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ πάντας τοὺς ἀσθενεῖς.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐν καταφανεῖ συγκινήσει ἀπήντησε διὰ τῶν ἑξῆς:

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ καὶ ἐπιπόθητα,

Εἶνε βαθεῖα ἡ συγκίνησις ἡμῶν, ἐπισκεπτομένων σήμερον τὸ πρῶτον, μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, τὰ ἱερὰ ταῦτα Ἄσυλα τοῦ πόνου καὶ τῆς δυστυχίας, ἐπ' εὐλογίᾳ αὐτῶν καὶ τῶν ἐργαζομένων καὶ νοσηλευομένων ἐν αὐτοῖς. Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου καὶ ἡ εὐμενὴς ἀπόφασις τῆς σεβαστῆς ἡμῶν Κυβερνήσεως ἐπεφύλαξεν εἰς ἡμᾶς τὴν πολυπόθητον ταύτην ἡμέραν, εἰς ἀνανέωσιν τῶν ἀτονησάντων, ὡς μὴ ὤφειλε, δεσμῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ὁμογενείας πρὸς τὰ Καθιδρύματα ταῦτα τῆς ὠργανωμένης φιλανθρωπίας τοῦ Γένους. Συγκεκινημένοι δὲ ἰδιαιτέρως καὶ ἐκ τῶν ἐν εὐλαβείᾳ πολλῇ ἀπευθυνθέντων ἡμῖν ὑπὸ τῆς ὑμετέρας εὐγενείας θερμῶν λόγων, ἐκφράζομεν τὰς ἐγκαρδίους ἡμῶν εὐχαριστίας. Καὶ αἰσθανόμεθα βαθέως τὴν ὑποχρέωσιν ὅπως, εἰς στιγμὴν τόσον ἱεράν, ἐξάρωμεν τὸ ἔργον ὑμῶν, κύριε Διευθυντά, ὑμῶν καὶ τῶν ζηλωτῶν καὶ τιμίων συναδέλφων ὑμῶν μετὰ τοῦ σώματος τῶν νοσοκόμων καὶ νὰ διακηρύξωμεν διὰ τοῦ Πατριαρχικοῦ ἡμῶν στόματος ὅτι εἰς χρόνους δυσχειμέρους εὑρέθητε οἱ πάντες ἄξιοι τῆς εὐγενοῦς καὶ ἀνθρωπιστικῆς ἀποστολῆς σας. Ἡ σύνεσις ὑμῶν, ἡ προσήλωσις εἰς τὸ καθῆκον, ἡ ἀφοσίωσις καὶ ἡ αὐτοθυσία προέλαβον ἐν πολλοῖς, ἐν καιρῷ τῆς δοκιμασίας, τὴν πλήρη κατάρρευσιν τῶν Ἱερῶν Ἱδρυμάτων, τοῦτο δὲ ὁμολογεῖται παγκοίνως· ὅθεν καὶ ἐξαγγέλλομεν ὑπὲρ ὑμῶν τὸν δίκαιον ἔπαινον καὶ ἐκφράζομεν τὴν πολλὴν εὐαρέσκειαν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας. Εὐλογοῦντες δὲ πατρικῶς πάντας ὑμᾶς ἐπικαλούμεθα δαψιλῆ τὴν χάριν τοῦ Κυρίου, ἐνισχύουσαν ὑμᾶς καὶ ἐφεξῆς εἰς τὰς ἐνζήλους, φιλογενεῖς καὶ φιλανθρώπους προσπαθείας ὑμῶν, ἐπ' ἀγαθῷ τῶν Φιλανθρωπικῶν ἡμῶν τούτων Καταστημάτων, τὰ ὁποῖα μετὰ τοσούτου πόθου καὶ τοσαύτης συγκινήσεως ἐπισκέπτεται σήμερον εὐχετικῶς ἡ Ἐκκλησία.

Μετὰ ταῦτα ἡ Α. Θ. Παναγιότης ηὐλόγησε τὴν κοινὴν τράπεζαν, εἰς ἣν παρεκάθησαν οἱ συλλειτουργήσαντες σεβ. Ἅγιοι Ἀρχιερεῖς, οἱ Ὀφφικιάλοι τῆς Μ. Ἐκκλησίας, οἱ Ἔφοροι τῶν Νοσοκομείων, οἱ Ἐπίτροποι τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, τὸ Ἰατρικὸν Σῶμα, πρὸς δὲ καὶ πολλοὶ ἔγκριτοι ὁμογενεῖς. Εἰς τὰ ἐπιδόρπια ὁ ἐκ τῶν Ἐφόρων ἐντιμ. κ. Ἀλέξ. Ἀνανιάδης ἤγειρε πρόποσιν ὑπὲρ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, ηὐχαρίστησε Αὐτὴν μὲν διὰ τὴν ἐπίσκεψιν, τὴν Μητέρα δὲ Ἐκκλησίαν διὰ τὸ ἀμέριστον ἐνδιαφέρον καὶ τὴν στοργήν, μεθ' ὧν περιβάλλει αὕτη πάντοτε τὰ εὐαγῆ ταῦτα Ἱδρύματα, ἐξάρας δὲ διὰ βραχέων καὶ ὅσα ἐν τῷ διαρρεύσαντι διαστήματι ἔπραξεν ἡ Ἐφορεία ὑπὲρ τῆς οἰκονομικῆς καὶ ἄλλης ἐξυψώσεως τῶν Νοσοκομείων, προέπιε ὑπὲρ τῆς ὑγιείας τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ τῶν λοιπῶν παριστάμενων.

Εἰς ταῦτα ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀπήντησε διὰ τῶν ἑξῆς:

Σεβάσμιοι ἀδελφοὶ καὶ τέκνα ἐν Χριστῷ ἀγαπητά!

Ὅτε πρὸ διμήνου ἐδεχόμεθα ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Οἴκῳ τὴν Ἔντιμον Ἐφορείαν τῶν Φιλανθρωπικῶν ἡμῶν Καταστημάτων, ἐπεφω-

νοῦμεν, ἐπὶ τῇ παραδόσει τούτων εἰς τοὺς δικαιούχους, τὸ τοῦ Χρυσορρήμονος: «δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἕνεκεν». Τὸ ὄντως χρυσοῦν τοῦτο ἔπος ἐν βαθυτάτῃ συγκινήσει προφέρομεν καὶ σήμερον, ὅτε, εὐδοκίᾳ τοῦ Παναγάθου Θεοῦ, ἐπευλογοῦμεν ἐκ τοῦ σύνεγγυς, μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, τὴν ἀνάκτησιν τῆς τιμιωτάτης ταύτης παρακαταθήκης τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ προεξάρχομεν τῆς ἐπὶ ταύτῃ πανηγύρεως. Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἕνεκεν.

Δὲν ἀνατρέχομεν εἰς τὸ πλῆρες θλιβερῶν ἀναμνήσεων πρόσφατον παρελθόν. Δὲν ὑπενθυμίζομεν τὴν μακρὰν δοκιμασίαν τῶν εὐαγῶν τούτων Καθιδρυμάτων. Διερμηνεύομεν μόνον τὴν πάγκοινον ἐπὶ τῇ ἀποδόσει χαράν, τῆς ὁποίας ὡραῖον συμβολισμὸν ἀποτελεῖ ἡ τράπεζα αὕτη τῆς ἀγάπης, καὶ τὴν κοινὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ὁμογενείας εὐγνωμοσύνην πρὸς τὴν σεβαστὴν ἡμῶν Κυβέρνησιν διὰ τὴν δικαιόφρονα αὐτῆς κρίσιν καὶ ἀπόφασιν. Εὐλόγως δὲ τὰ συναισθήματα ταῦτα κυριαρχοῦσι τῶν καρδιῶν ἡμῶν. Διότι τὰ Φιλανθρωπικὰ ἡμῶν Καταστήματα ἀπό γε τῆς ἐμφανίσεως, τῆς ὀργανώσεως καὶ τοῦ ἀνθρωπιστικοῦ αὐτῶν προορισμοῦ εἶνε τὸ σέμνωμα τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Γένους. Ἀνεγερθέντα ὑπὸ τὴν εὐλογίαν τῆς Ἐκκλησίας διὰ γενναίας συνδρομῆς μεγατίμων Εὐεργετῶν, ἵστανται ὡς μνημεῖον περιφανὲς τῆς πατρῴας εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς. Εἶνε ἡ Βασιλειὰς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ὁμογενείας, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀπὸ δύο καὶ πλέον αἰώνων ἀσκεῖται μετ' ἐπιστήμης ἡ φιλανθρωπία καὶ ἀνακουφίζονται τὰ θύματα τοῦ πόνου καὶ τῆς δυστυχίας. Προσηρτημένα εἰς τὴν ἱστορικὴν καὶ περιλάλητον ἀνὰ τὸν Ὀρθόδοξον κόσμον Μονὴν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, καὶ εἰς τὴν εὐσυμπάθητον προστασίαν τῆς Θεομήτορος ἀνατεθειμένα, ὑπῆρξαν πάντοτε διὰ μὲν τοὺς περιθαλπομένους καταφύγιον παρηγορίας καὶ ἐλπίδος, οἵαν μόνη ἡ πίστις κατεργάζεται, διὰ δὲ τοὺς φιλογενεῖς καὶ φιλελεήμονας στάδιον εὐγενοῦς ἁμίλλης περὶ τὴν ἄσκησιν τῆς εὐποιΐας καὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ.

Εἰς τὴν εὐγενῆ ταύτην ἅμιλλαν, ἥτις ἀείποτε ἀπετέλεσε σεπτὴν παράδοσιν καὶ διακριτικὸν γνώρισμα τοῦ Γένους, καλοῦμεν, εἴπερ ποτὲ καὶ σήμερον, τὰ εὐσεβῆ τῆς Ἐκκλησίας τέκνα, πάντας τοὺς ζηλωτὰς τῆς πολυτίμου ταύτης κληρονομίας τῶν πατέρων ἡμῶν. Ἡ πολυετὴς περιπέτεια διήνοιξε βαθείας πληγὰς εἰς τὸν ὀργανισμὸν τῶν Φιλανθρωπικῶν Καταστημάτων καὶ ἐδημιούργησε τεραστίας ἀνάγκας. Καὶ ἀπαιτεῖται πρόθυμος ἡ συνδρομὴ καὶ γενναία ἡ συναντίληψις πάντων τῶν ὁμογενῶν διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς εὐρύθμου καὶ ἀνελλιποῦς αὐτῶν λειτουργίας. Ἔχομεν δὲ βασίμους τὰς ἐλπίδας περὶ τῆς ἐκκλήσεως ἡμῶν ταύτης· ἐὰν κατὰ τὴν περίοδον τῆς ὀδυνηρᾶς κρίσεως εὑρέθησαν φιλάνθρωποι χριστιανοί, εἴτε κατὰ παρακίνησιν ζηλωτῶν Κληρικῶν, εἴτε ἐξ ἀτομικῆς πρωτοβουλίας, ὑποβοηθοῦντες τὸ ἔργον τῆς περιθάλψεως τῶν ἀπόρων ἀσθενῶν, εἴμεθα βέβαιοι ὅτι τὸ στοργικὸν ἐνδιαφέρον τῶν ὁμογενῶν θὰ ἐκδηλωθῇ ἐφεξῆς γενικώτερον καὶ γενναιότερον ὑπὲρ τῶν εὐαγῶν Καθιδρυμάτων, ἀφοῦ ταῦτα ἀπεδόθησαν ἤδη εἰς τὴν ὑπεύθυνον προστασίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν ἐπίβλεψιν τῆς Ὁμογενείας.

Ἐν τῇ γλυκείᾳ ταύτῃ προσδοκίᾳ ἐγκαινίζομεν διὰ τῶν εὐχῶν

τῆς Ἐκκλησίας τὴν νέαν περίοδον τῶν Φιλανθρωπικῶν Καταστημάτων τοῦ Γένους καὶ εὐλογοῦμεν πατρικῶς πάντας τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν καὶ ἐν αὐτοῖς ἐργαζομένους, τοὺς ἐντιμοτάτους Ἐφόρους, τὴν Διεύθυνσιν, τοὺς Ἰατρούς, τὸ Σῶμα τῶν νοσοκόμων καὶ τοὺς λοιποὺς κοπιῶντας. Ἡ ἔνζηλος ὑπηρεσία τῶν μὲν καὶ τὸ ἀνθρωπιστικὸν ἔργον τῶν δέ, βαθεῖαν ἐπισπῶνται τὴν ἐκτίμησιν καὶ πολὺν τὸν ἔπαινον τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, ἑτοίμης εἰς πᾶσαν ὑπὲρ τῶν ἱερῶν Καταστημάτων ἐπικουρίαν καὶ συναντίληψιν. Ὁ Θεὸς τοῦ ἐλέους, τῶν οἰκτιρμῶν καὶ τῆς φιλανθρωπίας σκέποι καὶ στηρίζοι διὰ τῆς χάριτος Αὐτοῦ τὸν Οἶκον τοῦτον τῆς εὐποιΐας εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς καινῆς Αὐτοῦ ἐντολῆς, τῆς ἀγάπης.

Μετὰ τὸ γεῦμα ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐπεσκέφθη κατὰ σειρὰν τὰ διάφορα τμήματα τοῦ Νοσοκομείου, τὸ φρενοκομεῖον ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, τὸ τμῆμα τῶν φυματικῶν, τὴν παθολογικὴν καὶ χειρουργικὴν πτέρυγα τοῦ Νοσοκομείου, ἐν τέλει δὲ καὶ τὸ γηροκομεῖον, ἔνθα καὶ ψαλείσης ἐν τῷ ἐκεῖσε ναϋδρίῳ τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἑσπερινοῦ, ἡ Α. Θ. Παναγιότης συμπροσηυχήθη μετὰ τῶν εὐλαβῶν γερόντων.

Εἶτα ἡ Α. Θ. Παναγιότης προπεμφθεῖσα μετ' ἐξαιρετικῶν τιμῶν ὑπὸ πάντων τῶν συνοδευσάντων Αὐτὴν εἰς τὰ διάφορα τμήματα ἐντιμ. Ἰατρῶν καὶ Ἐφόρων τῶν Νοσοκομείων, ἐπέστρεψεν εἰς Φανάριον.

Πάνσεπτος Πατριαρχικὸς Ναός.

Καθ' ἁπάσας τὰς Κυριακὰς καὶ τὰς ἑορτὰς ἐν τῷ πανσ. Πατριαρχικῷ Ναῷ ἐχοροστάτησε, κατὰ τὴν τάξιν, ὁ Τοποτηρητὴς τῆς Μ. Πρωτοσυγκελλίας, σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Μάξιμος.

Χειροτονία ἐψηφισμένου Ἐπισκόπου Παμφίλου.

Τὴν Κυριακήν, 6ην Ὀκτωβρίου, ἐτελέσθη ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἐν Ἐδιρνέκαπου, ἡ χειροτονία τοῦ θεοφ. ἐψηφισμένου Ἐπισκόπου Παμφίλου κ. Γερασίμου Καλοκαιρινοῦ. Τὴν χειροτονίαν ἐτέλεσαν οἱ σεβ. Μητροπολῖται Ἴμβρου καὶ Τενέδου, Αἴνου, Λαοδικείας καὶ Σάρδεων. Παρέστησαν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Γάνου καὶ Χώρας κ. Παγκράτιος, Ἀντιπροσωπεία τῆς Ἐφορείας τῶν Νοσοκομείων Βαλουκλῆ, ἡ Ἐπιτροπὴ τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ἀντιπροσωπεῖαι ἄλλων Κοινοτήτων, παρ' αἷς εἰργάσθη ἡ Α. Θεοφιλία, ὡς προϊστάμενος, καὶ πλῆθος λαοῦ. Ὁ θεοφ. Ἐπίσκοπος Παμφίλου, ἅμα τῷ πέρατι τῆς θ. Λειτουργίας, ἀνῆλθεν εἰς τὴν κοινοτικὴν αἴθουσαν καὶ ἐδέχθη τὰ συγχαρητήρια τῶν σεβ. Ἁγίων Ἀρχιερέων καὶ τοῦ πλήθους. Αὐθημερὸν ἡ Α. Θεοφιλία μεταβᾶσα εἰς Βαλουκλῆ ἀνέλαβε τὰ συνοδικῶς ὁρισθέντα καθήκοντα αὐτῆς ὡς Ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς Πατρ. καὶ Σταυρ. Μονῆς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς.

Πατριαρχικὴ Αὐλή.

Εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀποχωρήσαντος τέως Τριτεύοντος τῶν Πατριαρχικῶν Διακόνων κ. Χρυσοστόμου, ἡ Α. Θ. Παναγιότης διώρισε τὸν τέως Διάκονον τῆς Σειρᾶς πανοσ. κ. Αἰμιλιανὸν Ζαχαρόπουλον, εἰς τὴν οὕτω δὲ κενωθεῖσαν θέσιν Διακόνου τῆς Σειρᾶς διώρισε τὸν τέως ἐν τῷ ἱερῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἐν Γαλατᾷ διακονοῦντα πανοσ. Μάξιμον Ρεπανέλλην.

Ἑορταὶ - Συγχαρητήρια.

— Τὸν ἑορτάσαντα σεβ. Μητροπολίτην Ἴμβρου καὶ Τενέδου κ. Ἰάκωβον (23 τοῦ μηνὸς) ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐπεσκέφθη καὶ συνεχάρη κατ' οἶκον, μεταβᾶσα τῇ συνοδείᾳ τοῦ σεβ Μητροπο-

λίτου Λαοδικείας κ. Μαξίμου, Τοποτηρητοῦ τῆς Μ. Πρωτοσυγκελλίας.

— Τῷ ἑορτάσαντι θεοφ. Ἐπισκόπῳ Παμφίλου κ. Γερασίμῳ (20 τοῦ μηνὸς) τὰς Πατριαρχικὰς εὐχὰς διεβίβασεν ὁ πανοσ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μελέτιος.

Τρισάγιον ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου Βενιαμίν.

Τὴν Κυριακήν, 13ην Ὀκτωβρίου, ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ ἁγίου Βενιαμὶν τοῦ Διακόνου, ὁ σεβ. Μητροπολίτης Θεοδωρουπόλεως κ. Λεόντιος μεταβάς, σεπτῇ ἐντολῇ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, εἰς τὴν ἱερὰν Μονὴν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Βαλουκλῆ, ἔνθα οἱ τάφοι τῶν ἀειμνήστων Πατριαρχῶν, ἀνέγνω Τρισάγιον ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Βενιαμίν.

Ἄφιξις Μητροπολίτου Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος.

Τὴν 2αν Ὀκτωβρίου ἀφίχθη ἀεροπορικῶς ἐξ Ἀθηνῶν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος κ. Ἰάκωβος. Εἰς τὸ ἀεροδρόμιον τὴν Α. Σεβασμιότητα ὑπεδέχθη ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ὁ πανοσ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μελέτιος. Ὁ σεβ. Μητροπολίτης Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος αὐθημερὸν ἀνῆλθεν εἰς Χάλκην πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, παρ' Ἧ καὶ ἐφιλοξενήθη καθ' ὅλην τὴν ἐπὶ δεκαπενθήμερον ἐνταῦθα διαμονήν του.

Ἡ Α. Σεβασμιότης λειτουργήσασα τὴν 6ην Ὀκτωβρίου ἐν τῷ Κοινοτικῷ τῆς Χάλκης ἱερῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἐτέλεσε τὸ ὑπὲρ τοῦ ἀειμν. Μητροπολίτου Κασσανδρείας Εἰρηναίου μνημόσυνον, καθ' ὃ ὁμιλήσασα πρὸς τὸ ἐκκλησίασμα ἐξῆρε τὰς ἀρετὰς τοῦ ἀοιδίμου Ἱεράρχου, γόνου τῆς ὡς ἄνω Νήσου. Ὡσαύτως ἡ Α. Σεβασμιότης ἐλειτούργησε τὴν 13ην Ὀκτωβρίου καὶ ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς Μονῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Ἐπισκέψεις.

— Τὴν 5ην Ὀκτωβρίου ἐπεσκέφθη τὰ Πατριαρχεῖα καὶ περιειργάσθη τὸν Πατριαρχικὸν Ναὸν καὶ τὸ Σκευοφυλάκιον ἡ εὐγεν. Πρέσβειρα τῆς Ἀγγλίας Lady Marie Noële Kelly, τῇ συνοδείᾳ τοῦ κ. Benda, τοῦ Γραφείου τοῦ Τύπου τοῦ ἐνταῦθα Βρεττανικοῦ Προξενείου.

— Τὴν 12ην τοῦ μηνὸς ἐπεσκέφθη τὴν Α. Θ. Παναγιότητα, εἰς Χάλκην ἔτι διαμένουσαν, ὁ ἐντιμ. Γεν. Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος κ. Μ. Μελᾶς, τὴν δὲ 13ην, ἐν Χάλκῃ ὡσαύτως, ὁ ἐξοχ. Πρέσβυς κ. Π. Σκέφερης.

— Τὴν 20ὴν τοῦ μηνὸς ἐπεσκέφθη τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ὁ Καθολικὸς ἱερεύς, πανοσ. Jean-Pierre Flichy, ἐφημέριος τοῦ ἐπισκεφθέντος τὸν λιμένα τῆς Πόλεως ἡμῶν ἐκπαιδευτικοῦ πλοίου Jeanne d'Arc, τοῦ Γαλλικοῦ πολεμικοῦ Ναυτικοῦ.

— Τὴν 21ην τοῦ μηνὸς προσῆλθεν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα καὶ ἀπεχαιρέτησε τὴν Α. Θ. Παναγιότητα, ἐπὶ τῇ ἐντεῦθεν ἀναχωρήσει του, ὁ ἐπὶ τῶν μωσαϊκῶν τῆς Ἁγίας Σοφίας ἐργαζόμενος Ἀμερικανὸς ἀρχαιολόγος ἐντιμ. κ. Witmore.

— Τὴν 25ην τοῦ μηνὸς ἐπεσκέφθησαν τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ὁ ἐντιμ. Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος κ. Α. Βλάχος καὶ ὁ ἐντιμ. Ναυτικὸς Ἀκόλουθος παρὰ τῇ ἐν Ἀγκύρᾳ Ἑλληνικῇ Πρεσβείᾳ κ. Θ. Βουτσαρᾶς.

— Ὡσαύτως τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐπεσκέφθη καὶ εἰργάσθη ἐν τῷ Σκευοφυλακίῳ ὁ προειρημένος Ἀμερικανὸς ἀρχαιολόγος ἐντιμ. κ. Witmore.

Διορισμοί.

— Προσωρινῶς διωρίσθη εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἱερατικῶς Προϊσταμένου τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ τῆς Εὐαγγελιστρίας, ἐν τοῖς Πρόποσι τῶν Ταταούλων, ὁ πρ. Πρωθιερεὺς τῆς ἐνταῦθα Σερβικῆς Παροικίας, αἰδεσ. κ. Πέτρος Χαϊδούκοβιτς.

— Ὡσαύτως προσωρινῶς διωρίσθη εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἱερατικῶς Προϊσταμένου τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐν Ἐδιρνέκαπου ὁ ὁσιώτ. ἱερομ. κ. Μητροφάνης Ἀγγελόπουλος.

— Ἐν τῇ θέσει ἱερατικῶς Προϊσταμένου τῆς Κοινότητος Κογτασκαλίου διωρίσθη ὁ ἐκ τῶν ἀποφοίτων τῆς Ἰ. Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης πανοσ. ἀρχιμ. κ. Ἰωακεὶμ Λουκᾶς, τοῦ πρότερον ἐκεῖ χρέη ἱερατικῶς Προϊσταμενεύοντος ἐκτελοῦντος αἰδεσ. ἱερέως Ἀναστασίου Ἰωαννίδου μετατεθέντος εἰς τὴν Κοινότητα Χάσκιοϊ.

— Εἰς τὴν θέσιν ἐφημερίου ἐν τῇ Ἰ. Πατρ. καὶ Σταυρ. Μονῇ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Βαλουκλῆ διωρίσθη ὁ ὁσιώτ. ἀρχιμ. κ. Κύριλλος Ἀγαπίου.

Ἀπονομὴ Ὀφφικίου.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ἐν ἐκτιμήσει δοκίμων ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας ὑπηρεσιῶν τοῦ ἐντιμ. κ. Σοφοκλέους Ἀβρ. Χουδαβερδόγλου Θεοδότου, ἀγαπήσαντος τὴν πατρῴαν παιδείαν καὶ παρασχόντος ἑαυτὸν εἰς τὴν θεραπείαν καὶ καλλιέργειαν αὐτῆς, διακρινομένου δὲ διὰ τὸ φιλογενὲς τῶν αἰσθημάτων αὐτοῦ καὶ διὰ τὴν περισσὴν πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν ἀγάπην καὶ προσήλωσιν αὐτοῦ, ἀπένειμεν αὐτῷ, εἰς εὐλογίαν τῶν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν δεσμῶν αὐτοῦ, τὸ Ὀφφίκιον τοῦ ***Ἄρχοντος Μεγάλου Δικαιοφύλακος τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας,*** τοῦθ' ὅπερ καὶ συνοδικῶς ἐνεκρίθη μετὰ σχετικὴν ἀνακοίνωσιν.

ΜΗΝΟΣ ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Χοροστασία τῆς Α. Θ. Παναγιότητος.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης τὴν Κυριακήν, 3ην Νοεμβρίου, κατόπιν εἰδικῆς προσκλήσεως τῆς οἰκείας ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ ἱερῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἐν Ταταούλοις, προσελθοῦσα μεθ' ἁπάσης τῆς Ἀκολουθίας Αὐτῆς. Κατὰ τὴν χοροστασίαν ταύτην, γενομένην ἐν μέσῳ πολλοῦ καὶ ἐκλεκτοῦ ἐκκλησιάσματος, τὸν Θ. Λόγον ἐκήρυξεν ὁ πανοσ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μελέτιος. Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, τόσον κατὰ τὴν ἔλευσιν, ὅσον καὶ κατὰ τὴν ἀναχώρησιν Αὐτῆς ἔτυχεν ἐξαιρετικῶν ἐκδηλώσεων τιμῆς.

Ἡ Ἑορτὴ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου ἐν τοῖς Πατριαρχείοις.

Τὸ Σάββατον, 30 τοῦ μηνός, ἐπὶ τῇ μεγάλῃ καὶ θρονικῇ ἑορτῇ τοῦ Ἁγίου ἐνδόξου Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου, Ἱδρυτοῦ καὶ πρώτου Ἱεράρχου τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, ἐγένετο ἐν τῷ πανσ. Πατριαρχικῷ Ναῷ ἡ λενεμισμένη πανηγυρικὴ λειτουργία. Τῆς Α. Θ. Παναγιότητος παραμενούσης, λόγῳ τῆς ἀσθενείας Αὐτῆς ἐν Χάλκῃ, τὴν θ. Λειτουργίαν ἐτέλεσαν οἱ σεβ. Συνοδικοὶ Μητροπολῖται Χαλκηδόνος, Προύσης, Πριγκηποννήσων, Ἴμβρου, Θεοδωρουπόλεως, Εἰρηνουπόλεως, Αἴνου, Περγάμου καὶ Χαλδίας. Παρέστησαν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Νεοκαισαρείας κ. Χρυσόστομος, Σχολάρχης τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς, ὁ Γεν. Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐνταῦθα, ἐντιμ. κ. Μ. Μελᾶς μετὰ τοῦ ἐντιμ. Προξένου κ. Γ. Βαρσάμη, ἐκ τῶν Ὀφφικιάλων τῆς Μ. Ἐκκλησίας ὁ Ἄρχ. Μ. Ρεφερενδάριος ἐντιμ. κ. Γ. Χόλλεμπαχ, ὁ Ἄρχ. Μ. Πρωτονοτάριος ἐντιμ. κ. Ἐμμανουὴλ Φωτιάδης, ὁ Ἄρχ. Μ. Ἱερομνήμων ἐντιμ. κ. Σ. Ζώης καὶ πλῆθος λαοῦ. Τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας, καταχωριζόμενον ἀλλαχοῦ τοῦ παρόντος τεύχους, ἀπήγγειλεν ὁ ἐπὶ τοῦ Γραφείου τοῦ Τύπου τῶν Πατριαρχείων πανοσ. διάκονος κ. Χρυσόστομος Κωνσταντινίδης.

Πάνσεπτος Πατριαρχικὸς Ναός.

Ἐν τῷ πανσ. Πατριαρχικῷ Ναῷ κατὰ τὸν μῆνα Νοέμβριον ἐλειτούργησαν ἢ ἐχοροστάτησαν οἱ κάτωθι σεβ. Ἅγιοι Ἀρχιερεῖς:

— Τὴν 3ην τοῦ μηνὸς ἐχοροστάτησεν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Μάξιμος,

— τὴν 10ην τοῦ μηνὸς ἐχοροστάτησεν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Κυδωνιῶν κ. Ἀγαθάγγελος,

— τὴν 17ην τοῦ μηνὸς ἐχοροστάτησεν ὁ αὐτὸς σεβ. Μητροπολίτης, ἐγκαινιάσας ἅμα καὶ τὴν σειρὰν τῶν κηρυγμάτων τῆς περιόδου τῆς νηστείας τῶν Χριστουγέννων,

— τὴν 21ην τοῦ μηνός, ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου ἐχοροστάτησεν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Μάξιμος. Ὁ αὐτὸς σεβ. Μητροπολίτης ἐχοροστάτησε καὶ τὴν Κυριακήν, 24ην τοῦ μηνός.

Ἐπιστροφὴ Ἀρχιερέων.

Τὴν 7ην τοῦ μηνὸς ἐπανέκαμψαν ἀεροπορικῶς ἐξ Ἀθηνῶν οἱ ἐν Ἑλλάδι διὰ μελέτην καὶ διακανονισμὸν διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων εὑρισκόμενοι σεβ. Μητροπολῖται Δέρκων κ. Ἰωακεὶμ καὶ Πριγκηποννήσων κ. Δωρόθεος. Ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοὺς σεβ. Ἁγίους Ἀρχιερεῖς ὑπεδέχθη εἰς τὸ ἀεροδρόμιον ὁ πανοσ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μελέτιος.

Ἑορταὶ—Συγχαρητήρια.

Τῷ ἑορτάσαντι ἐντιμ. Γεν. Προξένῳ τῆς Ἑλλάδος ἐνταῦθα κ. Μιχαὴλ Μελᾷ (8 τοῦ μηνὸς) τὰ Πατριαρχικὰ συγχαρητήρια καὶ τὰς εὐχὰς διεβίβασεν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Μάξιμος, Τοποτηρητὴς τῆς Μεγ. Πρωτοσυγκελλίας.

— Τὸν ἀγαγόντα τὴν 13ην τοῦ μηνὸς τὰ ὀνομαστήρια αὐτοῦ σεβ. Μητροπολίτην Νεοκαισαρείας κ. Χρυσόστομον, Σχολάρχην τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς, ἡ Α. Θ. Παναγιότης συνεχάρη αὐτοπροσώπως, ἐπισκεφθεῖσα αὐτὸν ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ αὐτοῦ Γραφείῳ, τῇ συνοδείᾳ τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Λαοδικείας κ. Μαξίμου.

— Τῷ ἑορτάσαντι σεβ. Μητροπολίτῃ Ἡλιουπόλεως κ. Γενναδίῳ (17 τοῦ μηνὸς) τὰς Πατριαρχικὰς εὐχὰς καὶ προσρήσεις διεβίβασεν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Μάξιμος.

Πατριαρχικὰ συγχαρητήρια.

— Τὴν 4ην τοῦ μηνός, ἐπὶ τῷ Βαϊραμίῳ τῶν Θυσιῶν τῶν Μουσουλμάνων, ὁ πανοσ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μελέτιος μεταβὰς παρὰ τῷ ἐξοχ. Νομάρχῃ, τῷ Διευθυντῇ τῆς Ἀστυνομίας καὶ τῷ Ἐπάρχῳ Φατὴχ ἀφῆκε συγχαρητήρια ἐπισκεπτήρια ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος.

— Τοῦ ἐνταῦθα Ἕλληνος Ὑποπροξένου ἐντιμ. κ. Ἀγγέλου Βλάχου τελέσαντος τὴν 9ην τοῦ μηνὸς τοὺς γάμους αὐτοῦ μετὰ τῆς εὐγεν. κυρίας Νινὲτ Σγουρδαίου ἐν τῷ Προξενικῷ Παρεκκλησίῳ τοῦ Ἁγίου Σάββα, τὰς Πατριαρχικὰς εὐχὰς καὶ τὰ συγχαρητήρια διεβίβασεν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Μάξιμος, ὅστις καὶ ηὐλόγησε τὰ μνῆστρα, τοῦ ἱεροῦ μυστηρίου τελεσθέντος ὑπὸ τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Δέρκων κ. Ἰωακείμ.

— Κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Συνδέσμου τῶν Ἀποφοίτων τοῦ Ζωγραφείου Γυμνασίου ὀργανωθὲν Ἰωβηλαῖον τῶν ἀπὸ εἰκοσαετίας καὶ πλέον ἐν τῷ ὡς ἄνω ἀνωτέρῳ ἐκπαιδευτηρίῳ εὐδοκίμως ἐργαζομένων ἐλλογιμ. καθηγητῶν, τὰ Πατριαρχικὰ συγχαρητήρια τοῖς ἑορτάζουσι κ. κ. καθηγηταῖς διεβίβασεν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Μάξιμος, Τοποτηρητὴς τῆς Μ. Πρωτοσυγκελλίας.

— Τὴν 29ην τοῦ μηνός, ἐπὶ τῇ ἐθνικῇ ἑορτῇ τῶν Γιουγκοσλαύων, ἐν τῇ ἐπὶ τούτῳ τελεσθείσῃ τελετῇ, παρέστη ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ὁ πανοσ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μελέτιος.

Ἐπισκέψεις.

— Τὴν 2αν Νοεμβρίου ἐπεσκέφθη τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ὁ ἐνταῦθα Ἕλλην Πρόξενος ἐντιμ. κ. Ἀ. Βλάχος παρουσιάζων τοὺς δημοσιογράφους ἐντιμ. κ. Edward Howe τῆς Ἐφημερίδος Kempley Newspapers καὶ ἐντιμ. κ. Jan Bevan τῆς Ἐφημερίδος The Sydney Morning Herald.

— Τὴν 5ην τοῦ μηνὸς ἐπεσκέφθη τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ὁ Ἄγγλος βουλευτὴς ἐντιμ. κ. Filip Preis, προσελθὼν μετὰ τοῦ ἐντιμ. Ἕλληνος Προξένου ἐνταῦθα κ. Ἀ. Βλάχου.

— Τὴν 6ην τοῦ μηνὸς ἐπεσκέφθη τὰ Πατριαρχεῖα καὶ τὸν Πατριαρχικὸν Ναὸν ὁ Στρατιωτικὸς Ἀκόλουθος τῆς Ἀμερικῆς ἐντιμ. Major Bursly.

Θάνατος Ἱερέως.

Πλήρης ἡμερῶν ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ εἰς τὸ γηροκομεῖον Βαλουκλῆ ὁ αὐτόθι ἀπὸ δεκαπενταετίας χρέη ἐφημερίου ἐκτελῶν ἱερομ. Προκόπιος. Ἡ κηδεία αὐτοῦ ἐτελέσθη ἐν τῇ Ἱερᾷ Πατρ. καὶ Σταυρ. Μονῇ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Βαλουκλῆ ὑπὸ τοῦ θεοφ. ἐπισκόπου Παμφίλου κ. Γερασίμου.

Ὁ ἀείμνηστος διατελέσας ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἐφημέριος τῆς ἐν Χάλκῃ Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς, καὶ πρότερον μονάσας ἐν ταῖς ἐκεῖσε σκήταις τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος καὶ τῆς Θείας Μεταμορφώσεως, διεκρίνετο διὰ τὴν χρηστότητα τοῦ ἤθους καὶ τὴν ἁπλότητα τοῦ βίου αὐτοῦ.

Τοῦ ἀγαθοῦ τούτου λευΐτου, ἱερομ. Προκοπίου, εἴη ἡ μνήμη αἰωνία.

ΜΗΝΟΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Πάνσεπτος Πατριαρχικὸς Ναός.

Κατὰ τὸν μῆνα Δεκέμβριον ἐν τῷ πανσ. Πατριαρχικῷ Ναῷ ἐχοροστάτησαν οἱ κάτωθι σεβ. Μητροπολῖται:

—Τὰς Κυριακάς, 8ην, 15ην καὶ 29ην τοῦ μηνός, ὁ σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Μάξιμος, Τοποτηρητὴς τῆς Μ. Πρωτοσυγκελλίας.

—Τὴν Κυριακήν, 1ην τοῦ μηνός, ὁ σεβ. Μητροπολίτης Θεοδωρουπόλεως κ. Λεόντιος καὶ

—τὴν Κυριακὴν πρὸ τῶν Χριστουγέννων, 22αν τοῦ μηνός, ὁ σεβ. Μητροπολίτης Χαλκηδόνος κ. Θωμᾶς.

Αἱ ἑορταὶ τῶν Χριστουγέννων ἐν τοῖς Πατριαρχείοις.

— Τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἐφησυχαζούσης, λόγῳ τῆς ἀσθενείας Αὐτῆς, εἰς τὰ Ἰδιαίτερα Πατριαρχικὰ Δώματα τῆς ἐν Χάλκῃ Ἱερᾶς Πατρ. καὶ Σταυρ. Μονῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος, τῶν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις τελεσθεισῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν τῶν Χριστουγέννων προέστησαν τῆς μὲν Θ. Λειτουργίας τῆς Παραμονῆς ὁ σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Μάξιμος, τῆς δὲ νυκτερινῆς καὶ Μεγάλης Λειτουργίας τῶν Χριστουγέννων οἱ σεβ. Μητροπολῖται Ἴμβρου καὶ Τενέδου κ. Ἰάκωβος καὶ Θεοδωρουπόλεως κ. Λεόντιος. Τὴν ἐπὶ τοῖς Χριστουγέννοις Πατριαρχικὴν Ἀπόδειξιν ἀνέγνω, κατὰ τὴν τάξιν, ἀπὸ τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἄμβωνος ὁ πανοσ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μελέτιος.

—Ἡ Α. Θ. Παναγιότησ, οὖσα ἐν Χάλκῃ καὶ ἐπιθυμοῦσα ὅπως παραστῇ εἰς τὴν Θ. Λειτουργίαν τῶν Χριστουγέννων καὶ κοινωνήσῃ τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, κατῆλθεν εἰς τὸ ναΰδριον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ παρηκολούθησε τὴν Θ. Μυσταγωγίαν, τελεσθεῖσαν ὑπὸ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Νεοκαισαρείας κ.

Χρυσοστόμου καὶ Λαοδικείας κ. Μαξίμου, μετέλαβε δὲ ἐν τῷ τέλει καὶ τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων.

—Αὐθημερὸν οἱ σεβ. Ἅγιοι Ἀρχιερεῖς, ἀνελθόντες εἰς Χάλκην, ὑπέβαλον τῇ Α. Θ. Παναγιότητι τὰ ἐπὶ τῇ ἑορτῇ συγχαρητήρια αὐτῶν, εὐχηθέντες Αὐτῇ ταχεῖαν ἴασιν καὶ ἀμετάπτωτον ὑγιείαν. Πάντες οἱ λοιποί, οἱ Πρόξενοι τῶν ἐν τῇ Πόλει ἡμῶν Ὀρθοδόξων Κρατῶν, οἱ Ὀφφικιάλοι τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας, διάφοροι ἀντιπροσωπεῖαι τῶν φίλων καὶ ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν, αἱ τῶν διαφόρων Κοινοτήτων, ὡς καὶ πλεῖστοι ἐκ τῶν τὰ πρῶτα φερόντων ἐν τῇ ἐνταῦθα ὁμογενείᾳ, προσῆλθον εἰς τὰ Πατριαρχεῖα πρὸς ὑποβολὴν τῶν ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς συγχαρητηρίων αὐτῶν, καὶ ὑπέγραψαν, κατὰ τὸ εἰωθός, εἰς τὸ ἐπὶ τούτῳ ἀνοιγὲν βιβλίον.

Θεῖον κήρυγμα.

— Κατὰ τὴν περίοδον τῆς Νηστείας τῶν Χριστουγέννων ἐγένετο ἐν τῷ πανσ. Πατριαρχικῷ Ναῷ ἀνελλιπῶς τὸ Θ. Κήρυγμα, ὡς ἐπίσης καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἱεροῖς Ναοῖς τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς ὑπὸ τῶν Προϊσταμένων καὶ τῶν ἱεροκηρύκων ἑκάστης Κοινότητος.

—Ἐν τῷ πανσ. Πατριαρχικῷ Ναῷ ἐκήρυξαν: τὴν Κυριακήν, 17ην Νοεμβρίου, ὁ σεβ. Μητροπολίτης Κυδωνιῶν κ. Ἀγαθάγγελος, τὴν 24ην Νοεμβρίου ὁ πανοσ. Μ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Καλλίνικος, τὴν 1ην Δεκεμβρίου ὁ πανοσ. Ἀρχειοφύλαξ τῶν Πατριαρχείων ἀρχιμ. κ. Ἱερώνυμος, τὴν 8ην Δεκεμβρίου ὁ πανοσ. Ὑπογραμματεὺς τῆς Ἁ. καὶ Ἱ. Συνόδου, διάκονος κ. Ἰάκωβος, τὴν 15ην τοῦ μηνὸς ὁ πανοσ. Διάκονος τῆς Σειρᾶς κ. Μάξιμος, καὶ τὴν 22αν τοῦ μηνός, Κυριακὴν πρὸ τῶν Χριστουγέννων, ὁ πανοσ. Τριτεύων τῶν Πατριαρχικῶν Διακόνων κ. Αἰμιλιανός

Πατριαρχικὴ Αὐλή.

Ἀπὸ 1ης Δεκεμβρίου ἡ Α. Θ. Παναγιότης διώρισε Πατριαρχικὸν Ἐφημέριον τὸν τέως ἐν τῇ Κοινότητι Σταυροδρομίου ἐφημερεύοντα πανοσ. ἀρχιμ. κ. Γαλακτίωνα Ζορμπᾶν.

Ἄφιξις Μητροπολίτου Βιζύης.

— Τὴν 6ην Δεκεμβρίου ἀφίχθη ἐξ Ἑλλάδος ὁ σεβ. Μητροπολίτης Βιζύης κ. Χριστοφόρος πρὸς διακανονισμὸν προσωπικῆς αὐτοῦ ὑποθέσεως. Ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ὑπεδέχθη αὐτὸν ὁ πανοσ. Δευτερεύων τῶν Πατριαρχικῶν Διακόνων κ. Ἰσίδωρος. Ἡ Α. Σεβασμιότης αὐθημερὸν ἀνῆλθεν εἰς Χάλκην καὶ ὑπέβαλε τὰ σέβη Αὐτῆς τῇ Α. Θ. Παναγιότητι.

Χειροτονία — Χειροθεσία.

— Τὴν Κυριακήν, 22αν Δεκεμβρίου ἐγένετο ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν, ἐν Μεγάλῳ Ρεύματι, ἡ εἰς Ἀρχιμανδρίτην τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς χειροθεσία τοῦ ἐκ τῶν ἀποφοίτων τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς πανοσ. ἀρχιμ. κ. Ἀλεξάνδρου Καρακάση, ἱερατ. Προϊσταμένου τῆς Κοινότητος ταύτης. Τὴν χειροθεσίαν ἐτέλεσε, σεπτῇ Πατριαρχικῇ ἐντολῇ, ὁ σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Μάξιμος, Τοποτηρητὴς τῆς Μεγ. Πρωτοσυγκελλίας, λειτουργήσας ἐν τῷ ὡς ἄνω Ἱερῷ Ναῷ.

— Κατ' εἰσήγησιν τῆς Π. Κ. Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς ἐγκριθείσης συνοδικῶς τῆς εἰς διάκονον χειροτονίας τοῦ Χαραλάμπους Μιχαηλίδου, ἐγένετο τὴν Κυριακήν, 29ην τοῦ Μηνός, ἡ χειροτονία αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ θεοφ. Ἐπισκόπου Παμφίλου κ. Γερασίμου ἐν τῇ ἱερᾷ Πατρ. καὶ Σταυρ. Μονῇ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Βαλουκλῆ, ἐν ᾗ καὶ θὰ διακονήσῃ ὁ εἰρημένος.

Πατριαρχικαὶ Εὐχαὶ — Συγχαρητήρια.

— Εἰς τὸ ἐν τῷ Καθολικῷ Νεκροταφείῳ τῆς Πόλεως τελεσθὲν τὴν 1ην Δεκεμβρίου μνημόσυνον τῶν Ἑλλήνων Καθολικῶν, τῶν πεσόντων ἐν τῷ πολέμῳ, ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος παρέστη ὁ πανοσ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μελέτιος, μετσβὰς τῇ συνοδείᾳ τοῦ Διευθύνοντος τὴν Διερμηνείαν τῶν Πατριαρχείων ἐντιμ. κ. Α. Μελίδου.

— Εἰς τὴν ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου τελεσθεῖσαν, τὴν 13ην τοῦ μηνός, λειτουργίαν ἐν τῷ ἐνταῦθα Ρωσσικῷ Μοναστηρίῳ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, παρέστη ὁ πανοσ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μελέτιος.

— Ὡσαύτως κατὰ τὴν ἐν τῷ ἐνταῦθα Ἀγγλικανικῷ Ναῷ τελεσθεῖσαν ἐπὶ τοῖς Χριστουγέννοις λειτουργίαν, τὰς εὐχὰς τῆς Α. Θ. Παναγιότητος πρὸς τὴν ἐδῶ Ἀγγλικανικὴν Παροικίαν διεβίβασεν ὁ πανοσ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μελέτιος.

Θάνατος ἱερέως.

Τὴν 2αν Δεκεμβρίου ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ ὁ προϊστάμενος τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἐν Ἐγρήκαπου, ἀρχιμ. Νικόλαος Παπαδόπουλος. Τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας προέστη ὁ σεβ. Μητροπολίτης Προύσης κ. Πολύκαρπος. Ὁ ἀείμνηστος διεκρίθη πάντοτε διὰ τὴν πιστὴν καὶ εὔορκον ὑπηρεσίαν του καὶ διὰ τὴν πολλὴν πίστιν του. Εἴη αὐτοῦ αἰωνία ἡ μνήμη.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

ΜΗΝΩΝ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ, ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Κανονικὴ ἐξάρτησις τῶν ἐν Γερμανίᾳ Ὀρθοδόξων Λεττονῶν προσφύγων.

Τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Θυατείρων κ. Γερμανοῦ, δι' ἐκθέσεως αὐτοῦ, ὑποβαλόντος ὅτι ἐκπρόσωποι τῶν ἐν Γερμανίᾳ 100.000 Ὀρθοδόξων Λεττονῶν προσφύγων, διὰ γραμμάτων αὐτῶν, ἐξῃτήσαντο ὅπως τεθῶσιν ὑπὸ τὴν κανονικὴν δικαιοδοσίαν τῆς ὑπ' αὐτὸν Ἐξαρχίας Δυτικῆς καὶ Κεντρῴας Εὐρώπης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος, μετὰ μελέτην τοῦ ζητήματος, λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ ὡς ἄνω Λεττονοὶ πρόσφυγες εὑρίσκονται ἐπὶ ἐδάφους τῆς κανονικῆς δικαιοδοσίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐνέκρινε τὴν ἀποδοχὴν τῆς τοιαύτης αἰτήσεως αὐτῶν.

Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἀνεκοινώθη ἀπαντητικῶς, διὰ σεπτοῦ Πατριαρχικοῦ Γράμματος, τῷ σεβ. Μητροπολίτῃ Θυατείρων κ. Γερμανῷ.

Ἐπάνοδος Συνοδικῆς Ἀντιπροσωπείας.

Ἐν τῇ Συνοδικῇ συνεδρίᾳ τῆς 14ης Νοεμβρίου οἱ ἐκ τῆς εἰς Ἀθήνας ἀποστολῆς αὐτῶν ἐπανακάμψαντες σεβ. Μητροπολῖται Δέρκων κ. Ἰωακεὶμ καὶ Πριγκηποννήσων κ. Δωρόθεος ἐξέθεντο τὰ αἴσια ἀποτελέσματα τῶν ὑπ' αὐτῶν μετὰ τῶν ἐν Ἀθήναις ἁρμοδίων παραγόντων γενομένων ἐπὶ τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ζητημάτων ἐπικοινωνιῶν.

Ταῖς Α. Σεβασμιότησιν, ἐπὶ τῇ ἐπιτυχεῖ διεξαγωγῇ τῆς ἀνατεθείσης αὐταῖς ἐντολῆς, ἐξεφράσθησαν συνοδικῶς αἱ εὐχαριστίαι τῆς Ἐκκλησίας.

Συνοδικαὶ συνεδρίαι.

Κατὰ τοὺς μῆνας Νοέμβριον καὶ Δεκέμβριον, τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἐφησυχαζούσης, λόγῳ τῆς καταλαβούσης Αὐτὴν ἀσθενείας, ἐν Χάλκῃ,

ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος συνῆλθεν εἰς τὰς τακτικὰς αὐτῆς συνεδρίας καὶ ἐκτάκτους συσκέψεις ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Α' τῇ τάξει, σεβ. Μητροπολίτου Χαλκηδόνος κ. Θωμᾶ.

Κανονικὴ ἄδεια.

Ἐπὶ σχετικῇ αἰτήσει τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Κυδωνιῶν κ. Ἀγαθαγγέλου παρεσχέθη αὐτῷ κανονικὴ ἄδεια μεταβάσεως εἰς Ἑλλάδα, πρὸς διευθέτησιν οἰκογενειακῶν αὐτοῦ ὑποθέσεων.

Τὴν Α. Σεβασμιότητα, ἀναχωρήσασαν σιδηροδρομικῶς τῇ 2ᾳ τοῦ μηνὸς Δεκεμβρίου, ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος προέπεμψεν ἐν τῷ σιδηροδρομικῷ Σταθμῷ ὁ πανοσιολ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μελέτιος.

Καθαίρεσις Διακόνου.

Ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος, ἐν τῇ συνεδρίᾳ αὐτῆς τῆς 17ης Ὀκτωβρίου, καθήρεσεν ἐκ τοῦ βαθμοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ κληρικοῦ σχήματος τὸν τέως Τριτεύοντα τῶν Πατριαρχικῶν Διακόνων Χρυσόστομον Καρατζᾶν.

Ἄρσις ποινῆς ἀργίας.

Ἐπὶ σχετικῇ αἰτήσει τοῦ ἐνταῦθα παρεπιδημοῦντος σεβ. Μητροπολίτου Βιζύης κ. Χριστοφόρου, ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος, ἐν τῇ συνεδρίᾳ αὐτῆς τῆς 19ης Δεκεμβρίου, ἦρε τὴν ἐν καιρῷ ἐπιβληθεῖσαν αὐτῷ ἐκκλησιαστικὴν ποινὴν τῆς ἀργίας.

Ἅγιον Ὄρος

Ληφθέν, ἀνεγνώσθη συνοδικῶς, γράμμα τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ὑποβαλλούσης ὅτι, λόγῳ τῆς ἀνοικείου καὶ ἀνευλαβοῦς ἀπέναντι τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος στάσεως ἐξ κελλιωτῶν μοναχῶν, προῆλθεν αὕτη εἰς τὴν ἀπόφασιν περὶ ἀπελάσεως αὐτῶν ἐξ Ἁγίου Ὄρους.

Τὸ ὡς ἄνω γράμμα, ὁμοῦ μετὰ σχετικῆς ἐκθέσεως τῶν διαληφθέντων ἐξ κελλιωτῶν μοναχῶν, διαμαρτυρομένων κατὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος, παρεπέμφθη τῇ ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους Συνοδικῇ Ἐπιτροπῇ πρὸς μελέτην καὶ εἰσήγησιν.

Διακοπαὶ ἐργασιῶν τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου.

Ἐν τῇ συνοδικῇ συνεδρίᾳ τῆς 19ης Δεκεμβρίου, ἐπὶ ταῖς διακοπαῖς, λόγῳ τῶν ἑορτῶν τοῦ Δωδεκαημέρου, τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, ὁ Προεδρεύων αὐτῆς σεβ. Μητροπολίτης Χαλκηδόνος κ. Θωμᾶς προσεφώνησε τοὺς Ἁγίους Συνοδικοὺς Ἀρχιερεῖς, εὐχηθεὶς αὐτοῖς τὰ εἰκότα, ἀπὸ μέρους τῶν ὁποίων ἀπήντησεν εὐχαριστῶν καὶ ἀντευχόμενος ὁ σεβ. Μητροπολίτης Δέρκων κ. Ἰωακείμ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΥΠΡΟΥ

Ὁ σεβ. Μητροπολίτης Θυατείρων κ. Γερμανός, διὰ τηλεγραφήματος αὐτοῦ ἀνεκοινώσατο τῇ Ἐκκλησίᾳ ὅτι τῇ 23ῃ Ὀκτωβρίου ἐγένετο ἐν τῇ Ἀγγλικῇ Βουλῇ ἡ ἐπίσημος ἀναγγελία τῆς ἀπὸ μέρους τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως ληφθείσης ἀποφάσεως, ὅπως τὸ ταχύτερον ἄρῃ τοὺς ἐν ἔτει 1937 δημοσιευθέντας τρεῖς τοπικοὺς νόμους περὶ ἐλέγχου ἀπόψεών τινων τῆς ἐκλογῆς Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου, καὶ ἐπιτρέψῃ τὴν εἰς Κύπρον ἐπάνοδον τῶν ἕνεκα τῶν ταραχῶν τοῦ ἔτους 1937 ἐν ὑπερορίᾳ εὑρισκομένων Κυπρίων, ἐν οἷς καὶ ὁ σεβ. Μητροπολίτης Κηρυνείας κ. Μακάριος.

Ἡ ὡς ἄνω ἀπόφασις τῆς ἐντίμου Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως ἐχαιρετίσθη μετ' ἰδιαζούσης ὅλως χαρᾶς, ὡς ἀποτελοῦσα σταθερὸν βῆμα πρὸς διευθέτησιν τῆς ἀνωμάλου ἐν Κύπρῳ Ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως καὶ μέλλουσα νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὴν ἐπὶ βλάβῃ τῶν πνευματικῶν συμφερόντων τοῦ εὐσεβοῦς Κυπριακοῦ λαοῦ παρατεινομένην χηρείαν τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Θρόνου Κύπρου.

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΑΡΘΡΑ - ΜΕΛΕΤΑΙ - ΛΟΓΟΙ - ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΕΙΣ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Ἀρχιεπισκοπή :

— ***Θάνατος Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βενιαμίν*** — Τὰ κατὰ τὴν ἀσθένειαν, τὸν θάνατον καὶ τὴν κηδείαν αὐτοῦ 40-52. Τὰ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τηλεγραφήματα 58 63. Μνημόσυνον Πατριάρχου Βενιαμὶν 243. Ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ 431.

— ***Ἐκλογὴ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Μαξίμου τοῦ Ε΄*** — Τὰ πρὸ τῆς ἐκλογῆς καὶ τὰ κατ' αὐτὴν 80-84. Ἡ τελετὴ τῆς Ἐνθρονίσεως 85-91. Νουθετήριος Λόγος 91. Ἐνθρονιστήριος Λόγος 97. Τὰ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ συγχαρητήρια 103. Οἱ δημοσιογράφοι παρὰ τῇ Α. Θ. Π. 105. Ἀναγγελία τῆς ἐκλογῆς 107-116. Ἡ Α. Θ. Π. εἰς τὴν Α΄ Συνοδικὴν Συνεδρίαν 116-123. Ἐξαγγελτικὰ τῆς Ἐκλογῆς Γράμματα 123-132. Ὁ ἱ. Κλῆρος πρὸ τῆς Α. Θ. Π. 132-135. Ἡ Α. Θ. Π. ἐν τῇ Α΄ Συνεδρίᾳ τῆς Π. Κ. Ε. Ἐπιτροπῆς 135-138.

— ***Ἀσθένεια τῆς Α. Θ. Παναγιότητος*** — 422-423.

— ***Πάνσεπτος Πατριαρχικὸς Ναός*** — Ἡ 1η τοῦ ἔτους 28. Ἡ ἑορτὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν 31. Ἡ Κυριακὴ τῆς Ὀρθοδοξίας 165-166. Ἡ Μεγάλη Ἑβδομὰς 234. Τὸ Πάσχα 235. Ἡ ἑορτὴ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου 236. Ἡ τελετὴ τῆς Ἰνδίκτου 353. Ἡ ἑορτὴ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου 432. Ἡ ἑορτὴ τῶν Χριστουγέννων 434 435. Χοροστασίαι Ἀρχιερέων 31, 148, 252, 351, 431, 433, 434.

— ***Πατριαρχικὴ Αὐλή*** — 430, 435.

— ***Θεῖον Κήρυγμα*** — Κατὰ τὴν περίοδον τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς 166. Κατὰ τὴν περίοδον τῆς Νηστείας τῶν Χριστουγέννων 435.

— ***Πατριαρχικαὶ Χοροστασίαι*** — Ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ 149, 236-237. Ἐν τοῖς ναοῖς τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς 237, 238, 248, 251, 252, 432 Λειτουργία τῆς Α. Θ. Π. ἐν Χαλκηδόνι 243-248. Χοροστασία τῆς Α. Θ. Π. ἐν τῇ Ἱ. Πατρ. καὶ Σταυρ. Μονῇ τῆς Ἁγίας Τριάδος Χάλκης 353. Ἐν τῷ Ἱ Ναῷ Ἁγίου Νικολάου Χάλκης 353. Λειτουργία τῆς Α. Θ. Π. εἰς Πατριαρχικὸν Παρεκκλήσιον 149. Πατρ. καὶ Συνοδ. Λειτουργία ἐν τῇ Ἱ. Μονῇ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Βαλουκλῆ 424-430.

— ***Ἑορταὶ-συγχαρητήρια*** — 31, 238, 248, 252, 253, 351, 352, 357, 430-431, 433, 436.

— ***Ἐπισκέψεις*** — 31, 149 165, 166, 236, 238, 248-249, 252, 350, 352, 354-357, 431, 434.

— ***Κανονικαὶ ἄδειαι - Κινήσεις Ἀρχιερέων*** — 250, 351, 352, 359-360, 431, 433, 435

— ***Χειροτονίαι*** — Ἱεροσπουδαστοῦ Ἀνδρέου Βασιλείου (Διακόνου Εἰρηναίου) 148. Μητροπολίτου Λαοδικείας Μαξίμου 250-251. Μητροπολίτου Σάρδεων Μαξίμου 251. Ἱερέως Θεοδώρου Χ΄΄ Μιχάλογλου 252. Ἱερέως Βασιλείου Ὀνουφριάδου 360. Ἐπισκόπου Παμφίλου Γερασίμου 430. Διακόνου Χαραλ. Μιχαηλίδου 435.

— ***Χειροθεσίαι-Ὀφφίκια*** — Συγκέλλου Δημητρίου Βαλιάνου 149. Ἀρχιμ. Ἀλεξάνδρου Καντώνη (εἰς Πνευματικὸν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς) 240. Ἀρχιμ. Ἀλεξάνδρου Καρακάση 435. Ὀφφ. Ἄρχ. Μ. Δικαιοφύλακος κ. Σοφ. Χουδαβερδόγλου 432.

— ***Διορισμοί*** — 431-432.

ORTODOKSİA — Ahlâkî ve Dinî Resale

İmtiyaz sahibi ve Umum neşriyat Müdürü : ADALAR MİTROPOLİTİ DOROTEOS YEORGİADİS

Mahal İdare: Büyükada, Kanarya sok., No. 16, İstanbul.

Basım tarihi : 16/3/947.